

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Katedra západoevropských studií

Martin Rejmíš

**Český euroskepticismus v historické
perspektivě**

Diplomová práce

Praha 2010

Autor práce: **Bc. Martin Rejmíš**

Vedoucí práce: **PhDr. Jiří Rak**

Oponent práce:

Datum obhajoby: **2010**

Hodnocení:

Bibliografický záznam

REJMÍŠ, Martin. *Český euroskepticismus v historické perspektivě*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra západoevropských studií, 2010. 96 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Jiří Rak.

Anotace

Diplomová práce „Český euroskepticismus v historické perspektivě“ pojednává o různých podobách, kořenech, specifikách i společných rysech veřejně vystupujících odpůrců současné evropské integrace v České republice. Zvláště se pak zaměřuje na historizující argumentaci českých euroskeptiků, kteří pracují povětšinou se staršími historickými stereotypy a mýty, hojně rozšířenými již v 19. století.

Po vymezení pojmu euroskepticismus a vysvětlení jeho specifik ve střední Evropě se práce postupně věnuje rozboru euroskeptických projevů v českém veřejném prostoru od předvstupních jednání až po přijetí Lisabonské smlouvy na konci roku 2009. Kapitoly jsou členěny chronologicky v souvislosti s významnými událostmi ve vztazích mezi Českou republikou a Evropskou unií, přičemž je vždy stručně vysvětlen i kontext jednotlivých případů.

Veškeré pokusy o historizující argumentaci jsou podrobeny kritické analýze a porovnány s dřívějšími tezemi zejména moderního českého nacionalismu. V závěru autor nabízí zhodnocení tohoto politicky velmi rozšířeného nástroje, používaného nejen v boji proti evropskému integračnímu procesu, ale také pro získávání voličských hlasů na základě profilování se na novém tématu v současné české společnosti

Annotation

Diploma thesis „Czech Euroscepticism in Historical Perspective“ deals with different representations, roots, specificities and common features of publicly acting opponents of contemporary European integration in the Czech Republic. Especially, it focuses on historicist argumentation of Czech eurosceptics who work usually with older historical stereotypes and myths, which were already largely diffused in the 19th century.

After a definition of the term euroscepticism, and an explanation of its specificities in Central Europe, the thesis deals successively with an analysis of eurosceptical exposures in Czech public space, more precisely from the pre-accession period until the adoption

of the Lisbon treaty in November 2009. Chapters are divided chronologically in relation with important events in the EU – Czech Republic relations, while the context of each phenomenon is shortly described.

Every attempts of a historicist argumentation are remitted to a critical analysis and compared with older theses mainly concerned in modern Czech nationalist discourse. At the close the authors offers an evaluation of this political instrument, often used not only in the opposition to the European integration process, but also for gaining votes on the basis of self-profiling thanks to a new theme in Czech society.

Klíčová slova

Evropská unie, Česká republika, euroskepticismus, integrace, dějiny 19. a 20. století, česko-německé vztahy, resentimenty, historické mýty, historizující argumentace.

Keywords

European Union, Czech Republic, euroscepticism, integration, history of 19th and 20th century, Czech-German relations, resentments, historical myths, historicist argumentation.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v repozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 21. května 2010

Martin Rejmíš

Poděkování

Na tomto místě bych rád upřímně poděkoval především vedoucímu práce PhDr. Jiřímu Rakovi, který mě trpělivě směřoval k vytvoření předkládané diplomové práce a podporoval svou vědeckou erudicí, nadhledem i osobním přístupem. Bez jeho jedinečné pomoci by dokončení práce bylo mnohem složitější. V neposlední řadě děkuji své rodině a přátelům za neutuchající podporu a ohleduplnost v souvislosti s mojí snahou práci včas dopsat.

Obsah

OBSAH.....	7
ÚVOD.....	9
1. TEORETICKÁ VÝCHODISKA A METODOLOGIE PRÁCE.....	11
1.1 <i>Pojem euroskepticismus.....</i>	<i>11</i>
1.2 <i>Případ českého euroskepticismu.....</i>	<i>13</i>
1.3 <i>Metodologie práce.....</i>	<i>15</i>
1.4 <i>Analýza literatury.....</i>	<i>15</i>
2. NÁVRAT DO EVROPY A OPOŽDĚNÝ EUROSKEPTICISMUS	18
3. REFERENDUM A VSTUP DO EU	22
3.1 <i>Občanští demokraté .....</i>	<i>22</i>
3.1.1 <i>Manifest českého eurorealismu.....</i>	<i>22</i>
3.1.2 <i>Proč nejsem eurofederalistou? .....</i>	<i>24</i>
3.1.3 <i>Václav Klaus .....</i>	<i>25</i>
3.2 <i>Levice.....</i>	<i>27</i>
3.2.1 <i>KSČM.....</i>	<i>27</i>
3.2.2 <i>Maticе Čech, Moravy a Slezska.....</i>	<i>28</i>
3.3 <i>Anti-evropská krajní pravice.....</i>	<i>29</i>
3.3.1 <i>Krajně pravicové strany.....</i>	<i>29</i>
3.3.2 <i>Publikace „NE, NE, NE! Jediná pozitivní volba“ .....</i>	<i>30</i>
4. VOLBY DO EP 2004	33
4.1 <i>Volební programy .....</i>	<i>33</i>
4.1.1 <i>ODS.....</i>	<i>33</i>
4.1.2 <i>KSČM.....</i>	<i>35</i>
4.1.3 <i>Nezávislí.....</i>	<i>36</i>
4.2 <i>Výsledky voleb.....</i>	<i>36</i>
4.3 <i>Historické reminiscence.....</i>	<i>38</i>
5. SMLOUVA O ÚSTAVĚ PRO EVROPU	40
5.1 <i>Václav Klaus a ODS .....</i>	<i>41</i>
5.2 <i>KSČM.....</i>	<i>44</i>
5.3 <i>Krajní politické proudy.....</i>	<i>45</i>
5.4 <i>V jednotě proti „euroústavě“?.....</i>	<i>46</i>
6. SCHENGENSKÝ PROSTOR.....	50
7. ČESKÉ PŘEDSEDNICTVÍ V RADĚ EU	54
7.1 <i>„Evropě to osladíme“ .....</i>	<i>54</i>
7.2 <i>Václav Klaus na scéně .....</i>	<i>56</i>
7.3 <i>Český euroskepticismus středem pozornosti.....</i>	<i>58</i>
8. VOLBY DO EP 2009	60
8.1 <i>Suverenita .....</i>	<i>61</i>
8.2 <i>Krajní pravice .....</i>	<i>62</i>
8.3 <i>ODS a KSČM.....</i>	<i>63</i>

9. LISABONSKÁ SMLOUVA	65
9.1 <i>Hlavní body kritiky</i>	65
9.1.1 <i>Unifikace – ztráta identity</i>	66
9.1.2 <i>Federalizace a vznik superstátu EU</i>	68
9.1.3 <i>Centralizace a diktát velkých zemí</i>	70
9.1.4 <i>Benešovy dekrety</i>	73
9.2 <i>Historizující argumentace k Lisabonské smlouvě</i>	75
10. ANTINĚMECKÁ NIT ČESKÉHO EUROSKEPTICISMU	77
ZÁVĚR	81
SUMMARY	84
POUŽITÁ LITERATURA	85
PRAMENY.....	85
<i>Knihy a publikace</i>	85
<i>Internetové zdroje</i>	86
<i>Periodika</i>	87
LITERATURA	88
<i>Knihy</i>	88
<i>Odborné články</i>	89
<i>Vysokoškolské kvalifikační práce</i>	91
<i>Internetové zdroje</i>	91
SEZNAM PŘÍLOH	92
PŘÍLOHY	93
PŘÍLOHA Č. 1: KOMENTÁŘ K VYBRANÝM „CITÁTŮM ZE ZÁHROBÍ“ Z KNIHY „NE, NE, NE! JEDINÁ POZITIVNÍ VOLBA“	93
PŘÍLOHA Č. 2: DOPROVODNÉ OBRÁZKY U ČLÁNKŮ NA WWW.EUPORTAL.CZ.....	95
PŘÍLOHA Č. 3: VYJÁDŘENÍ PODPORY VÁCLAVA KLAUSE EUPORTÁLU	96

Úvod

Téma své diplomové práce Český euroskepticismus v historické perspektivě jsem si v roce 2009 zvolil především z toho důvodu, že jsme ve spojení s protahovanou ratifikací Lisabonské smlouvy zažívali v České republice dosavadní vrchol euroskeptických projevů. Velký zájem ostatních evropských zemí, který tato situace vyvolala, mě povzbuzoval ve snaze pochopit důvody, hlubší kořeny či inspirace pro celoevropsky známý „český euroskepticismus“, o kterém jsme my sami neměli příliš erudovanou představu. Rozhodl jsem se proto využít této příležitosti a vydat se na pole doposud na akademické půdě málo probádané.

Ukázalo se, že po teoretické stránce již v odborném prostředí existuje, i přes mladý věk celé problematiky v českém kontextu, řada studií. Ucelená práce mapující vývoj českého euroskepticismu sice zatím nevznikla, ale to je pochopitelné zejména právě kvůli krátké době zkoumání a možnostem srovnávání. Podobné cíle také není možné si z praktických či metodologických důvodů klást pro účely diplomové práce. Proto jsem se pokusil zaměřit pouze na jeden výrazný aspekt celé problematiky, přičemž vzhledem k množství veřejných projevů souvisejících s Lisabonskou smlouvou v poslední době jsem měl výběr poměrně usnadněn. Studentovi mezinárodních teritoriálních studií se totiž jako první nabízela historizující argumentace provázející zmíněné euroskeptické projevy a ukázalo se, že jde o téma značně nosné. V dostupných textech mírnějších i radikálních odpůrců evropské integrace v České republice je totiž možné najít ohromné množství historických reminiscencí, vyvolávání historických resentimentů, mýtů atd. Jelikož se mnoho z nich stále opakuje a navíc evidentně vychází ze starších tradic českého nacionalismu, rozhodl jsem se je zkoumat jako celek a vyvodit z nich pokud možno obecnější závěry.

Prvním cílem předkládané práce je tedy ukázat, jakou argumentaci používají euroskeptici v českém prostředí obecně a kterými tématy operují v případě historizujících resentimentů. Dále se pokusíme vysvětlit, z čeho ony stereotypy a pokusy o historizující argumentaci vycházejí. Nakonec poukážeme na častou nesmyslnost, anachronismus, povrchnost či manipulování s minulostí, jehož býváme v mnoha případech svědky.

Struktura práce se odvíjí v zásadě chronologicky a sleduje dotyčné postoje a argumenty v průběhu významných událostí v rámci vztahů mezi Českou republikou a Evropskou unií. Po krátkém uvedení do kontextu období mezi pádem „železné opony“ a východním rozšířením EU se naplno zaměříme na střety názorů ohledně referenda a následného vstupu do Unie. Poté následuje téma prvních voleb do Evropského parlamentu v ČR, kdy se mohly být mnohé názory na evropskou integraci znovu dostat na oči veřejnosti, dále kontroverzní Smlouva o Ústavě pro Evropu, jež však byla zamítnuta dříve než se u nás stala skutečným politickým tématem, následuje krátká, ale symbolicky velice významná kapitola o Schengenském prostoru, na kterou navazuje téma českého předsednictví v Radě EU a volby do Evropského parlamentu v roce 2009. Chronologickou řadu uzavírá nejdlejší kapitola Lisabonská smlouva, ve které je podán komplexní obrázek současné euroskeptické argumentace, samozřejmě s důrazem na historizující témata. Před závěrem se věnujeme ještě leitmotivu českého euroskepticismu, a sice vyvolávanému anti-němectví. Zhodnocení celé problematiky potom přinášíme v závěru.

Práci s literaturou a prameny popisujeme v kapitole 1.4, na vysvětlenou jen dodejme, že například používání pouze standardní příručky pro 19. století si dovoluujeme v kontextu námi analyzovaných textů, jejichž autoři rovněž ve své argumentaci nezacházejí příliš do hloubky, mnohdy ani k dostatečně relevantním příkladům. Velkou část pramenů tvoří politická publicistika, která je poněkud ošemetná v tom smyslu, že má i jiné než informativní poslání. Důkazem může být například sbírka textů *Evropa Václava Klause*, v němž se autor sám přiznává, že pouze aktualizoval starší publikaci *Evropa pohledem politika, pohledem ekonoma*, ale doplnil ji o nové texty tak, aby dávala „ucelený obraz“ jeho názorů, které „česká veřejnost na toto téma měla od svého prezidenta dostat.“¹ Jelikož některé texty jsou datované, ale nikoliv uvedené, kde byly dříve otisknuty, nemáme důkaz o tom, že nebyly až zpětně „vhodně“ doplněny do časové řady. Naším cílem nicméně není rozebírat pouze jednoho autora či jednotlivé knihy, a proto vycházíme ze souborů pramenů, které se nám podařilo v rámci možností najít a pracujeme s nimi podle nejlepšího vědomí a svědomí. Účelem této práce rozhodně není rozpoutávat polemiku nad každým jednotlivým výrazem, ale pokusit se díky jejich studiu najít společný rámec pro pochopení současné podoby českého euroskepticismu.

---

¹ Klaus, V. *Evropa Václava Klause*. Knižní klub, Praha 2004, s. 6.

1. Teoretická východiska a metodologie práce

Cílem práce je - na základě sledování euroskeptických projevů v České republice v období od kampaně k referendu o přistoupení k Evropské unii v roce 2003 až po současnost – pokusit se identifikovat specifika českého pojetí euroskepticismu. Při analýze argumentů používaných veřejně vystupujícími zastánci euroskeptických pozic bude kladen důraz na jejich pokusy o historizující argumentaci. Pro potřeby teoretického ukotvení této práce uvádíme na tomto místě nejprve vymezení pojmu *euroskepticismus* z pohledu současné politické vědy a poté jeho zasazení do českého prostředí. Následuje vysvětlení použité metodologie, která poslouží při rozborech nejvýraznějších argumentů používaných v českém prostředí v poslední době, a nakonec analýza relevantní literatury k tématu a použitých zdrojů.

1.1 Pojem euroskepticismus

Pojem *euroskepticismus* se poprvé pokusil odborně definovat politolog Paul Taggart v roce 1998 jako „*vyjádření myšlenky kvalifikované opozice, stejně jako myšlenky obsahující nekvalifikovanou a celkovou opozici vůči procesu evropské integrace*“.² Spolu s Aleksem Szczerbiakem poté definoval dvě formy euroskepticismu – „*tvrdý*“ a „*měkký*“, kdy tvrdým euroskepticismem rozumíme zásadní odmítnutí současné podoby integrace či požadavek vystoupení země z Evropské unie a měkkým euroskepticismem potom kvalifikovanou opozici kritizující dílčí projevy integrace, často z důvodu neslučitelnosti s národním zájmem.³

Na koncept Taggarta a Szczerbiaka reagovali Peter Kopecký a Case Mudde kritikou příliš široké definice měkkého euroskepticismu a jeho nedostatečného odlišení od euroskepticismu tvrdého. Podporu evropské integrace oddělili od podpory EU pomocí dvou kategorií – na rozptýlenou (integrace) a zvláštní (EU). Každá z uvedených kategorií zahrnuje dvě podkategorie. V případě rozptýlené podpory se jedná o eurofilu (podpora politické a/nebo ekonomické integrace) a eurofoby (odmítání myšlenky integrace z různých pozic). Zvláštní podpora zahrnuje EU-optimisty (podpora současné

---

² Taggart, P.: A Touchstone of Dissent: Euroscepticism in Contemporary Western European Party System. *European Journal of Political Research*, s. 364

³ Kopeček, L.: Euroskeptici, europeanisté, euroentuziasté, eurofobové - jak s nimi pracovat? *Politologický časopis*, roč. XI., č. 3, 2004, s. 241.

podoby EU i přes případnou kritiku jejího určitého aspektu) a EU-pesimisty (odmítání současné podoby EU, avšak nenavrhují vystoupení z EU).

Další koncepci, vycházející ovšem z typologie Taggarta a Szczerbiaka, vytvořil italský politolog Nicolo Conti. Ten definoval pět kategorií přístupů politických stran k evropské integraci.⁴ Jedná se o: tvrdý euroskepticismus, měkký euroskepticismus, neutrální či nevyhraněný postoj, funkční europeanismus a nakonec ztotožňující europeanismus. Vzhledem k zaměření naší práce uvedeme Contiho definice pouze u euroskeptických kategorií.

Tvrdý euroskepticismus představuje nejvíce negativní postoj. Politická strana spadající do této kategorie odmítá integrační proces jako celek. Velmi často bývá diskutována a zpochybňována legitimita EU. Nápravou daného stavu je pro stranu jedině vytvoření nového modelu spolupráce, reformování dosavadní integrace je nedostačující. Politická strana navrhuje případně vystoupení „své“ země z EU, nebo opětovné, a velmi rozsáhlé, přenesení kompetencí z úrovně supranacionální na úroveň národních států. Rétorika představitelů politických stran se vyznačuje výrazně protestním (antievropským) charakterem.⁵

Měkký euroskepticismus potom nepředstavuje principiální odpor vůči projektu evropské integrace, ale spíše negativní reakci dané politické strany na některý z výstupů evropské integrace (některou z politik EU, případně institucionální nastavení Unie nebo dle politické strany negativní dopady evropské integrace na domácí systém). Odlišnost měkkého a tvrdého euroskepticismu spočívá v tom, že měkce euroskeptické politické strany připouštějí reformu Evropských společenství jako cestu k odstranění kritizovaných nedostatků. Přístup k evropské integraci se tak nevyznačuje takovou mírou radikalismu jako v případě tvrdě euroskeptických politických stran.⁶

Jeden z prvních českých politologů zabývajících se stranickým euroskepticismem, Petr Kaniok, navrhuje na základě výše jmenovaných typologií západoevropských autorů dělení euroskeptických stran ještě upřesnit a specifikovat.

---

⁴ Conti, N.: *Party Contestation of the Political Space and the European Issue: The Attitude to EU of the Italian Parties (1994–2002)*, ECPR Conference, Marburg 2003, s. 7.

⁵ Havlík, V.: Euroskepticismus a volby do Evropského parlamentu 2004. *Global Politics*, 3. 10. 2004.

⁶ Tamtéž.

Nejprve rozlišuje monotematické antievropské strany, které jsou primárně zaměřeny na odpor vůči evropské integraci, a to zejména ve volbách do EP. Dále popisuje tzv. „strany druhé ideologie“, pro něž je euroskepticismus důležitou, ale ne jedinou charakteristikou, spíše kráčí ruku v ruce s primární ideologií strany. Poslední subtyp potom tvoří strany běžně označované za euroskeptické, ale v jejichž programu nehraje evropská otázka přecijen zásadní roli. V rámci této skupiny Kaniok ještě rozlišuje jednak protestní strany, pro které odpor vůči EU představuje logickou součást programu, dále extrémistické strany, pro něž je demokraticky založená EU přirozeným nepřítelem, a nakonec strany establishmentu, jež podle přítomnosti relevantní skupiny euroskeptických voličů ve společnosti volí patřičně kritický postoj k evropské integraci. Těmto stranám nečiní problém svou pozici z pragmatických důvodů měnit, případně jsou ohledně evropských otázek vnitřně rozděleny.⁷

1.2 Případ českého euroskepticismu

Z hlediska stranického euroskepticismu, jehož se týkají výše uvedené definice, se přikláníme ke Kaniokově typologii, přičemž si dovoluujeme ODS, z jejíž řad pochází nejvíce českých euroskeptiků, jimiž se budeme zabývat, zařadit do poslední jmenované kategorie. Jsme si nicméně vědomi těžko udržitelné kategorizace postojů politické strany vůči evropské integraci v delším časovém horizontu. Veškeré pokusy o typologie stranického euroskepticismu totiž naráží na vesměs stejná úskalí, zejména různá názorová období, jimiž v průběhu času ta která strana prochází, a potom nesmírnou dynamičnost prostředí, ve kterém působí (ve vývoji domácího stranického systému i evropského integračního procesu).⁸

Výzkum euroskepticismu ve střední a východní Evropě si navíc žádá poněkud jiný přístup než ve starých členských státech. Zejména z historických důvodů – teprve nedávného vstupu do EU a prožití komunistické minulosti – zde nelze zcela aplikovat teoreticko-metodologický rámec výzkumu euroskepticismu, který vznikl

---

⁷ Kaniok, P.: Stranický euroskepticismus: teoretické modely klasifikace politických stran podle opozičních postojů k evropské integraci. In: Havlík, V., Kaniok, P. (eds.): *Euroskepticismus a země střední a východní Evropy*, Masarykova univerzita, Brno 2006, s. 11-13.

⁸ Více o kritické reflexi dosavadních typologií viz např.: Ryjáčková, L.: Euroskepticismus a Občanská demokratická strana: stranická platforma? *Člověk. Časopis pro humanitní a společenské vědy*. 1. 1. 2010. Rovněž Petr Kaniok upozorňuje, že problematika definování euroskepticismu jako ideologie či pouhého strategicko-taktického nástroje by vydala na samostatnou publikaci, viz Kaniok, P.: *op. cit.*, s. 10.

v západoevropském politologickém prostředí.⁹ I proto považujeme pro případ českého euroskepticismu za momentálně nejvhodnější výše popsanou klasifikaci autorů brněnské politologické školy, přestože nezaplňenost pole bádání v této (v našich podmínkách stále ještě nové) oblasti výzkumu slibuje v dohledné době četné úpravy tohoto přístupu.

Odhlédneme-li ještě více od stranických klasifikací euroskepticismu, setkáme se například s následujícím dělením *euroskypse* podle typu diskurzu na: politickou (či stranickou) euroskepsi, tedy skeptické postoje politiků; veřejná euroskypse, spojená úzce s předchozí formou, ale artikulovaná ve veřejném prostoru (kupříkladu novináři); vědecká euroskypse, kterou zastupují politicky jasně profilovaní jednotlivci či celé think-tanky.¹⁰ Při bližším pohledu můžeme do všech těchto kategorií zařadit opět jedince blízké ODS, tedy nejvíce etablovanou euroskepticky vystupující skupinu s jedním společným jmenovatelem.

V českém prostředí však značně splývají pojmy euroskepticismus a eurorealismus, na čemž mají opět hlavní zásluhu zástupci euroskeptické frakce ODS. Pro rozlišení těchto dvou směrů navrhují autoři Řiháčková a von Seydlitz použít Kopeckého a Muddeho koncept, čímž se sice vracíme částečně zpět ke stranickým typologiím, nicméně jsme toho názoru, že pro klasifikaci různých projevů českého euroskepticismu, jež chceme v této práci analyzovat, může nakonec tento model rovněž dobře posloužit (viz Tabulka 1¹¹).

Tabulka 1 – Klasifikace projevů euroskepticismu

Euroentuziasté	Eurorealisté (europragmatici)
<ul style="list-style-type: none"> • podporují evropskou integraci • podporují současnou trajektorii EU 	<ul style="list-style-type: none"> • odpůrci evropské integrace • podporují současnou trajektorii EU
Euroskeptikové	Euroodmítači
<ul style="list-style-type: none"> • podporují evropskou integraci • odmítají dnešní trajektorii EU 	<ul style="list-style-type: none"> • odmítají jednak evropskou integraci • odmítají i dnešní trajektorii EU

⁹ Havlík, V., Kaniok, P.: Specifika výzkumu euroskepticismu ve střední Evropě. In: Havlík, V., Kaniok, P. (eds.): *Euroskepticismus a země střední a východní Evropy*, Masarykova univerzita, Brno 2006, s. 28-30.

¹⁰ Dělení podle: Řiháčková, V., Seydlitz, C. von: *Václav Klaus and the Constitutional Treaty – Czech Euroscepticism or Eurorealism?*, Europeum, Praha 2007.

¹¹ Kaniok, P.: *op. cit.*, s. 16.

1.3 Metodologie práce

Cílem práce je na základě analýzy argumentů odpůrců evropské integrace v České republice – nazývajících se či obecně označovaných za euroskeptiky – dojít k odpovědi na otázku, z čeho vychází ryze český euroskepticismus, existuje-li nějaký, a proč a jakým způsobem používá argumenty vztahující se k historii.

Historizující argumentace některých autorů bude podrobena kritickému zhodnocení v protikladu k ověřeným historickým skutečnostem, jež jednotlivá tvrzení vyvrací anebo dokazují jejich anachronní povahu. Jednotlivě se budeme věnovat nejvýznamnějším tuzemským událostem a projevům euroskeptického rázu posledních let a - mimo jiné za pomoci historických exkurzů – objasníme jejich záměr, abychom zjistili, jak můžeme nakonec identifikovat současný český euroskepticismus, jeho kořeny, cíle a nástroje k jejich dosažení.

Teoreticko-metodologické ukotvení práce potom podpoří metoda „historické analýzy pojmů“ („History of Concepts“, „Conceptual History“, „Begriffsgeschichte“), jež se mimo jiné zabývá případy manipulování s historickými pojmy, příklady, sugestivními názvy apod.

1.4 Analýza literatury

Pojem *euroskepticismus* byl do odborné literatury převzat až během 90. let 20. století z publicistiky. Výraznější badatelský zájem o něj vzbudily až události přelomu 80. a 90. let, v jejichž důsledku nabrala evropská integrace zřetelně politický a také celoevropský charakter. Za průkopnickou práci je tak považována již zmiňovaná studie Paula Taggarta *A Touchstone of Dissent: Euroscepticism in Contemporary Western European Party System* z roku 1998. Až od tohoto období tedy můžeme najít propracovanější studie zabývající se postoji politických stran k evropské integraci se snahou popsat je a kategorizovat (P. Taggart a A. Szczerbiak, P. Kopecký a C. Mudde, Ch. Flood, N. Conti, S. Rishøj).

V českém prostředí lze zaregistrovat vznik prvních prací na téma euroskepticismu teprve před referendem o vstupu České republiky do Evropské unie od roku 2003, např. studii Lubomíra Kopečka a Jakuba Šeda *Czech and Slovak Political*

Parties and Their Vision of European Integration nebo práci Pavla Šaradína na téma *Referendum o přistoupení k EU a volební podpora politických stran v ČR*.

V období kolem první vlny tzv. východního rozšíření lze již zaznamenat množství zahraničních prací věnujících se středoevropským zemím a jejich vztahu k evropskému projektu, případně již zdejšími projevy euroskepticismu. Velmi plodným akademickým pracovištěm byl Sussex European Institute, kde publikovali například Paul Taggart s Aleksem Szczerbiakem, Paul Lewis či Seán Hanley množství kvalitních studií na toto téma.

Mezitím na české scéně zaznamenáváme příspěvky Lubomíra Kopečka, např. článek *Euroskeptici, europeanisté, euroentuziasté, eurofobové - jak s nimi pracovat?*, a také nástup brněnské politologické školy, který vrcholí v roce 2006 vydáním sborníku *Euroskepticismus a země střední a východní Evropy*, který představuje zatím nejucelenější tuzemský příspěvek k debatě o euroskepticismu a přestože některé případové studie, jež obsahuje, byly napsány pouze studenty politologie a evropských studií, jedná se o velmi kvalitní dílo, které vedle uvedených zahraničních klasiků sloužilo jako hlavní vodítko při orientaci v teoretických předpokladech této práce.

Jako referenční body k hlavnímu těžišti práce, tedy analýze euroskeptických argumentů v České republice, nám nesmírně pomohly stať Věry Řiháčkové a Christiana von Seydlitze *Václav Klaus and the Constitutional Treaty – Czech Euroscopsis or Eurorealism?*, stejně jako Řiháčkové samostatná analýza *Česká debata ke Smlouvě o ústavě pro Evropu* či studie Lenky Ryjáčkové *Euroskepticismus a Občanská demokratická strana: stranická platforma?*. Zajímavý a erudovaný pohled zvenčí nabízí zejména Seán Hanley ve studii *A Nation of Sceptics? The Czech EU Accession Referendum of 13-14 June 2003* z roku 2004.

Šířeji zaměřené dílo zabývající se českým euroskepticismem sice doposud nevzniklo, avšak pro účely jednotlivých kapitol jsme mohli použít kvalitních příspěvků renomovaných politologů či dílčích studií mladších autorů z různých akademických institucí v České republice. Zde bychom vedle již zmiňované brněnské politologické školy neměli opomenout přínosné dílo kolektivu Pavla Šaradína (viz seznam literatury).

Ve snaze o pečlivou analýzu jsme se však především museli seznámit s veškerými relevantními texty Václava Klause, Miloslava Bednáře a dalších představitelů Centra pro ekonomiku a politiku či Liberálně konzervativní akademie CEVRO, stejně jako s odborně fundovanějšími publikacemi Centra pro studium demokracie a kultury, jako například sborníky *Cesta České republiky do EU a Perspektivy Evropské unie* z roku 2004. Naší pozornosti nemohla uniknout ani hutná kniha Christophera Bookera a Richarda Northe, která u nás vyšla pod názvem *Skryté dějiny evropské integrace* v roce 2006 a představuje referenční materiál pro mnoho euroskeptických názorů v celoevropském měřítku, podobně jako John Laughland a jeho *Znečištěný pramen*. Další studijní materiál potom samozřejmě nalezneme v odborných i novinových článcích, programových prohlášeních, rozhovorech a dalších veřejných prezentacích sledovaných euroskeptických autorů, jejichž největší internetovou platformu představuje euPortál, obsahující stovky příspěvků od desítek autorů.

K historickým exkurzům jsme použili jednak standardních příruček pro dějiny 19. století v čele se syntézou Otto Urbana *Česká společnost 1848-1918*, dále *Ideu státu rakouského* a další díla Františka Palackého a některé další dobové autory, až nakonec známou knihu Jiřího Raka *Bývali Čechové...České historické mýty a stereotypy*. K zohlednění výsledků historického bádání v oblasti česko-německých vztahů jsme pochopitelně sáhli po *Konfliktním společenství* z pera Jana Křena a nesmírně zajímavý vhled do problematiky anti-německých postojů po roce 1989 nám přinesl sborník vedený Evou Broklovou a Janem Křenem *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*.

Za vrchol radikálního euroskepticismu v tištěné podobě považujeme publikaci *NE, NE, NE! Jediná správná volba* vydanou Českou pravicí a knížku *Evropská unie – cesta do otroctví* předsedy Matice Čech, Moravy a Slezska Pavla Poláčka. Vzhledem k celkové povaze prvně zmíněného díla pod vedením Milana Simkaniče, kam přispěly i známé osobnosti z politického života, se tímto zabýváme častěji. Na pochybnou intelektuální úroveň a nevkusnost anekdot, jimiž byly texty přispěvatelů doplněny, se poukazujeme v příloze č. 1.

2. Návrat do Evropy a opožděný euroskepticismus

Počátky realistického uvažování o české účasti na procesu evropské integrace, doposud omezeného na západní Evropu, lze spatřovat až v souvislosti s obnovením demokratického státního zřízení na konci roku 1989. Jak konstatuje Pavel Černocho, pád komunistických režimů ve střední a východní Evropě vytvořil předpoklad pro návrat bývalých komunistických zemí do kulturní a civilizační sféry, kam po staletí patřily.¹² Heslo Občanského fóra „Zpět do Evropy“ bylo společné všem postkomunistickým zemím na kontinentě a zpočátku nebylo pochyb o jeho ztotožnění se snahou o vstup do tehdejších Evropských společenství (ES). V Československu rovněž většina názorových skupin kladla v zahraničně-politické orientaci na první místo tento cíl. David Müller upozorňuje, že už v prosinci 1989 zaslal předseda vlády Marián Čalfa předsedovi Komise ES Jacquesovi Delorovi dopis, ve kterém vyjádřil zájem ČSSR o členství v ES.¹³ V počáteční euforii po pádu totalitního režimu a „železné opony“ panoval nad tímto směřováním celospolečenský i politický konsenzus, samozřejmě s výjimkou komunistické strany.

Obecně bylo členství v ES, resp. Evropské unii, vnímáno v postkomunistických zemích jako cílový bod jejich úspěšné politické a ekonomické transformace. Málkteří politici si uvědomovali plný rozsah možných dopadů a závazků vyplývajících z ratifikace Maastrichtské smlouvy v roce 1993, která přinesla Evropskému hospodářskému společenství (EHS) značné rozšíření pravomocí evropských orgánů v politické a justiční oblasti. Snad jedině těm, kteří liberalizovali a privatizovali direktivní hospodářství, se EU jevila jako byrokratický moloch, který stojí ekonomické transformaci v podstatě v cestě.¹⁴ Černocho cituje tehdejšího ministra privatizace Tomáše Ježka, jenž v roce 1997 prohlásil: „*Předpokládám, že zanedlouho vzroste naše sebevědomí natolik, že začneme přemýšlet o tom, že do Evropy ano, ale ne do jakýchkoliv evropských struktur. Pokud bude Evropa bruselo-centristická, tak se nám do ní velice brzo přestane chtít, bude to proti našemu naturelu a gustu.*“¹⁵ Václav Klaus uvádí ve sbírce svých textů vydané v roce 2004 nepublikovaný článek z června 1993,

---

¹² Černocho, P. *Cesta do EU. Východní rozšíření Evropské Unie a Česká republika v období 1990-2004*. Linde, Praha 2003, s. 24.

¹³ Müller, D. Cesta České republiky do Evropské unie. In: Fajmon, H. (ed.). *Cesta České republiky do Evropské unie*. CDK, Brno 2004, s. 15.

¹⁴ Černocho, P. *Op. cit.*, s. 25-26.

¹⁵ Citováno podle: Černocho, P. *Op. cit.*, s. 26.

kde poznamenává, že v západní Evropě probíhá Maastrichem potvrzený „novodobý proces centralizace a unifikace.“¹⁶

V daném světle je zajímavé nahlédnutí do volebního programu ODS z roku 1992, který přinesl Klausově straně vítězství ve volbách do Poslanecké sněmovny. ODS v programu deklaruje zapojení Československa do západního světa (nikoliv mostu mezi Východem a Západem), zejména západní Evropy jako její integrální součást. Za bezprostřední a nejdůležitější cíl je označena integrace Československa do Evropských společenství.¹⁷

Zahraniční politiku ještě Československa nicméně určovali a realizovali především prezident Václav Havel za pomoci svého poradce Alexandra Vondry a ministr zahraničí Jiří Dienstbier, tedy osobnosti vzešlé z disentu s velikou morální autoritou ve společnosti a nakloněné jednoznačně hlubší celoevropské integraci. Vliv jimi nastaveného kursu pokračoval i po rozdělení federace, což dokazuje například jeden ze známých Havlových výroků: „*Evropská unie je velká historická šance pro kontinent, jehož politický pořádek byl vždy založen na tom, že velcí a mocní rozhodovali, jak a co bude, a menší se tomu museli podřizovat. Šance, že bude politicky integrovaným tělesem založeným na těsné mírové kooperaci, by neměla být zmařena. To je úkol pro celou Evropu.*“¹⁸ Brzký vstup do EU představoval pro samostatnou Českou republiku splnění těchto ideálů a znovuzískání prestiže a sebevědomí zároveň.

Přesto postupně přicházelo určité vystřízlivění z původního nadšení, jelikož touha po opětovném spojení kontinentu v těsném svazku nebyla ze strany západoevropských zemí příliš opětována. Vyjednávání o podmínkách přijetí do Unie se protahovala a přinášela kandidátským zemím nejedno zklamání. Vlády států střední a východní se proto soustředily alespoň na liberalizaci obchodu a ekonomických vztahů mezi státy Visegrádské čtyřky, čímž vznikla dohoda o zóně volného obchodu CEFTA. Středoevropská spolupráce však neměla nikterak nahradit integraci do

---

¹⁶ Klaus, V. V předvečer kodaňské schůzky, 14.6.1993. In: KLAUS, V. *Evropa Václava Klause*. Knižní klub, Praha 2004, s. 10.

¹⁷ Müller, D. *Op. cit.*, s. 20.

¹⁸ Citujeme Havlův výrok z března 1996 v kanadském *Globe and Mail*, viz:

Havel, V. *Evropa jako úkol. Výběr z projevů 1990-2004*. Úřad vlády České republiky, Praha 2005, s. 5.

západoevropských ekonomických struktur, pouze vstup do nich usnadnit a přesvědčit členské státy o připravenosti střední Evropy na integraci.¹⁹

Čeští liberálně-konzervativní politici dlouho vzhlíželi k západoevropské zóně volného obchodu EFTA coby možné alternativě k členství v měnící se EU, avšak po vstupu většiny zemí EFTA do Unie v roce 1995 vzala i tato možnost reálně za své, stejně jako způsob selektivního členství („a la carte“), když vstupující země musely převzít veškerou již platnou legislativu a začít ji bez výjimky prosazovat.²⁰

Příhlášku do Evropské unie podal za Českou republiku, i přes své osobní výhrady k některým charakteristikám integračního procesu, premiér Václav Klaus v lednu 1996. S ohledem na pozdější Klausovy postoje vůči Evropské unii a suverenitě jejích členských států je nadmíru zajímavý obsah doprovodného memoranda k české přihlášce: „*Vláda České republiky si uvědomuje prospěšnost a nezvratnost procesu ekonomické integrace a jeho unikátní aktuální vyjádření v konceptu institucí Evropské unie. Uvědomuje si i perspektivu a budoucí potenciál příležitostí, který tento proces a koncept nabízí*“, a dále „*český národ teprve nedávno opětovně nabyl plné státní svrchovanosti. Vláda České republiky však nezvratně dospěla k témuž závěru, k jakému dospěly v minulosti vlády dnešních členských států, že v moderním evropském vývoji je výměna části vlastní státní suverenity za sdílený podíl na suverenitě nadstátní a na spoluzodpovědnosti nevyhnutelná jak pro prospěch vlastní země, tak i celé Evropy.*“²¹ Politické elity, které měly jinak vážnější starosti se samotným transformačním procesem české ekonomiky, si zkrátka uvědomovaly, že žádná jiná šance ani alternativa než směřovat k brzkému vstupu do Unie není.

Euroskepticismus tak zažívá ve střední Evropě, Českou republiku nevyjímaje, poměrně pozdní probuzení až ve chvíli, kdy jsou přístupová jednání ve velmi pokročilé fázi. Počáteční vysoká míra konsenzu bývá vysvětlována také pomocí trojitě funkční logiky, sestávající ze symbolických, legitimizačních a směrovacích faktorů. Symbolický je v této logice vstup Společenství jako výraz distancování se od komunistické minulosti, legitimizační faktor znamená chápání evropského integračního procesu jako

---

¹⁹ Müller, D. *Op. cit.*, s. 22.

²⁰ Černochoch, P. *Op. cit.*, s. 33-34.

²¹ Citováno podle: Müller, D. *Op. cit.*, s. 28-29.

nástroje ospravedlnění nepopulárních vládních politik a směrovací faktor znamená „velký projekt“, ke kterému se politické elity snažily svou zemi nasměrovat.²²

V souvislosti s pokračujícím rozšiřovacím procesem a náročnými přístupovými vyjednáváním se však přeci jen pomalu objevovala citlivá témata a „evropská tematika“ začala více lákat pozornost veřejnosti. A tím pádem i politických elit, protože postoj k evropské integraci začal představovat potenciálně významnou oblast politické soutěže a možnost vzájemného profilování jednotlivých stran.²³ V České republice se tak o formování výraznějších projevech euroskepticismu dá hovořit přibližně od volební kampaně před parlamentními volbami v roce 2002 a poté zejména v souvislosti s blížícím se referendem o vstupu do EU, které již nový prezident Václav Klaus vyhlásil na červen roku 2003. Vývoj názorů euroskepticky se profilujících subjektů a jedinců v ČR budeme tedy sledovat od tohoto období a již od počátku se soustředíme především na historickou a historizující složku jejich argumentace.

---

²² Havlík, V., Kaniok, P.: Specifika výzkumu euroskepticismu ve střední Evropě. In: Havlík, V., Kaniok, P. (eds.): *Euroskepticismus a země střední a východní Evropy*, Masarykova univerzita, Brno 2006, s. 24.

²³ Tamtéž, s. 25.

3. Referendum a vstup do EU

V souvislosti s blížícím se uzavřením přístupových jednání krystalizovala postupně česká debata o výhodách a nevýhodách vstupu do Evropské unie. Zvýšenou přítomnost evropských témat v politických programech registrujeme od voleb do poslanecké sněmovny v roce 2002, posléze strany zaujímaly stanoviska také směrem k referendu o vstupu v červnu 2003.

Zájem veřejnosti o dané téma sice nebyl příliš velký, ale co do projevů euroskepticismu se již setkáváme s poměrně ucelenými postoji mnoha politických subjektů. Budeme se jim věnovat postupně podle klasického pravo-levého dělení, přičemž hlavní zájem soustředíme na pokusy o historickou či historizující argumentaci, která nechyběla téměř v žádných projevech odpůrců současného integračního procesu.

3.1 Občanští demokraté

Thatcherismus a neoliberalismus vzývající ODS v této době žije především z odkazu odstupujícího předsedy a nastávajícího prezidenta Václava Klause a vyjádření vrcholných představitelů ohledně jejich vztahu k EU pravidelně kopírují dosavadní Klausovy názory. Navíc je již delší dobu opoziční stranou, takže se zároveň vymezuje vůči silně proevropské vládě sociální demokracie, KDU-ČSL a Unie svobody. Až na některé radikální výjimky však občanští demokraté nejsou proti evropské integraci jako takové, chtějí však změnit její směřování směrem k mezivládní spolupráci. ODS můžeme tedy nadále přiřadit k „měkce“ euroskeptickým subjektům, nicméně z jejich řad zaznívají euroskeptické argumenty operující s historickými resentimenty v hojně míře, což si vyžaduje naši pozornost.

3.1.1 Manifest českého eurorealismu

Na ideové konferenci v dubnu 2001 byl představen dokument z dílny Jana Zahradila, Petru Plecitého a Adriána a Miloslava Bednáře. Představuje nejen referenční bod stranických euroskeptiků, ale také jeden z prvních spouštěčů širší debaty o členství v Evropské unii.

V úvodu manifestu autoři upozorňují, že vstup ČR do EU znamená „nejrozsáhlejší novodobé dobrovolné odevzdání části naší státní suverenity na

nadnárodní úroveň.“²⁴ Toto tvrzení nelze zcela vyvrátit, jelikož při pohledu do historie najdeme jednak minimum okamžiků, kdy existovala možnost dobrovolného předání jakési podoby české státní svrchovanosti na vyšší celek. Můžeme zde spatřovat jediné analogii se vznikem Protektorátu Čechy a Morava v roce 1939, avšak míra dobrovolnosti a vnějšího nátlaku je naprosto nesrovnatelná se situací před přistoupením ČR k EU. Ještě hůře bychom pak hledali eventualitu pouze částečné delegace státní suverenity. Chceme-li aktuální situaci nahlížet z historického hlediska, měli bychom tedy hovořit spíše o unikátním procesu.

Dále dokument jmenuje již dříve uváděné „znepokojivé příznaky“ současného procesu evropské integrace jako jsou údajně nízká identifikace občanů členských zemí s konceptem evropanství, implicitní antiamerikanismus a snaha o restauraci ztracených velmocenských pozic či omezování role národních států.²⁵

Z ideologického hlediska se manifest vypořádává s EU tak, že považuje za „v rozporu s českou státní ideou ty koncepty evropského sjednocování, které vycházejí z jiných než neoliberalně-demokratických principů. Sem patří - vedle dřívějších extrémních fašistických nebo marxistických vizí násilné evropské unifikace - i dnešní centrálně distributivní evropský sociální demokraticismus a křesťansko-demokratický politicky centralizující katolicismus.“²⁶

Rovněž federalizaci Evropy bychom měli odmítnout, mimo jiné na základě naší vlastní historické zkušenosti s nehomogenním federativním útvarem (Československem). Navíc bychom prý měli zabránit redukci národních identit na pouhá etnika, protože ta by mohla vyústit ve frustrovanou protireakci v podobě destruktivní vlny etnického nacionalismu.²⁷ V této souvislosti bychom se měli všimnout také zmínky o sudetoněmeckých zájmových skupinách působících na půdě Evropského parlamentu, kde usilují o zrušení Benešových dekretů. V následujícím volebním programu se totiž toto téma naplno objevuje ve varování před mylnou představou, že

---

²⁴ Manifest českého euorealismu. Dokument k ideové konferenci ODS, dostupné on-line: <http://www.ods.cz/docs/dokumenty/zahradil-manifest.pdf>, s. 3.

²⁵ Tamtéž, s. 3-4.

²⁶ Tamtéž, s. 8.

²⁷ Tamtéž.

vstupem do EU skončí veškeré problémy, nejistoty a ohrožení naší země, a v požadavku „patříčné záruky ohledně poválečného uspořádání“.²⁸

Každopádně posvátnými pojmy pro ODS tváří v tvář evropské integraci tedy zůstávají národní stát a jeho suverenita. Na dalších stránkách této práce budeme moci sledovat mimo jiné vývoj a průvodní jevy argumentace ve prospěch přístupů, jež nastolil Manifest českého eurorealismu.

3.1.2 Proč nejsem eurofederalistou?

Pro ilustraci síly vlivu euroskeptického křídla v ODS v době před referendem o vstupu do EU se podíváme na příspěvek Mirka Topolánka, toho času novopečeného předsedy strany, do sborníčku Liberálně-konzervativní akademie CEVRO se stejným názvem. Celkový duch textu je zarážející v porovnání s pozdějším vývojem Topolánkova vztahu k EU v roli předsedy vlády, soustředíme se však hlavně na historizující argumenty, jichž nám autor předkládá snad celou představitelnou škálu na několika málo řádcích.²⁹

Na začátku Topolánek nekompromisně odsuzuje v průběhu dvacátého století „permanentně selhávající“ české intelektuální elity, které „mají i začátkem 21. století své, historií nepoučené a asi nepoučitelné následovníky. Prostinké evropské světlonoše, placené žoldáky Svaté říše římské, typově pořád stejné, minulostí, současností a budoucností bloudící Ahasvery bez názoru i intelektu, všudypřítomné mediální prostitutky a další giganty ducha.“³⁰ Od konzervativně-liberálního politika nebyvale agresivní, až šovinistický tón ve spojení s téměř bohorovným soudem nad českými intelektuály překvapuje. Méně už účelové používání historických příměrů, jaký představuje negativně zabarvený obraz žoldáka Svaté říše římské, který cynicky bojuje za peníze „nadmárodní“ organizace proti malým národům. Zde se jedná o typický příklad zakotvení vlastenecké historizující argumentace českých euroskeptiků ještě v 19. století. Teprve tehdy začalo být moderní sjednocené Německo účelově a v zásadě nesprávně projektováno do středověké Svaté říše římské.

---

²⁸ Citováno podle: Petřík, J., Postoj politických stran k EU ve volební kampani 2002 – Česká republika, in: Šedo, J. (ed.), *Evropská otázka ve volebních kampaních*, Masarykova univerzita, Brno 2003, s. 21.

²⁹ Viz: Topolánek, M., Proč nejsem federalistou? Pohled předsedy ODS, in: Mrklas, L. (ed.), *Proč nejsem federalistou*, CEVRO, Praha 2003, s. 9-12.

³⁰ Tamtéž, s. 9.

Evropskou federaci Topolánek odmítá s tím, že „*sny o velké a sjednocené Evropě snili blázni i géniové, zloduši i titáni, s motivací nepochybnou i pochybnou. O čem jiném snili G. J. Caesar, Napoleon Bonaparte, Adolf Hitler, co jiného měli na mysli svatý Vojtěch, Jiří z Poděbrad, L. N. Trockij a proletáři všech zemí?*“³¹ V případě první trojice znovu opakuje výroky Václava Klause a jiných euroskeptiků již z předchozí dekády, ovšem smysl druhé logické řady osobností je skutečným badatelským oříškem. Pravděpodobně vychází z kombinace neznalosti historie a snahy šokujícím způsobem generalizovat nevýhody federalistického přístupu k evropské integraci.

„Poučen“ historií přichází Topolánek také s varováním, že po vyhasnutí éry bipolárního světa ožívají resentimenty velmocenského chování tradičních evropských velmocí 19. století a zaznamenává „*rozjasněné tváře evropských aparátčků a komisařů.*“³² Nakonec odmítá „*Spojené státy evropské, dnes spíše v podobě Evropské antiamerické federalistické socialistické republiky*“, stejně jako „umělý, bruselskými byrokraty nadekretovaný evropský superstát.“³³ Do jedné věty, případně do jediného výrazu se pokouší vměstnat veškeré vymezení euroskeptiků z ODS proti Evropské unii. Zároveň operuje s historickými pojmy tak, aby současný popis EU evokoval podobnost s nejcitlivěji vnímanými obdobími českých, potažmo evropských moderních dějin.

3.1.3 Václav Klaus

Do funkce prezidenta republiky nastoupil Václav Klaus na začátku roku 2003 po Václavu Havlovi, který v zásadě velmi podporoval prohlubování evropské integrace. V období krátce před referendem o vstupu do EU se tak výrazně změnil postoj hlavy státu k tomuto zásadnímu tématu. Klausovy názory na evropskou integraci byly však již všeobecně známy, stejně jako to, že principiálně členství České republiky neodmítá.

---

³¹ Tamtéž.

³² Tamtéž, s. 10.

³³ Tamtéž, s. 11. V příspěvku najdeme také řadu radikálních a zjednodušujících prohlášení, která z něj dělají pamflet na samé hranici relevantní vypovídací hodnoty. Pro ilustraci uvedeme příklady: „Nemám zájem, aby někdo ve Štrasburku rozhodoval o tom, kolik procent českých žen, příslušníků národnostních menšin, gayů nebo lesbiček má být zaměstnáno v té nebo oné instituci nebo sedět v parlamentu.“ „Nechci statisíce stránek nových a nových směrnic, které regulují vše od velikosti a pevnosti kondomů, až po popis vozíků v supermarketech. Nechci Evropský policejní sbor s právem odposlouchávat telefonáty a otevírat dopisy komukoli, kdekoli v celé Evropě. Nechci ani Evropský soudní systém umožňující trestat zločiny ‚antievropanství‘...“ Viz tamtéž, s. 11-12.

Přesto z titulu své funkce i díky stylu jejího vykonávání začal dostávat mnohem více prostoru pro prezentaci svých názorů, tedy i těch euroskeptických.

Jako jediná hlava státu z kandidátských zemí nedal prezident Klaus občanům doporučení, jak mají hlasovat, dokonce sám odmítl sdělit, zda osobně bude volit ano nebo ne vstupu. Zdůrazňoval pouze, že členství v EU nemá pro Českou republiku alternativu, ale že jde o „manželství z rozumu, nikoli z lásky“.³⁴ Aniž bychom příliš zacházeli na pole psychologizování, můžeme najít výrok ve stejném duchu již u Františka Ladislava Riegera: „Řekne-li nám někdo, že jsme z egoismu přátelé Rakouska, přisvědčíme ochotně, ale politikové, kteří nejsou právě naivní, přiznají nám, že právě takoví přátelé bývají nejpevnější a nejspolehlivější“.³⁵ Velikán naší politiky druhé poloviny 19. století takto vysvětluje českou racionálně motivovanou loajalitu k habsburské monarchii. Klausovu negativně zabarvenému příměru bychom pak mohli oponovat, že takový vztah je stabilnější než pomíjivá romantická láska, tedy že onen útlum entuziasmu z „návratu do Evropy“ nemusí být pro nás v důsledcích nevýhodný.

Na podzim 2003 v rozhovoru pro BBC zopakoval své oblíbené příměry, když do linie osvobození se nejprve od Rakousko-Uherské monarchie, pak německé okupace a nakonec od Sovětského svazu zasadil současnost, kdy se „budeme muset věnovat vstupu do další integrační organizace, jíž je EU, takže já jsem použil příkladu ztráty vlastní identity, rozpuštěné kostky cukru v šálku kávy či čaje...“³⁶ Zároveň jakoby klidnil podezření z přehnaného nacionalismu v případě Benešových dekretů, když tvrdí, že „jde o uměle oživený, přihříváný, uměle vytvořený problém. Nejde o součást skutečného myšlení Němců či Čechů, druhá světová válka prostě skončila, my jsme ji nerozpoutali, my jsme nikoho neokupovali, na rozdíl od Německa, které okupovalo nás...“³⁷ Tím nepřímou vyjadřuje jasný postoj vůči případnému odškodnění sudetských Němců.

Vrchol pohrávání si s historickými resentimenty pak představuje program, který prezident zvolil na předvečer oficiálního vstupu do EU. Nejprve odpoledne, tedy 30. dubna 2004 představil veřejnosti na Václavském náměstí svou novou knihu „Evropa

---

³⁴ Klaus, V., *Zbytečné hrátky kolem referenda*, MF Dnes, 18.6.2003, in: Klaus, V. *Evropa Václava Klause*, Knižní klub, Praha 2004, s. 174.

³⁵ ! Národ, 9.11.1864

³⁶ Rozhovor prezidenta Václava Klause pro BBC World – Hard Talk, 10.11.2003, dostupné on-line: <http://www.klaus.cz/clanky/1026>.

³⁷ Tamtéž.

Václava Klause“, která obsahuje mnoho kritických článků vůči Evropské unii a jejímu směřování, aby poté dostal svým povinností a přijal na Hradě ústavní činitele při slavnostním setkání, následně pozdravil občany shromážděné k oslavám vstupu do EU na Staroměstském náměstí a nakonec se vydal do Louňovic pod Blánkem na lidovou veselici s ohni, po níž následoval půlnoční výstup na pověstmi opředenou horu Blaník.³⁸ Odtud, chráněn stále v duchu českého nacionálního historismu husitskou pavézou, promluvil o občanům v přímém televizním přenosu po slavnostním přípitku. Na místě spojeném s pověstí, že odtud vyjedou bájní rytíři, až bude české zemi nejhůře vyzval obyvatele ČR ke svornosti a varoval je před nepřiměřeným očekáváním, po němž může následovat deziluze.³⁹

3.2 *Levice*

V levé části politického spektra musíme vážné odpůrce evropské integrace hledat dále od politického středu. Za to se setkáme i s „tvrdým“ euroskepticismem a samozřejmě historickou či historizující argumentací. Především komunistickou stranu nemůžeme vynechat už z toho důvodu, že ji po většinu devadesátých let dohromady s Republikány (tedy dalším antisystémovým a „tvrdě“ euroskeptickým uskupením, i když s opačným ideologickým znaménkem) volila pětina obyvatelstva.

3.2.1 **KSČM**

Komunistická strana se vždy výrazně profilovala na zahraničně politických tématech. Její postoj k EU ale nebyl až tak jednoznačný jako vůči NATO, jehož žádala rozpuštění po zániku Varšavské smlouvy. Je zde totiž rozpor na základě ideologických východisek strany – zda má EU nahlížet jako realizaci internacionalismu nebo produkt imperialismu.⁴⁰

Mezi negativními dopady vstupu jmenovala KSČM rovněž ztrátu národní suverenity. Nakonec se musela jasně vyjádřit a doporučení hlasovat momentálně proti vstupu přineslo i ostrou vnitrostranickou diskusi. Vedení strany si však také bylo

---

³⁸ Viz Program prezidenta republiky 30. dubna 2004, dostupné on-line: <http://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/archiv/1189.shtml>.

³⁹ Bartoš, A. B., *Klaus versus Evropská unie a euroústava*, iDnes.cz, 6.4.2007, dostupné on-line: http://zpravy.idnes.cz/klaus-versus-evropska-unie-a-euroustava-ffg/domaci.asp?c=A070327_092926_domaci_adb.

⁴⁰ Petřík, J., *op. cit.*, s. 29.

vědomo, že KSČM má jako jediná parlamentní strana většinu voličů odmítajících vstup do EU.⁴¹

Historické reminiscence v odmítání vstupu do EU musíme hledat mimo oficiální stanoviska strany, o to více jsou však radikální. Hanley cituje z letáku „Chceme do EU?“ vydávaného brněnskou KSČM v květnu 2003, kde se mluví o nové vlně německé kolonizace v pohraničních oblastech a poté i ve vnitrozemí včetně Brna, která přijde brzy po vstupu ČR do Unie, zároveň také o tom, že každý cizinec z EU bude moci volit v komunálních i parlamentních volbách podle trvalého bydliště a rozhodovat tak v národních institucích.⁴²

Sommer zase cituje Zdeňka Kodýtku z Teoreticko-analytického pracoviště strany, který na adresu Německa uvádí, že „*to bude moci prostřednictvím nadnárodních monopolů prosazovat ve sjednocené Evropě ekonomickým tlakem svou odvěkou reakční politiku pangermanismu, jejíž součástí je i revanšistické sudetoněmecké hnutí...*“⁴³ Euroskeptici z řad KSČM tak pokračují v anti-německé, historicky citlivá místa zasahující rétorice, která může mít stále ohlas mezi jejím voličstvem.

3.2.2 Matice Čech, Moravy a Slezska

I Pavel Poláček v knize „Evropská unie – cesta do otroctví“ brojící proti vstupu do Unie hraje kromě obvyklých krajně levicových požadavků na vlasteneckou notu. „*EU znamená bídu, vymírání a zánik českého národa*“, píše Poláček, a dále „*trvalou ztrátu suverenity a odevzdání své budoucnosti do cizích rukou.*“⁴⁴ Následuje plejáda radikálních protiněmeckých výpadů: „*Zákony EU, ..., by umožnily poněmčení napřed pohraničí a pak celé naší vlasti, případně odtržení českého pohraničí k Německu jako tzv. euroregionu...*“⁴⁵ Stejně jako brněnská KSČM varuje před kolonizací české půdy cizinci, především Němci. A varuje, že „*jedině bez diktátu cizích zájmů německoevropského nadstátu lze obnovit národní hospodářství, hmotný a duchovní*

---

⁴¹ Hanley, S.: A Nation of Sceptics? The Czech EU Accession Referendum of 13-14 June 2003, *West European Politics*, Vol.27, No.4, September 2004, s. 695.

⁴² Tamtéž, s. 710.

⁴³ Citováno podle: Sommer, L.: *Postoj Komunistické strany Čech a Moravy k evropské integraci ve volebním období 2002-2006*, Brno 2009, Bakalářská práce (Bc.), Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra politologie.

⁴⁴ Poláček, P. *Evropská unie – cesta do otroctví*. Matice Čech, Moravy a Slezska, Praha 2003, s. 91.

⁴⁵ Tamtéž.

rozvoj našeho národa...“, aby nakonec vyzval české občany k odmítnutí EU coby „německoevropského protektorátu“.⁴⁶

Mezi anti-evropskou levicí spatřujeme tedy v podstatě pouze „tvrdě“ euroskeptické názory, navíc velmi podobně argumentující. Zakotvení této argumentace, včetně anti-německé, která hraje prim, lze však narozdíl od pravicově orientovaných subjektů spatřovat spíše v minulém režimu než ve starších projevech moderního českého nacionalismu.

3.3 Anti-evropská krajní pravice

3.3.1 Krajně pravicové strany

Ostře euroskeptické názory figurují i na pravém okraji politického spektra, na rozdíl od levice však byly krajně pravicové subjekty v období kolem referenda značně roztrženy. Pokusy o historizující argumenty a příklady jsou zde pochopitelně četné. Tak například Národně demokratická strana považuje vstup do EU za „vynucený“ a asociační dohodu onačuje za „druhý Mnichov“, vstup podle dojednaných kapitol je roven obnovení protektorátu.⁴⁷ Odpůrci vstupu také zorganizovali v Praze demonstraci na symbolické datum 15. března, tedy výročí obsazení zbytku samostatného Československa německými jednotkami v roce 1939.⁴⁸

Hanley dále identifikuje tři společná sdělení krajně pravicových stran občanům. Zaprvé EU představuje byrokratický kolos hrozící zahltit ČR socialistickými regulacemi, tento bod symbolizuje logo, které do středu vlajky EU umísťuje srp a kladivo. Zadruhé vstup do EU představuje nepřijatelnou ztrátu suverenity srovnatelnou s předchozími obdobími dominance Rakouska, Německa či Sovětského svazu. Nakonec pravicovní radikálové považují českou ekonomiku za natolik silnou, že obstojí i mimo EU pouze na základě bilaterálních smluv podobně jako Norsko nebo Švýcarsko.⁴⁹

Jaroslav Petřík přidává ještě specifický požadavek strany Česká pravice, a sice přimět Německo, Rakousko a jejich někdejší fašistické spojence k důslednému plnění

---

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ Citováno podle: Petřík, J., *op. cit.*, s. 32.

⁴⁸ Hanley, S., *op. cit.*, s. 705.

⁴⁹ Tamtéž, s. 706.

pařížské reparační dohody. Po Ruské federaci zase požaduje finanční kompenzaci za okupaci v letech 1968-1991 a protiprávní odtržení Podkarpatské Rusi.⁵⁰

Krajně pravicové strany tedy samozřejmě vyhrocují vlasteneckou až nacionalistickou rétoriku a jsou „tvrdými“ odpůrci vstupu do EU, je však příznačné, že v některých argumentech se blíží komunistům. Z našeho pohledu je podstatná latentní přítomnost historických reminiscencí, často velmi primitivně používaných a podle výsledků referenda i voleb v roce 2002 nepřiliš účinných. Anti-německé cítění potom obvykle splývá s euroskeptickými náladami.

3.3.2 Publikace „NE, NE, NE! Jediná pozitivní volba“

V rámci sledování krajně pravicové historizující argumentace proti vstupu České republiky do EU musíme poukázat na publikaci vydanou stranou Česká pravice v roce 2003 ve snaze ovlivnit názory veřejnosti a zabránit pozitivnímu výsledku referenda. Přestože se jedná pouze o soubor příspěvků několika radikálních euroskeptiků, proložený karikaturami a anekdotami na téma Evropské unie, považujeme jej za referenční dílo z několika důvodů. Zaprvé poskytuje přehled snad všech existujících stereotypů v oblasti českého historizujícího euroskepticismu. Zadruhé na ni odkazuje při studiu průběhu a výsledků českého referenda i renomovaný autor Seán Hanley.⁵¹ A za třetí mezi přispěvateli najdeme i významné osobnosti blízké ODS jako Martina Římana či Milana Knížáka.

Za esenci radikálního historizujícího euroskepticismu považujeme pasáž v textu Milana Simkaniče, předsedy České pravice, pod názvem „Evropská mumie“, zaobírající se historickým kontextem českého vstupu do EU. Autor začíná konstatováním, že celá tisíciletá historie naší státnosti byl jeden velký boj o národní suverenitu a o samostatnost, což je, jak víme, oblíbená teze českého nacionálního historismu. Například vlivný publicista a spisovatel své doby Jakub Malý viděl v Rukopisech královédvorském a zelenohorském důkaz „*odvěké úlohy Čechů odrážeti od sebe cizí útoky, hájiti národnost svou proti záhubným žvlvlům cizím...*“⁵² K této obecně populární myšlence dodává Simkanič značně pokřivenou interpretaci historie, která ji má

---

⁵⁰ Petřík, J., *op. cit.*, s. 33.

⁵¹ Hanley, S., *op. cit.*, s. 706.

⁵² Malý, J. *Vzpomínky a úvahy starého vlastence*. Praha 1872, s. 25

podporovat: „naše nejlepší dějinná období byla podložena absolutní svrchovaností a státní suverenitou a pokud trvala delší dobu, vedla nejen k prosperitě a růstu národního bohatství, ale tato prosperita a rozvoj byl úspěšně vyvážen daleko za naše hranice. Se zjevnou nadsázkou mohu dnes vtipkovat, že Evropskou unii jsme už dávno měli pod svojí kontrolou, když naše země sahala od Jadranu k Baltu“.⁵³ Jedná se o narážku pravděpodobně na území ovládané českým králem Přemyslem Otakarem II. ve 13. století. Kolik těchto období naprosté svrchovanosti bylo, Simkanič neuvádí, mimo to bychom mohli rovněž polemizovat i s bezvýhradnou suverenitou krále Přemysla Otakara.

Dále Simkanič nechce věřit, „že bychom se za pár dní měli vzdát své suverenity, o kterou tři století usilovaly generace našich předků pod habsburskou nadvládou a kterou nám chtěli vzít relativně nedávno němečtí a ruští okupanti.“ Zde jsme svědky odhalení známého českého historického mýtu o třisetletém utrpení českého národa pod habsburským jhem, který již podrobně popsal například Jiří Rak.⁵⁴ Neuvěřitelnou zkratku přidává Simkanič vzápětí: „S pomocí přátel jsme se zbavili Třetí říše a teď nám před očima vzniká čtvrtá. Podařilo se nám nestat se součástí SSSR a můžeme pomalu, ale jistě začít hovořit o Evropském svazu socialistických republik.“⁵⁵ Hrdinský boj Čechů za osvobození se z područí mnohonásobně silnějšího okupanta je přenášen do současnosti v co nejvíce ohromujícím podání, které si však samo protiřečí.

Ze současné, údajně historicky se opakující situace, vyvozuje nicméně Simkanič poměrně originální závěr. Samozřejmě za použití nejznámějších českých historických mýtů: „Všechny ty okupace a nesvobody, kterých je plný náš dějepis, k nám přišly s vojenskou silou a byly nám vnuceny zvenčí. Tentokrát je tlak zvenčí možná ještě silnější než kdy v minulosti, možná se naplní onodávné proroctví o nepřátelích, kteří obklopí naši zemi ze všech stran – to však ponechme blanickým rytířům. Oni si s tím už nějak poradí“.⁵⁶ Václav Klaus později blanické rytíře k probuzení skutečně vyzval, nicméně Simkanič nám nalévá čistého vína: „Teď však určitě nevyjedou, teď je to jenom

---

⁵³ Simkanič, M., Evropská mumie, in: Simkanič, M. a kol. *NE, NE, NE! Jediná pozitivní volba*. Česká pravice, Praha 2003, s. 60.

⁵⁴ Rak, J. *Bývali Čechové...České historické mýty a stereotypy*. H&H, Jinočany 1994., s. 97-109.

⁵⁵ Simkanič, M., *op. cit.*, s. 61.

⁵⁶ Tamtéž.

*na nás a poprvé v naší historii – bohužel možná naposledy – hrozí, že o svoji svobodu přijdeme svojí vlastní blbostí.*⁵⁷

Ve zmíněném textu jsme měli možnost sledovat přehlídku vesměs známých historických mýtů a reminiscencí, které se autor pokusil napasovat na současnou Evropskou unii. Není v tomto konání sice sám, ale takto koncentrovaný pokus o historicky argumentovaný odpor ke vstupu České republiky do Evropské unie nebyl nikdo jiný schopen zformulovat. Podobného ducha v souvislosti s referendem najdeme ještě u Stanislava Balíka, který v hodnocení jeho výsledků připomíná, že „*před starým sídlem českých králů se v podvečer 14. června odehrála veselice na počest vpravdě historického kroku českého státu. Stěží bychom hledali v českých dějinách okamžik, v němž by se Češi, Moravané a Slezané vědomě jedním rozhodnutím vzdali významné části své suverenity.*“⁵⁸ Simkaničovo shrnutí však považujeme za tímto nepřekonané a celkově snad i nepřekonatelné.

---

⁵⁷ Tamtéž, s. 62.

⁵⁸ Balík, S. Několik poznámek k referendu o vstupu ČR do EU, in: Balík, S., Fiala, P., Mikš, F. (eds.), *Perspektivy Evropské unie...op. cit.*, s. 80.

4. Volby do EP 2004

Jak uvádí Pavel Šaradín, historicky první volby do Evropského parlamentu v České republice byly velkou neznámou. Strany obtížně určovaly své strategie, jelikož nevěděly, na které skupiny občanů kampaně zacílit a nechtěly se zmýlit podobně jako v prvních krajských volbách v roce 2000. Občané byli stále více znepokojeni rostoucí nezaměstnaností a sociální situací. Toho využila opozice, hlavně ODS, která pojala volby jako referendum o vládě, jež se nacházela uprostřed volebního období.⁵⁹

Z hlediska celé EU zaznamenaly tyto v pořadí šesté volby od roku 1979 historicky nejnižší volební účast, která dosáhla 45,5%. Přestože euroskepticismus nebyl novinkou těchto voleb, zejména média se zaměřila na relativně velký volební úspěch skupiny politických subjektů, jež bývají řazeny díky svému postoji k evropské integraci mezi euroskeptické.⁶⁰

V této kapitole budeme proto nejprve rozebírat programy nejvýraznějších českých euroskeptických uskupení, které se rozhodly kandidovat v těchto volbách. Poté se pokusíme analyzovat výsledek sledovaných voleb v České republice z hlediska prosazování se euroskeptických názorových proudů. Nakonec zhodnotíme historizující argumentaci, k níž se dané skupiny při této významné příležitosti, jež navíc znamenala přímý boj o voličské hlasy na celonárodní úrovni, rovněž uchýlily.

4.1 Volební programy

4.1.1 ODS

Jak již bylo řečeno, občanským demokratům šlo především o to vyvolat na veřejnosti dojem, že evropské volby znamenají především možnost ohodnotit vládu. Tento záměr opozici vyšel, nicméně byla mu podřízena i podoba volebního programu, a proto zde nedostaly radikální euroskeptické názory tolik prostoru, kolik by, zvláště vzhledem k tomu, že poslanci Evropského parlamentu jsou jediní přímo volení zástupci občanů členských států v unijních orgánech, bývali mohli. Předvolební kampaň v ČR

---

⁵⁹ Šaradín, P. *Česká republika*. In: Šaradín, P. a kol. *Evropské volby v postkomunistických zemích*. Periplus, Olomouc 2007, s. 47-48.

⁶⁰ Havlík, V. *Euroskepticismus a volby do Evropského parlamentu 2004*. Global Politics, 3.10.2004.

tak byla, a to nejen v případě ODS, politology označena za spíše konzervativní než populistickou.⁶¹

Pod hesly jako „Stejná šance pro všechny“ či „Žádné experimenty! Volte najisto. VOLTE ODS!“ však najdeme i klasický vůči Unii kritický program: „*ODS zásadně odmítá mechanické prohlubování evropského integračního procesu, jednorozměrnou federalizaci Evropy, jednosměrnou unifikaci nejrůznějších politik. Hlásí se ke koncepci národních států jakožto základních stavebních kamenů evropské integrace, přičemž poukazuje na renacionalizaci politiky některých velkých členských států EU. Chce proto takové rozhodovací procedury, které zajistí co největší dosažitelnou rovnoprávnost mezi všemi členskými státy EU bez ohledu na jejich velikost a počet obyvatel. Občanští demokraté jasně odmítají navržený text evropské ústavy, jsou přesvědčeni o nepotřebnosti dokumentu podobného typu.*“⁶²

Oblíbené téma českých národních zájmů ODS tentokrát příliš nerozvádí, pouze ujišťuje, že by odmítla návrh ústavní smlouvy EU, pokud by národním zájmům odporoval. Vzhledem k pozdější ostré argumentaci proti možným přínosům účasti ČR v tzv. Schengenském prostoru (viz kapitola 6 této práce), je nadmíru zajímavé zjištění, že ODS na jaře 2004 zastává koncept koordinace azylové a migrační politiky uvnitř Unie a je zastáncem co nejrychlejšího vstupu ČR do Schengenu.⁶³

ODS vyhlásila úmysl připojit se k největší frakci v Evropském parlamentu, tedy středo-pravicově a v podstatě federalisticky orientované Evropské lidové straně-Evropským demokratům (EPP-ED). Avšak jelikož se ani jedno z těchto uskupení nehodlalo vzdát svých programových priorit, nechala si ODS, slovy Hynka Fajmona, zároveň otevřená vrátka pro nezařazení v případě, že by nemohla účinně bránit české národní zájmy.⁶⁴ Projevila zájem být součástí frakce v její části ED, ale nebýt vázána v institucionálních otázkách, podobně jako britská Konzervativní strana. Těsně před konáním voleb dokonce chtěla ODS své působení v EPP-ED zvážit, protože její

---

⁶¹ Bradová, E., Šaradín, P. *Volební kampaň*. In: Šaradín, P. a kol. Volby do Evropského parlamentu v České republice. Periplum, Olomouc 2004, s. 206.

⁶² Havlík, V. *Euroskepticismus a volby do Evropského parlamentu 2004*. Op. cit.

⁶³ Viz Buchal, P. *Analýza volebních programů*. In: Šaradín, P. a kol. Evropské volby..., op. cit., s. 225.

⁶⁴ Fajmon, H. *Cesta ODS do EPP-ED*. In: Fajmon, H. (ed.). *Cesta České republiky do Evropské unie*. CDK, Brno 2004, s. 94.

součástí je i německá CSU, která otevřeně zpochybňovala Benešovy dekrety, což bylo pro ODS nepřijatelné.⁶⁵

4.1.2 KSČM

Vedle tradičních témat, jako jsou obrana práva pracujících na práci či požadavek vystoupení z NATO a zrušení vojenských základen USA v Evropě, vsadila KSČM na nacionální cítění a obavy voličů. Narozdíl od ODS tak otevřeně akcentovala své euroskeptické postoje – rozhodnuta ovšem rovněž ovlivňovat směřování EU zevnitř, tedy z poslaneckých lavic Evropského parlamentu - a znovu využívala historických resentimentů k získání voličských hlasů. O jejich počet měla strana obavy také kvůli nezájmu svých tradičních voličů o evropské volby.⁶⁶

Komunisté proto ve své kampani zdůrazňovali především nebezpečí plynoucí z Německa a jeho úsilí dosáhnout zrušení Benešových dekretů.⁶⁷ Dále prohlašovali, že se hodlají zasazovat o EU respektující rovnost jednotlivých členských zemí, z čehož vyplývá i jejich priorita v případě zvolení do Evropského parlamentu – překonání nadvlády velmocí.⁶⁸ Postoj KSČM k otázkám vnitřní bezpečnosti a azylové politiky označuje Vlastimil Havlík za roli „chytré horákyne“, jelikož strana chce zbavit migrující občany ponižující diskriminace a začlenit je urychleně do společnosti včetně udělení občanství, aniž by to ovšem ohrozilo příjmy a jistoty domácí populace.⁶⁹

KSČM tedy dále hrála na vlasteneckou, až nacionalistickou notu, což si mohla tentokrát dovolit ve větší míře než ODS, jejíž voličstvo je paradoxně z větší části proevropské, a nemusela se tedy omezovat pouze na vnitropolitická témata a kritiku kroků vlády. Čeští komunisté tak v sobě oficiálně znovu popírali dědictví internacionalismu a ve své negativní argumentaci proti současnému směřování evropské

---

⁶⁵ Buchal, P., *op. cit.*, s. 213.

⁶⁶ Christian Lequesne a Michel Perottino připomínají další opatření, kterým KSČM mobilizovala své voliče – a sice zařazení známých mimostranických osobností na kandidátní listinu, čímž se na druhé místo dostal bývalý československý kosmonaut Vladimír Remek. Viz Lequesne, C., Perottino, M. Evropské volby: Češi neprojeví velký zájem. *Integrace*, 8.9.2004. Dostupné on-line: http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=731.

⁶⁷ Blafková, M. Volby do Evropského parlamentu v České republice (2004) [online]. *E-polis.cz*, 25. květen 2008. Dostupné z on-line: <http://www.e-polis.cz/evropska-unie/275-volby-do-evropskeho-parlamentu-v-ceske-republice-2004.html>.

⁶⁸ Buchal, P., *op. cit.*, s. 212.

⁶⁹ Havlík, V. *Euroskepticismus a volby do Evropského parlamentu 2004*. Op. cit.

integrace se dostávali do shody se stranami ze zcela opačného konce politického spektra, jež kandidovaly také v těchto volbách.

4.1.3 Nezávislí

Hnutí Nezávislí, jež mělo v čele kandidátky senátora Vladimíra Železného a v politice dosud nepřilíš aktivní, ovšem mediálně rovněž známou Janu Bobošíkovou, se prezentovalo jako silně národně orientovaný politický subjekt s důrazem na národní zájmy České republiky v Evropské unii.⁷⁰ Nezávislí se snažili využít prostor na pravé straně euroskeptického spektra, jenž do jisté míry, jak jsme již uvedli, pro tentokrát vyklidila ODS. Krajně pravicové subjekty se nedokázaly výrazněji prezentovat. I proto si zástupci Nezávislých vystačili s tím, co politologové popsali jako program, jenž se nevyznačuje žádnými nápady a je vlastně pouhým populistickým slohovým cvičením.⁷¹

Na příkladu hnutí Nezávislých si můžeme nejlépe povšimnout, že poptávka po tématu hájení národních zájmů v Evropské unii nadále v české společnosti trvala, přestože z programů jednotlivých stran kandidujících ve volbách do EP v roce 2004 nelze vyčíst, co si přesně politici představovali pod pojmem české národní zájmy. Víceméně všechny strany také slibovaly věci, které jen skrze členství v EP nemohou technicky nikdy splnit.⁷² Jak uvidíme na konečných výsledcích voleb, navzdory uvedeným nepřesnostem se vedle kritiky vládní koalice, která navíc nebyla schopna zdůraznit pozitiva, jichž v politice vůči EU dosáhla, prosadily tyto „tvrdě“ či „měkce“ euroskeptické subjekty i díky vyvolání dojmů, že v Evropském parlamentu budou ochotny a schopny rázně zastupovat údajně ohrožené zájmy českých občanů.

4.2 Výsledky voleb

Novinové titulky v České republice hlásily vítězství euroskeptiků a nezájmu.⁷³ Zatímco analýza nízké volební účasti není pro naše téma příliš podstatná (a v porovnání s ostatními novými členskými zeměmi ze střední a východní Evropy představuje českých 28,32% spíše průměr), skutečnost, že výše uvedené euroskeptické subjekty slavily úspěch získáním 17 mandátů z 24 možných, vyžaduje naši pozornost. A to nejenom z toho důvodu, že volební prohra vedla k demisi premiéra Špidly a jeho

⁷⁰ Blafková, M. Volby do Evropského parlamentu v České republice (2004), op. cit.

⁷¹ Buchal, P., op. cit., s. 226.

⁷² Tamtéž.

⁷³ Viz například článek *Zvítězili euroskeptici a nezájem*, Hospodářské noviny, 14.6.2004.

rezignaci na post předsedy ČSSD, ale zejména protože, jak upozorňuje Pavel Šaradín, v těchto volbách voliči „hlasují srdcem“ a vyjadřují tak své skutečné preference.⁷⁴

Někteří komentátoři konstatují, že sice na celoevropské úrovni k nárůstu podílu euroskeptických subjektů na celkovém zastoupení v parlamentním shromáždění nedošlo, nicméně vstup mj. právě české ODS nebo maďarské FIDESZ do frakce EPP-ED označuje například Lukáš Macek, evidentně narážející na známý starší výrok Václava Klause o plíživé unifikaci Evropy, za projev „plíživé euroskeptizace“ existujících politických sil.⁷⁵ Za pravý úspěch českých euroskeptiků potom můžeme bezesporu označit ustavení nové euroskeptické frakce Nezávislost a demokracie a vstup českých Nezávislých, respektive po rozhodnutí Jany Bobošíkové zůstat nezařazenou poslankyní pouze Vladimíra Železného, do tohoto uskupení.

Podle podrobné analýzy Petra Kanioka byla šestatřicetičlenná frakce Nezávislost a demokracie po volbách v roce 2004 jedinou skutečně „tvrdě“ euroskeptickou skupinou, jejíž členové mj. museli podepsat souhlas s dokumentem „Evropa suverénních národních států“ a které předsedali známí představitelé tradičního boje proti nadnárodnímu směřování evropské integrace – Jens Peter Bonde z dánského Červnového hnutí a Nigel Farage z britské UKIP.⁷⁶ Mimochodem na výroky a postoje těchto dvou osobností se často odvolávají radikálně naladěni euroskeptici z řad nebo okolí ODS. Ta však pragmaticky neustoupila z úmyslu vstoupit do nejsilnější frakce EPP-ED a přestože tím musela slevit z některých svých postojů, považovala i díky spolupráci s pěti poslanci zvolenými za KDU-ČSL a SNK-ED svoje postavení za uspokojivé. Slovy jednoho ze zvolených poslanců Hynka Fajmona, „*získané hlasy přeměnila v nejsilnější myslitelné postavení v rámci EP, čímž naplnila své sliby dané voličům.*“⁷⁷ Je pravda, že v rámci EPP-ED, tradičně nahlížené jako proevropské, ODS společně s početně silně zastoupenými britskými konzervativci a maďarským FIDESZ navíc vytvořila silnou „měkce“ euroskeptickou skupinu, takže nemusela příliš slevovat alespoň ze svého mezivládního kursu v rozbouřených vlnách o zástupce nových členských států rozšířeného Evropského parlamentu.

---

⁷⁴ Šaradín, P. *Česká republika, op. cit.*, s. 59.

⁷⁵ Macek, L. *Co přinesly volby do Evropského parlamentu?* Střední Evropa, 121/2004, s. 6.

⁷⁶ Kaniok, P. *Euroskepticismus a Evropský parlament.* Politologický časopis, 4/2005, s. 423.

⁷⁷ Fajmon, H. *Cesta ODS do EPP-ED, op. cit.*, s. 95.

KSČM vstoupila do frakce Sjedenocaná evropská levice/Severská zelená levice (GUE/NGL) a posílila tak do jisté míry euroskeptické postoje v této původně proevropské straně, když přinesla váhu šesti poslaneckých hlasů. Jelikož však její zástupci nakonec nepatřili k nejhlasitějším kritikům EU, za klíčový výsledek těchto voleb lze označit zisk dvou mandátů populisticky euroskeptických Nezávislých, což představovalo stejný výsledek jako u ČSSD, která coby nejsilnější vládní strana přivedla zemi až k samotnému vstupu do Unie a přitom nedokázala nikterak čelit výzvám euroskeptických hlasů kupříkladu tím, že by účinně využila pozitiva, jež členství českým občanům přinášelo, ve svůj prospěch.

4.3 Historické reminiscence

Co se týče historizující argumentace v případě voleb do Evropského parlamentu v roce 2004, musíme se po výše uvedeném přehledu, zachycujícím relevantní body volebních programů významných euroskeptických stran, zastavit u o několik měsíců pozdějšího výroku Václava Klause, který však považujeme za jeden z nejvýraznějších v průběhu námi sledovaného období vůbec. Příležitost, při které byl vysloven, navíc nebyla nikterak bezvýznamná či snad stranou pozornosti české veřejnosti, právě naopak – během novoročního projevu dne 1. ledna 2005, v němž prezident tradičně bilancuje uplynulý rok v České republice při televizním přenosu k národu, pronesl Klaus tuto větu: „*Ve volbách do Evropského parlamentu vybrali voliči 24 prvních poslanců, vyslaných z naší země po téměř celém století opět do ciziny (posledními před nimi to byli naši zástupci ve vídeňském sněmu).*“⁷⁸

Setkáváme se zde s dalším typicky klausovským výpadem proti Evropské unii, jímž míří na české vlastenecké cítění a negativní historické reminiscence. V projevu, během něž zmínil historicky významnou událost v podobě dovršení patnáctiletého usilí o „návrat do Evropy“ pouze jako okrajovou záležitost, vyslal krátký a srozumitelný vzkaz, jemuž navíc předcházelo připomenutí nízké volební účasti, jež by měla dokazovat význam, který čeští voliči dané instituci přisuzují. Znovu tedy vedle přehlížení byť jen sebemenšího přínosu vstupu České republiky do Unie vidíme selektivní přístup k historii. Prostá skutečnost, že byli demokraticky zvoleni zástupci naší země, kteří ji mají reprezentovat v jedné z institucí organizace, jíž jsme se

⁷⁸ Novoroční projev prezidenta republiky 1.1.2005, dostupné on-line: <http://www.klaus.cz/clanky/1932>.

dobrovolně stali členy, je podávána jako negativní – v podstatě v duchu hesla: „Národ, který se nepoučí z vlastní historie, je odsouzen prožít ji znovu“. I kdybychom pominuli nepřesnost tvrzení, že cestování do Vídně znamenalo pro obyvatele českých zemí v habsburské monarchii cestu do ciziny, nemůžeme se spokojit s chybějícím vysvětlením, co by mělo českým občanům vadit na tom, že je jejich přímo volení zástupci budou reprezentovat v zahraničí. Právě uplynulé století nám ukázalo, že neexistence této možnosti rozhodně nevedla ani k lepšímu prosazení zájmů občanů naší země ve světě, ani k jejich pouhému zachování proti vnějším tlakům. Naopak česká politika se logicky vždy snažila, aby hlas jejich zástupců mohl být slyšen na půdě vyšších celků, jejichž byla součástí, a těžko bychom třeba hledali případ, kdy by tento hlas mohl zaznívat a zároveň musel být respektován i pouze v českém jazyce.

Václav Klaus tedy udělal osobitou tečku za další kapitolou nepřesných a zjednodušujících argumentů, či spíše hesel, jimiž se skrze historické reminiscence snaží čeští euroskeptici vytvářet negativní obraz Evropské unie, potažmo získávat voličské hlasy.

5. Smlouva o Ústavě pro Evropu

Smlouva o Ústavě pro Evropu představuje výstup jednání Konventu o budoucnosti Evropy. Konvent zasedal od února 2002 do června 2003 a vytvořil návrh tzv. euroústavy mající nahradit všechny předcházející základní smlouvy Společenství. Návrh podepsali zástupci všech pětadvaceti členských a tří kandidátských zemí EU v Římě 29. října 2004 s předpokládanou platností od 1. listopadu 2006. Ratifikace nové smlouvy byla následně zastavena po odmítnutí ve francouzském a nizozemském referendu v létě 2005.

Odmítnutí ve dvou zakládajících členských státech mělo samozřejmě vliv na veřejné mínění v České republice. Podle Filipa Franka zde došlo ke značnému posunu spíše k neutrálnímu veřejnému názoru na „euroústavu“. Výzkumy veřejného mínění ukázaly dramatictější změny v období těsně po referendech než později na podzim 2005, což dokazuje, že „období reflexe“ se ukázalo jako dobrá strategie pro uklidnění veřejnosti.⁷⁹

Kritika vůči „euroústavě“ se u nás objevuje již v diskusi o vstupu do EU a v souvislosti s referendem v roce 2003. Samotné členství na základě přístupových smluv však Českou republiku nikterak nezavazovalo, narozdíl třeba od pozdějšího vstupu do tzv. Schengenského prostoru, k přijetí nové smlouvy. Skutečnost, že budoucí nové členské země neměly v Konventu hlasovací právo, však již od počátku příprav ústavy přinášela vodu na mlýn všem euroskeptickým názorům. Ty pak mohly být značně artikulovány i v kampaních před volbami do Evropského parlamentu v roce 2004, jak jsme mohli vidět v předchozí kapitole. Zajímavý je také fakt, že u nás i po francouzském a nizozemském panovala silná vůle po pokračování v ratifikaci. Po „období reflexe“ se však většina českých euroskeptiků spokojila s prohlášením, že smlouva je mrtvá.⁸⁰

Přesto si téma „euroústavy“ vyžaduje během sledování českého euroskepticismu samostatnou kapitolu, ačkoliv s mnoha jmenovanými argumenty jsme se setkali již dříve. A budeme se s nimi setkávat i v souvislosti s dalšími událostmi ve vztazích mezi

---

⁷⁹ Franek, F., East-Central European Repercussions of the French and Dutch 'NO': The case of the Czech Republic & Estonia. In: Gatnar, Lumír, Lane, David (eds.). *Popular Opposition and Support for Different Types of the EU Integration*. Tribun EU, Brno 2007; Sociologický ústav AV ČR, Praha 2007, s. 46.

⁸⁰ Viz například rozhovor s J. Zahradilem: www.rozhlas.cz/izurnal/publvt/_zprava/174784 (10.10.2005).

Českou republikou a procesem evropské integrace. V přehledu jednotlivých postojů se opět soustředíme především na historizující argumentaci domácích euroskeptiků, její příčiny a současnou smysluplnost.

5.1 Václav Klaus a ODS

Václav Klaus je odpůrcem ústavní smlouvy (viz jeho výrok „*Údajně ústavní smlouvu kritizují, to není přesné, já ji zcela odmítám.*“) a v podstatě jakýchkoli pokusů o její oživení.⁸¹ Sdružení CEP vydalo v dubnu 2005 překlad kritické analýzy Smlouvy o Ústavě pro Evropu irského politologa Anthonyho Coughlana pod názvem „*Řekněme své ANO nebo NE Evropské ústavě*“ a Václav Klaus jej opatřil vlastní předmlouvou. Zde uvedl svou hlavní obavu, a sice že nový dokument představuje „*rozhodující krok od Evropy států k Evropě jednoho evropského státu*“.⁸² Již dříve také veřejnost upozorňoval, že jde o „*překročení Rubikonu, po němž už v Evropě nebudou existovat suverénní státy se svými plnoprávnými vládami a s parlamenty...o základních věcech bude rozhodovat vzdálená ‚federální vláda‘ v Bruselu*“⁸³

Zárukou dobré budoucnosti Evropy jsou pro Klause i nadále národní státy. Odkazem na historické paralely potom upozorňuje, že „*nadnárodní či panevropské instituce a veškeré pokusy Evropu ovládnout a řídit z jednoho místa vždy vyvolávaly nesvobodu, národnostní útisk, podřízenost velkým a další podobné jevy. Proto byly dříve či později opuštěny.*“⁸⁴ Zde vidíme obvyklý útok na centralizační prvky evropského integračního procesu, kdy bývá tento přirovnáván k akcím historických postav typu Napoleona nebo Adolfa Hitlera, jež měly pro obyvatele kontinentu nesmírně tragické následky.

Z politicko filozofického hlediska vidí Klaus v návrhu ústavní smlouvy zaprvé pokusy o odnárodnění občanství a zejména pak „*útoky vůči národnímu státu vedoucí k vytvoření jakéhosi ne-státu, aniž by mezitím kdokoliv nabídl k národnímu státu*

---

⁸¹ Citováno podle: Řiháčková, Věra, *Česká debata ke Smlouvě o ústavě pro Evropu*, Institut pro evropskou politiku EUROPEUM, duben 2007, s. 3.

⁸² Klaus, V., *Řekněme své ANO nebo NE Evropské ústavě*, Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha 2005, s. 9.

⁸³ Klaus, V., *Evropská ústava změní naši budoucnost*, MF Dnes, 29.9.2003, in: Klaus, V. *Evropa Václava Klause*, Knižní klub, Praha 2004, s. 178.

⁸⁴ Tamtéž, s. 11.

nějakou demokratickou alternativu“.⁸⁵ Zároveň se obává toho, že proces evropské integrace nemá jasně stanovený cíl. Proto požaduje natrvalo definovat rozdělení všeho národního (státního), sdíleného a unijního (komunitárního) formou nějakého dokumentu, podobného svým způsobem ústavě.⁸⁶ Navíc Klaus postupně definuje obsah svého vlastního pojmu „evropeismus“, který označuje za dominantní ideologii soudobé Evropy a ústavní smlouvu jako jasnou formulaci této ideologie.

Nebudeme se na tomto místě zabývat rozbořem uvedených konceptů, přestože Klaus kupříkladu označuje „arogantní autoritářství evropeismu“ za jednu z charakteristik současné etapy evropského vývoje a ve spojení s „*netolerantní (v mnohém svobodu potlačující) politickou korektností*“ je považuje za téměř ničivou kombinaci.⁸⁷ Pro naše účely postačí vést v patrnosti klíčové Klausovo východisko a výraz – tedy svrchovanost (suverenita). Chápe ji jako „nezávislost moci daného státu na jakékoli jiné moci uvnitř státu i navenek“⁸⁸ a je zcela přesvědčen, že Smlouva o Ústavě pro Evropu je v rozporu s tímto pojetím a tedy i s prvním článkem české Ústavy, který označuje Českou republiku za svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát. Proto se obrátil písemně na předsedu Ústavního soudu Pavla Rychetského již v únoru 2005 s žádostí o vyjádření, zda nemusí ratifikaci smlouvy předcházet změny platné české ústavy.⁸⁹

Vzhledem k tomu, že po negativních referendech ve Francii a v Nizozemsku bylo nad textem ústavní smlouvy vyhlášeno „období reflexe“ a zároveň parlamentní volby v České republice roku 2006 přinesly na dlouhou dobu svízelnou vnitropolitickou situaci, dominovaly v podstatě výroky prezidenta celé české debatě o návrhu ústavy EU. Z řad ODS můžeme samozřejmě zaznamenat vyjádření ke vznikajícímu novému dokumentu již během debaty o vstupu do Unie. Nemůže v nich chybět „německá“ otázka. Čerstvý europoslanec a toho času „autor dvou knih a desítek článků o mezinárodní a české politice“ Hynek Fajmon tak ve svém příspěvku s titulem

---

⁸⁵ Klaus, V. Úvahy o současné situaci v Evropě. Projev pro Mont Pelerin Society. In: Balík, S., Fiala, P., Mikš, F. (eds.), *Perspektivy Evropské unie. Konzervativně-liberální pohledy na aktuální otázky evropské politiky*, CDK, Brno 2004, s. 147.

⁸⁶ Brunclík, M., Novák, M., Postoje prezidenta Václava Klause k „euroústavě“ v širším kontextu, In: Novák, M., Brunclík, M. (eds.), *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*, Dokořán, Praha 2008, s. 378.

⁸⁷ Klaus, V. *Co je to evropeismus?* Mladá fronta Dnes, 8.4.2006, dostupné on-line: <http://www.klaus.cz/clanky/1278>.

⁸⁸ Klaus, V. *Řekněme své ANO nebo NE Evropské ústavě...*, s. 15.

⁸⁹ Brunclík, M., Novák, M., *op. cit.*, s. 374.

„Evropská ústava je pro nás nevýhodná“ upozorňuje, že euroústava definitivně odstraňuje všechna historická znevýhodnění, která se vztahovala k Německu po druhé světové válce, a umožňuje mu v plné míře uplatnit svou demografickou i hospodářskou sílu. Takový vývoj nelze podle Fajmona z českého hlediska vnímat jinak než negativně, jelikož rozšiřuje možnost uplatnění německých nároků vůči České republice, které souvisejí s výsledky války.⁹⁰ Možnost prolomení Benešových dekretů se tak dostává do rétoriky ODS, jakkoliv se doposud zdálo, že jde o téma spíše pro strany z kraje politického spektra.

Mezitím došlo ke slovním přestřelkám mezi českou hlavou státu a některými zástupci Evropského parlamentu. Za vrchol rozeprá můžeme označit výrok německého europoslance Jo Leinena, jenž v lednu 2007 uvedl, že Václav Klaus svými postoji žene Českou republiku do izolace. Jak uvádí Věra Řiháčková, tato situace zvýraznila typický rys české euroskeptické debaty, a sice výrazné vymezování se vůči Německu s odkazem na historické konotace.⁹¹ Příznačná a zaznamenaní hodná je v tomto smyslu reakce europoslance Vladimíra Železného, který prohlásil, že *„naše země a její veřejnost je bolestnou dějinnou zkušeností výrazně zcitlivělá vůči povýšeným posudkům a arogantním radám přicházejícím ze strany německých činitelů.“* Železný také kritizoval *„absenci elementárního taktu, který by bral ohled na historické souvislosti podobných mentorských a protektorských výroků vůči hlavě naší republiky, pronášených v němčině a přicházejících od německého politika.“*⁹² Železný tímto primitivním útokem, mířícím na nejcitlivější místa společných českých a německých dějin, potvrdil svůj vlastenecky populistický styl rétoriky a do značné míry dal za pravdu názorům, podle nichž by hnutí Nezávislých mohlo na ODS zaútočit zprava, cestou budování populistické síly typu Haiderových Svobodných v Rakousku.⁹³

Veřejná debata všech politických aktérů k ústavní smlouvě probíhá v podstatě až od vyslovení důvěry vládě v lednu 2007. Kontroverze vyvolal následně Mirek Topolánek tím, že jmenoval Jana Zahradila do funkce zmocněnce premiéra pro jednání

---

⁹⁰ Fajmon, H., *Evropská ústava je pro nás nevýhodná*, in: Balík, S., Fiala, P., Mikš, F. (eds.), *Perspektivy Evropské unie. Konzervativně-liberální pohledy na aktuální otázky evropské politiky*, Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2004, s. 196. Informace o autorovi tamtéž, s.212.

⁹¹ Řiháčková, V., *op. cit.*, s. 3.

⁹² Citujeme z dopisu V. Železného zaslaného předsedovi EP podle: Řiháčková, V., *op. cit.*, s. 3.

⁹³ Viz například Macek, L. *Co přinesly volby do Evropského parlamentu?* *Střední Evropa*, 121/2004, s. 8.

o ústavní smlouvě a o Berlínské deklaraci.⁹⁴ Zahradilovu pozici vůči ústavní smlouvě dostatečně charakterizuje, že jako jeden z mála členů Konventu o budoucnosti Evropy nepodpořil finální návrh smluvního textu, ale naopak podepsal alternativní deklaraci „Europe of democracies instead of EU Constitution“ (Evropa demokracií namísto Ústavy EU) společně s takovými matadory západoevropského euroskepticismu, jako jsou Dán Jens-Peter Bonde či Brit David Heatcoat-Amory.⁹⁵ Navíc Zahradil patří mezi autory Manifestu českého eurorealismu a tudíž mezi vůbec nejhlasitější kritiky EU z řad vrcholných činitelů ODS. K oslabení euroskeptického křídla strany tedy ani po vytvoření vládní koalice s proevropskými středovými stranami nedošlo. A to navzdory často citovaným sociologickým průzkumům, podle kterých jsou voliči ODS (dokonce více než voliči ostatních stran) naopak velice nakloněni evropské integraci, a skepticismus vůči EU stranu poškozují.⁹⁶

5.2 KSČM

Čeští komunisté ústavní smlouvu EU od počátku odmítají. Tehdejší místopředseda Ústředního výboru strany pro zahraniční vztahy Václav Exner kritizoval zejména „neoliberální pojetí Evropské unie“ a snahu zahrnout tržní ekonomiku jako základní princip jejího fungování a použil historickou paralelu s Československem v roce 1960, kdy se komunisté pokoušeli panující politický systém zahrnout do ústavy jako pojistku budoucího vývoje.⁹⁷

Komunisté rovněž opakovali tradiční kritiku militarizace EU, diktátu elit a požadovali vyhlášení referenda v případě ratifikačního procesu v České republice. V případě probírané „euroústavy“ však příliš historizujících argumentů nepřinášeli, jejich skeptické postoje byly vysvětlovány spíše ideologicky. Jak uvádí Filip Franek, debata o vstupu vedla v případě KSČM pouze ke krystalizaci názorů směrem k nové smlouvě.⁹⁸

---

⁹⁴ Řiháčková, V., *op. cit.*, s. 1.

⁹⁵ Franek, F., *op. cit.*, s. 51.

⁹⁶ Podle studie z r. 2006 až o 5% procent potenciálních hlasů. Viz: Brunclík, M., Novák, M., *op. cit.*, s. 373.

⁹⁷ Tisková konference delegace KSČM na římských jednáních Strany evropské levice 26. Října, 26.10.2004, dostupné on-line:

<http://www.kscm.cz/article.asp?thema=3889&item=38831&previev=archiv>.

⁹⁸ Franek, F., *op. cit.*, s. 50.

Z komunistických řad musel samozřejmě opět zaznít hlasitý odpor k omezení suverenity členských států. V tomto ohledu je zajímavé zjištění, že čeští komunisté znovu otevřeně podporují jednání a názory Václava Klause a hlásí se k jeho kritice ústavní smlouvy, přestože tato vychází z naprosto odlišných ideologických pozic.⁹⁹ Na vlasteneckou notu sice protentokrát příliš nehrají, jak ale uvidíme později, neznamená to definitivní odklon od daného způsobu argumentace.

5.3 Krajiní politické proudy

Ve veřejných projevech extrémně pravicových subjektů rovněž najdeme v souvislosti s ústavní smlouvou méně historizujících argumentů. Důvody jsou však pravděpodobně jiné než u KSČM, u níž jistou roli může hrát i fakt, že někteří představitelé mimo stalinistické křídlo strany neodmítají – v neoficiálních postojích ovšem – myšlenku jistého druhu ústavní smlouvy EU docela.¹⁰⁰ Téma ústavního dokumentu, dokud není jasným předmětem hlasování občanů, je pro mimoparlamentní extremistické strany obtížně uchopitelné, navíc zmíněné subjekty na české politické scéně jednoznačně odmítají evropskou integraci jako takovou, takže narozdíl od „měkce“ euroskeptické ODS a – alespoň neoficiálně – čím dále „měkčích“ KSČM nemusejí přinášet nové argumenty a drží stejnou linii již od diskusí o vstupu do EU.

Republikáni Miroslava Sládka tedy vidí v EU snahu likvidovat národy a národní státy a dobu socialistické ekonomické spolupráce, pročež požadují zrušení členství České republiky v EU, kterou chápou především jako ohrožení národních zájmů a svrchovanosti.¹⁰¹ Nová smlouva představující posilování principu rozhodování na nadnárodní úrovni je proto pro sládkovce naprosto nepřijatelná, nicméně vzhledem k celkovému pohrdání Evropskou unií a také z důvodu vnitřních existenčních problémů strana nepředložila významnější dokument s konkrétní kritikou Smlouvy o Ústavě pro Evropu. Výmluvný je v tomto smyslu závěr volebního programu pro parlamentní volby 2006, kde stojí červeným písmem text: „*Evropská unie je koncem naší země, koncem*

---

⁹⁹ Viz např. Věrtelář, V. *Ústava pro Evropu: ano nebo ne?*, halonoviny.cz, 14.4.2005, dostupné on-line: <http://www.halonoviny.cz/index.php?id=9568>. Věrtelář konkrétně poukazuje na Klausovu předmluvu k vydání publikace *Řekněme své ANO nebo NE Evropské ústavě*, ze které i my citujeme v této kapitole.

¹⁰⁰ Srov. Sommer, L., *Postoj Komunistické strany Čech a Moravy k evropské integraci ve volebním období 2002-2006*, Brno 2009, Bakalářská práce (Bc.), Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra politologie.

¹⁰¹ Havlík, V. Euroskepticismus a krajně pravicové strany v České republice, *Rexter*, roč. VI, č. 1, 1.5.2007, dostupné on-line: <http://www.rexter.cz/euroskepticismus-a-krajne-pravicove-strany-v-ceske-republice/2007/05/01/>.

*suverenity politické, ekonomické a soběstačnosti v zemědělství. Je to také konec našeho jazyka a kultury“.*¹⁰²

Z programu Národní strany vyvozuje Vlastimil Havlík, že tato strana odmítla evropskou ústavu z důvodu ochrany národních zájmů a suverenity a usiluje o „*zamezení degradace a rozpuštění národních hodnot v multikulturním a multietnickém eurounijním chaosu*“. Celkově i Národní strana odmítá členství ČR v EU a staví se proti její supranacionální podobě včetně odmítnutí evropské ústavní smlouvy.¹⁰³

V již zmiňované publikaci „Evropská unie – cesta do otroctví“ najdeme konkrétní projev anti-německého nacionalismu v souvislosti s přípravou ústavní smlouvy: „*To, co se Německu nepodařilo prosadit druhou světovou válkou, má se dnes podařit formou konventu, který zasedá a posuzuje jednotlivé články evropské ústavy*“.¹⁰⁴ Jedná se o kritiku federalizačních prvků nového dokumentu, pokus o historické reminiscence v tomto případě směřuje ke konceptu nacistické „nové Evropy“, která měla být rovněž organizována pod německým vedením. Poláček přichází s tvrzením, že v kandidátských, respektive nových členských zemích „*vize evropské federace také nenašla příliš pochopení. Tento návrh vyvolává mnoho nedůvěry z německé strany a může být i projevem podříditi si ostatní členy EU diktátu Německa*“.¹⁰⁵ Není jasné, na jakých projevech zmíněných států se toto paušální hodnocení zakládá, avšak lze rozhodně pochybovat o tom, že by jinde než v české či polské společnosti existovaly tak latentní obavy z Německa coby „dědičného“ nepřítele.

5.4 V jednotě proti „euroústavě“?

Jak jsme měli možnost zjistit, čeští euroskeptikové napadali Smlouvu o Ústavě pro Evropu z různých pozic. Komunistům se zdál návrh příliš neoliberální, pravicově orientovaní ji zase považovali za vrcholně socialistickou. Všem však byla nejvzácnější suverenity českého státu a shodovali se, případně si přímo notovali, na tom, že dokument navržený Konventem tuto životně důležitou komponentu omezuje, ne-li přímo ruší. Úzkou souvislost s obavami o ztrátu suverenity má i kritika centralizačních

---

¹⁰² Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa, *Volební program pro parlamentní volby 2006*, dostupné on-line: <http://www.republikani.com/program.htm>.

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ Poláček, P., *op. cit.*, s. 1.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 5.

snah unijních institucí. Za všechny citujme slova Miloslava Bednáře: „...evropská ústava vytvoří z Evropské unie jednou provždy superstátní systém jakýchsi provincií fakticky ovládaný rozhodující mocenskou převahou evropských velmocí.“¹⁰⁶ Pod tento výrok by se podepsala jistě naprostá většina euroskeptiků z různých částí politického spektra, koneckonců pravděpodobně nejen českých.

Komunisté by se snad ztotožnili ještě s kritikou „odstátnění“ či „odnárodnění“ členských zemí skrze evropskou ústavu. Z pravicových pozic však v souvislosti s nepřijatelnou představou existence evropského „demos“ či politického národa, od něž by se odvozovala legitimita nadnárodních institucí EU, zaznívají srovnání s marxistickým internacionalismem a jako odstrašující příklad je uváděn koncept „nového člověka“ jako sovětského občana.¹⁰⁷ Naopak společnou řeč by přinejmenším stalinisté mohli najít s Markem Skřípským, který za příčinu druhé světové války považuje touhu německých nacistů „vytvořit jimi ovládaný centralizovaný Eurostát, který si kladl za cíl suverenity zlikvidovat či alespoň omezit.“¹⁰⁸ Ve snaze dehonestovat uctívané osobnosti poválečné západoevropské integrace Skřípský dodává, že nacistům „vydatně sekundovali francouzští kolaboranti z Vichy, mezi nimiž se nacházeli i někteří dnešní eurofilové.“¹⁰⁹

Méně by již česká levice souhlasila s Bednářovým tvrzením, že „fanatická marxistická touha za každou cenu odstranit demokratické státy jako záruku občanských svobod se v dějinách lidstva dosud nikdy nepřiblížila realitě tak, jak tomu je v zatím našťěstí neratifikované evropské ústavě.“¹¹⁰ Přesto můžeme konstatovat, že v případě prvního návrhu ústavní smlouvy Evropské unie jsme svědky velmi podobného způsobu argumentace ze všech směrů českého euroskepticismu.

---

¹⁰⁶ Bednář, M., *Evropská unie a hrozba marxistického superstátu*, euPortál.cz, 9.1.2005, dostupné on-line: <http://www.euportal.cz/Articles/90-evropska-unie-a-hrozba-marxistickeho-superstatu.aspx>.

¹⁰⁷ Jako například z pera Jiřího Zahrádky na euPortálu či v publikacích CEPu. Nutno dodat, že autor dodává i příklad Adolfa Hitlera a jeho snahy vytvořit „nového árijského Evropana a evropský árijský superstát“. Viz: Zahrádka, J.: *Nebezpeční eurointegrátoři a relativní smrt nedemokratické evropské ústavy*. In: Břicháček, T. (ed.). *Evropské otazníky*. EuPortál – sborník textů č. 1/2007, s. 49.

¹⁰⁸ Skřípský, M., *Proč nacisté a eurooptimisté bojují proti národním státům*, euPortál.cz, 8.1.2005, dostupné on-line: <http://www.euportal.cz/Articles/89-proc-naciste-a-eurooptimiste-bojuji-proti-narodnim-statum.aspx>.

¹⁰⁹ Tamtéž. Mezi radikálními euroskeptiky se zejména ujala interpretace politické kariéry Roberta Schumanna coby nejdříve zastávce Mnichovské dohody a posléze „vrcholného“ úředníka Pétainovy pronacistické vlády.

¹¹⁰ Bednář, M., *Evropská unie a hrozba marxistického superstátu*, op. cit.

Z hlediska historických reminiscencí vyniká co do rafinovanosti euroskeptické křídlo ODS. A je to opět Miloslav Bednář, kdo přichází s termínem „centrální mocnosti“ pro označení velkých členských států EU, které podle něj usilovaly o nezvolení George W. Bushe za prezidenta Spojených států amerických, pochopitelně z ideologických důvodů.¹¹¹ Vedle poměrně nevýznamného obsahu sdělení si musíme povšimnout oživení unikátního historického pojmu, jímž se označují Německo a Rakousko-Uhersko coby poražení spojenci v první světové válce. V rétorice první československé republiky, ale v podstatě i v české historiografii, je termín „centrální mocnosti“ ztělesněním zla, národnostního útlaku a původce tragického konfliktu dosud nepoznaných rozměrů. Je nepochybné, že čeští euroskeptici volí podobné výrazy zcela záměrně, aby vyvolali pozornost té části veřejnosti, jež má určitou míru historického povědomí a hlavně vlasteneckého cítění.

Přes veškerou snahu mobilizovat občany proti ústavní smlouvě nedosahují euroskeptici v české společnosti takového ohlasu, jako docela podobným způsobem argumentující odpůrci ústavní reformy v habsburské monarchii roku 1867. Těm se dařilo i „tábory lidu“ protestující přímo proti nové ústavě založené na rakousko-uherském vyrovnání. Oproti tomu měla snaha kritiků „euroústavy“ vyvolat pocit nebezpečí v České republice poměrně mizivý výsledek.

Na závěr si všimněme výroku Václava Klause v jednom z jeho textů namířených proti Smlouvě o Ústavě pro Evropu. Uvádí, že chování autorů textu smlouvy je mimo jiné „způsobeno jejich pomýlenými názory, jejich chybnou interpretací minulosti, jejich nepochopením klíčových předpokladů svobody, demokracie a prosperity. Jsou obětí ‚osudového klamu‘ (Hayekův fatal conceit) a pýchy člověka a jeho rozumu.“¹¹² Za pozornost stojí zejména obvinění z chybné interpretace minulosti. V tomto ohledu se zastáncům prohlubování evropské integrace jejich odpůrci snaží oponovat například v názoru na roli integračního procesu v udržení míru mezi evropskými státy po druhé světové válce. Tento úspěch přičítají jiným, povětšinou vnějším mezinárodně politickým vlivům, především bipolárnímu rozdělení Evropy během Studené války. I my jsme však při studiu české euroskeptické argumentace svědky chybné interpretace minulosti. Například český národní stát, na jehož historicky samozřejmou existenci se

---

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Klaus, V. *Řekněme své ANO nebo NE Evropské ústavě...*, s. 12.

mnozí odvolávají, existuje až od roku 1993. Jak dokazuje současná historická věda, suverenita malého českého národa byla pro naše předky spíše iluzí, i když zároveň usilovali o zachování vlastní autonomie a identity.¹¹³ České země v podstatě vždy patřily do nějakého vyššího celku, a dokud nepřišla v 19. století doba moderního nacionalismu, neměla česká politika zvláštní potřebu se proti těmto „nadmárodním“ nadřazeným jednotkám vymezovat. Naprostou suverenitu českého národního státu nelze tedy v žádném případě podávat jako historicky oprávněný nárok vůči členství České republiky v Evropské unii. Podobně naši „těžce nabytou“ svobodu lze interpretovat jako důsledek mnoha vnějších změn v mezinárodních vztazích, její implikace práva na naprostou autonomii v rámci EU je přinejmenším stejně zpochybnitelná jako výše uvedené spojení míru v Evropě a integračního procesu, které napadají euroskeptici.

---

¹¹³ Viz například: Rak, J., *Česká autonomie a (ne)závislost v Habsburské monarchii 19.století*, Pražské sociálně vědní studie, Teritoriální řada, Fakulta sociálních věd UK, Praha 2007, s. 4.

6. Schengenský prostor

Jelikož v postoji ke společnému prostoru bez vnitřních hranic prodělali mnozí čelní představitelé českého euroskepticismu značný obrat, jak jsme již uvedli například v kapitole o volbách do EP v roce 2004, považujeme za nutné věnovat tomuto tématu zvláštní kapitolu. Terčem kritiky se totiž tento známý aspekt členství v Unii stal až téměř ex-post, což může být i důkazem postupného vyprazdňování kritických témat. Debata o nové reformní smlouvě byla teprve v počátku, a proto se zdánlivě symbolický akt zrušení vnitřních hranic stal záminkou k novým výpadům vůči postupující evropské integraci. Pokusíme se je nyní z námi sledovaného hlediska rozebrat.

Mezi přesněji definovanými cíli a úkoly, které si Evropská unie určila v Amsterodamské smlouvě na konci 90. let, patří i „zachovávat a rozvíjet Unii jako prostor svobody, bezpečnosti a práva, ve kterém je zaručen volný pohyb osob ve spojení s vhodnými opatřeními týkajícími se kontroly na vnějších hranicích, práva azylu, přistěhovalectví a předcházení a potírání zločinnosti“.¹¹⁴

„Schengen“ proto představuje v současnosti (mimo lucemburského města, kde byla podepsána příslušná smlouva) zkrácený název pro tzv. schengenský prostor, v jehož rámci nejsou na společných státních hranicích vykonávány hraniční kontroly a hranice mezi členskými státy EU lze tedy překračovat kdykoli a na jakémkoli místě. Česká republika se stala součástí tohoto prostoru 21. prosince 2007 spolu s dalšími osmi novými členskými zeměmi. Poté co se k „Schengenu“ v prosinci roku 2008 přidalo i Švýcarsko a od března 2009 byly zrušeny též hraniční kontroly na mezinárodních letištích pro lety v rámci prostoru, tak schengenský prostor tvoří pětadvacet evropských zemí. Česká republika je společně s Lucemburskem jedinou zemí, jež sousedí pouze s dalšími členskými zeměmi prostoru, takže na žádné ze svých hranic nekontroluje pohyb osob.

Uvedené skutečnosti, na něž měla většina české veřejnosti velmi pozitivní reakce, kritizují čeští euroskeptici s velkou dávkou emocí. Vycházejí zejména z premisy, že státní hranice „existovaly vždy“ a jsou jedním ze základních znaků

---

¹¹⁴ Článek 2 (bývalý čl. B) Smlouvy o Evropské Unii.

svrchovanosti.¹¹⁵ Upozorňují, že na první pohled lákavý Schengen je nástrojem bruselské centralizace a nastolování nedemokratické vlády. Pro autory publikující na euPortálu tak začlenění České republiky do schengenského prostoru znamená „vedle vstupu do Evropské unie, přijetí eura a přijetí nové euroústavy další hřebíček do rakve našeho nezávislého státu.“¹¹⁶

Je logické, že nekontrolovaný pohyb osob mezi členskými státy přináší problémy, jejichž řešení vyžaduje přesun pravomocí na úroveň ES/EU. Z euroskeptických pozic je tento postup interpretován jako záminka eurocentralistů pro vyžadování takového přesunu. Navíc ovládání oblastí vnitra a justice je považováno za základní atribut nezávislého státu. I zde je proto posílení spolupráce členských států tradičně prezentováno euroskeptiky jako přenášení pravomocí na nadnárodní úroveň a tedy další omezování nezávislosti členských států a vyprazdňování jejich státnosti. Pro větší naléhavost tohoto sdělení tvrdí například, že „*nárůst moci institucí ES/EU nad oblastí vnitra a justice je v posledních několika letech raketový*“ (aniž by uváděli další příklady potvrzující tento trend) a kárají českou veřejnost, nadšenou symbolickým přeřezáváním hraničních závor, že „*ztrátu pár minut ve frontě na hraničním přechodu lze stěží poměřovat s újmou na státní svrchovanosti.*“¹¹⁷

Za poměrně originální lze označit příspěvek českých pravicových euroskeptiků ke kritice schengenského prostoru, skrze nějž se údajně mají západoevropské státy, kde selhala politika masové imigrace a multikulturalismu, snažit o „*přerozdělování imigrantů*“, podobně jako finančních prostředků. Můžeme se dočíst, že „*jednotlivým státům by pak kupříkladu mohly být z Bruselu přiděleny kvóty určující, kolik imigrantů má ten či onen stát přijmout.*“¹¹⁸ Pomineme-li zvláštní logiku, podle níž by mělo z článku 67 Lisabonské smlouvy, jenž nahrazuje mimo jiné i bývalý článek 29, vyplývat

---

¹¹⁵ Například Michal Petřík argumentuje, že „získání (a udržení) kontroly nad svým, nezpochybněnou státní hranicí vymezeným územím, je ale zcela samozřejmě vnímáno jako jedna z podmínek dosažení plné státní svrchovanosti, dokonce to bylo takto oficiálně formulováno MZV USA jako jedna z podmínek pro diplomatické uznání právě se osamostatňujících baltských zemí začátkem 90. let.“ Viz Petřík, M. *Schengen a železná opona*. <http://www.euportal.cz/Articles/2178-schengen-a-zelezná-opona.aspx>, 8.1.2008.

¹¹⁶ Citováno podle: Petřík, L. *Schengen: nástroj bruselské centralizace a přerozdělování imigrantů*. <http://eurabia.dnh.cz/Articles/1506-schengen-nastroj-bruselske-centralizace-a-prerozdelovani-imigrantu.aspx>, 23.12.2007.

¹¹⁷ Břicháček, T.: *Odvrácená tvář Schengenu*. In: Břicháček, T. (ed.). *Evropské otazníky*. EuPortál – sborník textů č. 1/2007, s. 92-95.

¹¹⁸ Petřík, L. *Schengen: nástroj bruselské centralizace a přerozdělování imigrantů*. Op. cit.

uvedené směřování rozvoje společné politiky v oblasti azylu, přistěhovalectví a ochrany vnějších hranic¹¹⁹, musíme konstatovat, že toto obvinění z útoku starých členských států EU na homogenitu etnického složení obyvatelstva v České republice je, v kombinaci s principem rozhodování „o nás bez nás“, dobře rezonujícím pokusem postavit české veřejné mínění proti současnému směřování Unie.

Mezi texty vydávanými sdružením CEP narazíme i na extrémní postoj Benjamina Kurase v příspěvku k „výhodám a nevýhodám“ vstupu do Schengenu. Autor uvádí, že odložená účast nových členských států uchránila nikoliv původní členské země od přílivu levné pracovní síly, ale právě Čechy před „něčím daleko horším, čeho si nejsou vědomi – nekontrolovaným vstupem nežádoucích lidí ze Západu.“¹²⁰ Dále tvrdí, že za to, že Praha ještě není obsypaná čtvrtěmi žijícími v orientálním středověku podobně jako Londýn nebo Paříž vděčíme už jen tomu, že jsme dosud nebyli v Schengenu. Po vstupu do něj se prý „neubráníme invazi statisíců imigrantů z přelidněných západoevropských měst. Hodně jich bude zfanatizovaných nenávistí ke všemu, co je nám drahé, hezký počet z nich budou vycvičení teroristé.“¹²¹ V souladu s myšlenkou Lukáše Petříka potom Kuras píše, že EU na nás dřív či později chystá společné, jednotné a centrální řešení migračních toků. Na závěr radí: „Odložme Schengen alespoň do té doby, než se Evropská unie rozhodne, zda chce být demokracií nebo kalifátem.“¹²² Takovéto agresivně pomýlené konstrukce bychom mohli přecházet bez povšimnutí, nicméně objevují-li se ve sborníku společně s texty vrcholných politiků (Mírka Topolánka a Ivana Langra) a s předmluvou prezidenta republiky, musíme je brát jako součást hlavního proudu českého euroskepticismu, jakkoliv se jedná pouze o osobní názory jednoho autora.

Dále se v souvislosti se schengenským prostorem objevuje téma bezpečnosti bezúhonných českých občanů vůči volně se pohybujícím zločincům a teroristům přes české hranice, zároveň s tím však také hrozba šikanování ze strany zahraniční policie v příhraničních oblastech, přičemž jako obvykle za příklad neslouží jiný než německý

---

¹¹⁹ Článek 67 (bývalý článek 61 Smlouvy o ES a bývalý článek 29 Smlouvy o EU) navíc hovoří v souvislosti se společnými opatřeními v oblasti bývalého třetího pilíře o respektování základních práv a různých právních systémů a tradic členských států. Solidarita mezi členskými státy a spravedlivost vůči státním příslušníkům třetích zemí je zmiňována pouze coby charakteristika rozvoje této společné politiky.

¹²⁰ Kuras, B. Do Schengenu není důvod spěchat. In: Loužek, M. (ed.) *Vstup do Schengenu. Výhody a nevýhody*. Sborník textů č. 66/2008, Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha 2008, s. 49.

¹²¹ Tamtéž, s. 49-50.

¹²² Tamtéž, s. 50.

policista pronásledující české občany. V rámci šíření xenofobních nálad potom slyšíme, že díky volným hranicím k nám mohou „*Němci vozit svůj odpad a Balkánci své drogy*“.¹²³

Esenciální problém, tedy symbolický význam „ztráty“ státních hranic formuloval opět Václav Klaus: „*Vlast není imaginární věcí bez vymezení, bez vykolíkových hranic a pouhá myšlenková entita, jak se nám kdosi snaží namluvit.*“ Vstup do schengenského prostoru proto pro Klause znamená „*další pokus to vykolíkové území, které považují za svou vlast, odkolíkovat a tvářit se, že to není důležité.*“¹²⁴ Michal Petřík považoval za nutné upozornit, že „*lákavé řezání dřeva hraničních závor hromadně provozované za asistence objektivů fotoaparátů a kamer vedlo některá média k tomu, že pro jistotu připomenula, že poškozování hraničních kamenů je trestné*“ a k tomu dodat závěr: „*pokud bychom připustili, že obdobně jako s dřevěným závorami je možno zacházet s hraničními symboly vymezujícími naše státní území, jakoby naše původní hranice skutečně zmizely, žádné hezké analogie by nás napadnout nemohly.*“¹²⁵ Zde opět vidíme pokus o oživení traumatu Mnichova a s ním spojeného mýtu o tisíciletých hranicích českých zemí údajně vymezených hraničními horami či řekami. Evropská unie tedy Českou republiku skrze zapojení do schengenského prostoru zbavuje jejích těžce nabytých státních hranic, podobně jako když západní mocnosti rozhodly o odstoupení československého pohraničí nacistickému Německu v září roku 1938. Jen zřídkakdy objevíme v těchto prohlášeních zmínku o faktu, že vstup do „Schengenu“ byl součástí přístupové smlouvy ČR do EU, jeho realizace byla pouze z technických důvodů o několik let posunuta. Na konci roku 2007, kdy společně s rozšířením schengenského prostoru započalo kolečko ratifikací Lisabonské smlouvy v členských státech, se však toto téma stalo opět zásadním pro kritiku českých euroskeptiků vůči tomuto zásadnímu dokumentu.

---

¹²³ Petřík, L. *Schengen: nástroj bruselské centralizace a přerozdělování imigrantů*. Op. cit.

¹²⁴ Rozhovor prezidenta republiky Václava Klause pro *Magazín Práva*, 22. 9. 2007, <http://www.klaus.cz/clanky/595>.

¹²⁵ Petřík, M. Žijeme v zemi bez hranic? In: Loužek, M. (ed.) *Vstup do Schengenu. Výhody a nevýhody*. Sborník textů č. 66/2008, Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha 2008, s. 60.

7. České předsednictví v Radě EU

V této kapitole se nebudeme pouštět do hodnocení příprav, průběhu či výsledků předsednictví České republiky v Radě EU v první polovině roku 2009. Pro účely předkládané práce se zaměříme na symbolickou a politickou rovinu této výjimečné situace. Za zejména nutné považujeme zastavit se u počáteční kampaně „Evropě to osladíme“ s kostkou cukru padající do šálku kávy coby poselství České republiky „v čele“ Evropské unie. V zájmu vyváženosti kapitol, jež jsou doposud rozděleny chronologicky a zároveň i tématicky, se budeme věnovat i dvěma událostem, které s českým předsednictvím přinejmenším časově souvisí. V centru naší pozornosti i nadále zůstávají pokusy o historickou argumentaci ze strany českých euroskeptiků, které opět na konci kapitoly zhodnotíme.

7.1 „Evropě to osladíme“

Výběr motivu, sloganu a jejich ztvárnění v reklamním spotu v rámci první části komunikační kampaně na podporu předsednictví vyvolal kontroverze v mnoha rovinách. Počínaje autonomním rozhodnutím vedoucích vládních činitelů z řad ODS, které nekonzultovali s koaličními partnery, přes záměrnou dvojsmyslnost sloganu, jenž jakoby měl uspokojit příznivce i odpůrce současné EU, až po těžko pochopitelný postoj na hranici provokace a útočnosti, byla celá vládní akce kriticky rozebírána již od počátku – a vzhledem k některým průvodním jevům českého předsednictví také později často vysmívána.

Z naší historické perspektivy českého vztahu vůči evropským integračním projektům různého druhu si musíme položit otázku, proč vůbec padl výběr na takovéto téma a způsob jeho prezentace. Možnost stát po šest měsíců samostatně v čele Rady EU, coby teprve druhý post-komunistický a zároveň nový členský stát po roce 2004, znamenala jedinečnou příležitost prezentovat světu onu střeženou českou identitu, její historickou zakořeněnost a případně i přínos a význam v Evropě. Způsob, který zvolila vláda premiéra Topolánka, je těžko vysvětlitelný, každopádně o historické úloze českého národa nevypovídá příliš dobrého. Paradoxně se však slogan, vzhledem k jednomu ze svých významů, zamlouval euroskeptikům, jejichž zvýšenou citlivost na historickou úlohu českých zemí v evropských dějinách jsme doposud měli možnost pozorovat na každém kroku.

V případě kostky cukru se zaprvé nelze vyhnout analogii s obavou, již vyslovuje Václav Klaus již od 90. let, a sice že se česká identita v EU rozpustí jako kostka cukru v šálku kávy nebo čaje.¹²⁶ Příklad rozpouštění se je od té doby mnohými používán, byť jej málokdy doprovází logická argumentace. Dále se objevily poukazy na fakt, že vynález cukrové kostky, který autoři kampaně prezentovali jako výjimečný český přínos Evropě, sice vznikl v jihomoravských Dačicích ve 40. letech 19. století, ale jeho autorem byl ředitel místního cukrovaru Jacob Christoph Rad, jenž pocházel ze Švýcarska a kromě několika let v Dačicích působil jako drogist v Rakousku.¹²⁷ Méně úsměvná je potom analogie se skutečností, že společná zemědělská politika v oblasti cukerných kvót přinesla během několika málo let zánik posledních zbytků českého cukrovarnictví. Pomineme-li otázku (ne)konkurenceschopnosti tohoto místního odvětví v rámci globální ekonomiky, musíme se pozastavit nad tím, proč se vláda výběrem tohoto tématu a dvojsmyslného, „poťouchlého“ sloganu de facto zavděčila euroskeptikům, místo aby přišla s nějakým pozitivním poselstvím.

Proč například nevyužilo české předsednictví jiného historického odkazu značné síly – pokusu krále Jiřího z Poděbrad o vytvoření Všeobecné mírové organizace křesťanských panovníků již v 15. století? Kromě toho, že tento výjimečný projekt, jenž snad až příliš předbíhal svou dobu, neobsahoval žádné prvky omezení státní suverenity a bezesporu ani socialistického hospodářství na jedné straně, ani utlačovatelského či militaristického uspořádání na straně druhé, není snad v našich dějinách jasnějšího příkladu, kdy by český zástupce vysílal do světa pozitivnější poselství v souvislosti s mezinárodním uspořádáním Evropy. Toto téma by tedy nemohlo být účinně napadeno euroskeptiky ani z jedné strany, přitom by, při zdařilém marketingovém zpracování, jistě vyvolalo dostatečnou pozornost české veřejnosti a mohlo by i pozvednout její sebevědomí tváří v tvář zbytku Unie. Heslo „Evropě to osladíme“ může podporovat spíše (auto)stereotyp Čechů jako provokujících, do sebe zahleděných poťouchlíků, kteří hodlají využít příležitosti, jak si s EU náležitě vyřídit, že si jim dovolila sáhnout na bytí svými právními předpisy. Nelze se potom ovšem divit, že v komentářích publicistů se objevují úsudky o tom, že „skutečným ohrožením pro nás v současné době není

---

¹²⁶ Za důkaz vážně míněného příměru můžeme považovat například Klausovo prohlášení v rozhovoru pro BBC World v listopadu 2003: „...já jsem použil příkladu ztráty vlastní identity, rozpouštění kostky cukru v šálku kávy či čaje coby vážné analogie, nejen fráze“. Viz Rozhovor prezidenta Václava Klause pro BBC World – HardTalk, dostupné on-line: <http://www.klaus.cz/clanky/1026>.

¹²⁷ Viz např. Chyský, V. *Evropě to osladíme, aneb noetické lajdáctví*. Britské listy, 8.9.2008, dostupné on-line: <http://www.blisty.cz/art/42614.html>.

Evropská unie a její úředníci, ale my sami, kteří nevnímáme EU jako šanci a vymezujeme se vůči ní negativně místo kriticky.“¹²⁸

Mnozí vrcholní představitelé ODS, z nichž některé čekalo v pozicích ministrů skutečně řízení jednotlivých formací Rady EU, přivítali slogan ještě v duchu starších tradic své strany. Jako například ministr zemědělství Petr Gandalovič slovy: „*My si to do jisté míry s Evropou rozdáváme ve smyslu boje proti nesmyslným regulacím a byrokracii a to není žádný protievropský postoj, ale postoj, který naopak vychází z naší tradice. Tedy že se nechceme znovu nechat sevřít všeobjímající byrokracií Bruselu.*“¹²⁹ Za ryze euroskeptické křídlo ODS pak uveďme výrok senátora Jaroslava Kubery: „*To heslo vypadá dobře, ale my ho myslíme jinak – že ten socialismus, který je nereálný, v Evropě zlikvidujeme. Evropa se rychle blíží k Únoru, tudíž Evropě to osladíme, Lisabonskou smlouvu neschválíme.*“¹³⁰ Premiér Topolánek proklamoval, že cílem českého předsednictví má být jednak přiblížení Evropské unie českým občanům, ale stejně tak i vzbuzení zájmu o Českou republiku v zahraničí. Zároveň poodhalil možnou novou podobu „měkkého“ euroskepticismu ODS: „*Členy EU jsme již čtyři roky, po které ji vnímáme s nedůvěrou. Chceme získat pohled jako Irové či Dánové, kteří se s Unií umí ztotožnit a zároveň si přitom ponechat vlastní pohled na věc.*“¹³¹

7.2 Václav Klaus na scéně

V Evropské unii byl čas, kdy přijde na řadu v rotujícím předsednictví Rady EU Česká republika v čele s názorově velmi vyhraněným prezidentem, očekáván s obavami, přestože dle ústavního pořádku vede reálně českou vládu premiér, který navíc v případě Mirka Topolánka nebyl s hlavou státu názorově totožný. Klausovým euroskeptickým projevům nicméně zcela zabránit nemohl. Během příprav na první pololetí roku 2009 v čele EU prohlásil prezident například, že předsednictví je nepodstatná věc, „*hra na demokracii a před námi to zvládly velké i malé země.*“ Předsednictví je podle něj důležité, pouze když ho má velká země, což předvedli

---

¹²⁸ Hvízd'ala, K. *Evropě to osladíme*, 15.9.2008, http://www.rozhlas.cz/evropskaunie/komentare/_zprava/494786.

¹²⁹ Liška: Na slogan Evropě to osladíme se tvářím kysele, 5.9.2008, <http://www.novinky.cz/domaci/148915-liska-na-slogan-evrope-to-osladime-se-tvarim-kysele.html>.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ Osladíme vám to, vzkazuje Praha Evropské unii, 4.9.2008

v předchozích obdobích Angela Merkelová či Nicolas Sarkozy.¹³² Cílem naší práce ovšem není věnovat se pouze postojům a gestům Václava Klause vůči EU, ani rozebírat jeho osobnost. Zaměříme se proto pouze na ty okamžiky, kdy se během období kolem českého předsednictví zviditelnil i s některými známými argumenty operujícími s historickými resentimenty v české společnosti.

Symbolické vyjádření postoje vůči členství v EU dokazuje již delší dobu Klausův odpor k vyvěšení unijní vlajky ve svém sídle na Pražském hradě. Úmysl pokračovat v tomto gestu i během předsednictví České republiky v Radě EU oznámil mluvčí Hradu již v říjnu 2008.¹³³ Tohoto jednání využili členové delegace Evropského parlamentu vedené předsedou Hans-Gertem Pötteringem. Na společné setkání na začátku prosince v Praze přinesli prezidentovi jako dárek vlajku Evropské unie a navrhli mu ji na Hradě vyvěsit.¹³⁴ Následně došlo k výměně názorů ohledně postojů k současné integraci mezi europoslanci a českým prezidentem, jejíž obsah částečně a nejspíš zkráceně unikl do médií a spustil emotivní veřejnou debatu. Výsledek inkriminovaného setkání mezitím začal být označován za diplomatickou roztržku.

Z našeho pohledu je na zmíněné aféře zaznamenání hodný otevřený dopis europoslance Vladimíra Železného, ve kterém žádal, podobně jako někteří jeho další kolegové, omluvu za údajně urážlivý tón, jakým delegace Pötteringova skupina jednala s českou hlavou státu. Místopředseda euroskeptické frakce IND/DEM v dopise uvedl, že takto „*nadutý vrchnostenský tón vůči hlavě českého státu na půdě Pražského hradu zazníval v dějinách jen zřídka,*“ a dodal silná slova o tom, že „*přesně tímto tónem, a dokonce s podobným obsahem, hovořil jen nacistický říšský protektor Reinhard Heydrich s protektorátním prezidentem Emilem Háchou a pak velmi podobně, o třicet let později, také delegace sovětských představitelů s prezidentem Ludvíkem Svobodou.*“¹³⁵ Z úst populisticky euroskeptického politika není volba podobných

---

¹³² Tyto výroky pronesl Václav Klaus v pořadu Nedělní partie televize Prima dne 26.10.2008. Dostupné on-line: <http://www.novinky.cz/domaci/152834-video-klaus-povazuje-predsednictvi-eu-za-hru-na-demokracii.html>.

¹³³ *Klaus na Hradě vlajku EU během předsednictví nevyvěsí.* Týden.cz, 13.10.2008, dostupné on-line: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/klaus-na-hrade-vlajku-eu-behem-predsednictvi-nevyvesi_85104.html.

¹³⁴ *Europoslanci na Hradě rozčílili Klause, provokovali.* Týden .cz, 5.12.2008, dostupné on-line: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/politika/europoslanci-na-hrade-rozcilili-klause-provokovali_94254.html.

¹³⁵ *Čeští europoslanci žádají v Bruselu omluvu za hulvátství vůči Klausovi.* iDNES.cz, 11.12.2008, dostupné on-line: http://zpravy.idnes.cz/domaci.asp?r=domaci&c=A081211_162523_domaci_adb.

historických příměřů zarážející, nicméně dokazuje nám podstatné charakteristiky české argumentace proti EU, jak ji sledujeme v posledním desetiletí. Jednak zde vidíme zjednodušující používání historických srovnání s temnými, pro české sebevědomí snad nejvíce ponižujícími událostmi minulého století, které stále ještě tvoří součást kolektivní paměti, jednak lpění na všech projevech národní (státní) suverenity, mezi něž v našem případě mnozí počítají i právo prezidenta na prezentování vlastních názorů, byť tyto nejsou zdaleka ve shodě s postojem vlády a většiny parlamentních stran.

Další významným momentem Václava Klause během českého předsednictví bylo jeho vystoupení na plenárním zasedání Evropského parlamentu 19. února 2009. V projevu, který vyvolal emotivní reakce přítomných poslanců, z nichž mnozí na protest opustili sál, prezident mimo jiné označil Evropskou unii za „*revoluční experiment, který se snaží udělat rozhodování v Evropě lepší tím, že se jeho významná část přesune z jednotlivých států do celoevropských institucí.*“ Bouřlivé reakce také vyvolal výrokem o současném ekonomickém systému EU, který je podle něj „*systémem potlačovaného trhu a nepřetržitého posilování centrálního řízení ekonomiky*“.¹³⁶ V reakci na kritiku Klausova vystoupení nalezneme na euPortálu známou rétoriku: „*kdo jiný by mohl zasvěceně informovat o tom, jakým způsobem fungovalo RVHP, kdy o všem rozhodovala Moskva? Tehdejší SSSR tenkrát nebral ohled na specifika jednotlivých států a nařizoval umístit výrobu produktů tam, kde to bylo absolutně nevhodné nebo nesmyslné. Něco podobného se děje nyní v Bruselu.*“¹³⁷

7.3 Český euroskepticismus středem pozornosti

V této kapitole jsme měli možnost sledovat charakteristické projevy českého euroskepticismu v období, kdy se mu díky předsednictví České republiky v Radě EU dostávalo značné pozornosti i ze strany zahraničních médií. Viděli jsme neschopnost vůdčích představitelů ODS potlačit ducha svého euroskeptického křídla, stejně jako pokračování kurzu prezidenta Klause, jenž je neustále vzýván radikálními odpůrci současné EU. Historická argumentace nepřinesla obsahově nic nového, když se držela

---

¹³⁶ *Projev prezidenta republiky v Evropském parlamentu.* Dostupné on-line: <http://www.klaus.cz/clanky/229>.

¹³⁷ Polanecký, R. „*Zemský škůdce“ a bučící eurostádo.* EuPortál.cz, 23.2.2009. Dostupné on-line: <http://www.euportal.cz/Articles/4128--zemsky-skudce-a-bucici-eurostado.aspx>. Autor článku dodává, že „*tentokráté rozhodují pro změnu eurobyrokraté, co se kde bude a v jaké míře vyrábět. Právě k tomu jim slouží systém kvót a dotací. Zároveň tak mají eurobyrokraté ohromnou moc činit na jednotlivé členské státy ekonomický nátlak zpřísněním kvót nebo odměnou ve formě dotací.*“

tradičních témat anti-němectví a strašení totalitou. Jako výmluvný příklad uvedeme závěr vystoupení Jany Bobošíkové v Evropském parlamentu po pádu české vlády uprostřed probíhajícího předsednictví: „*Chci upozornit šéfa sudetoněmeckého landsmanšaftu poslance Posselta, který veřejně lituje pádu ministrů Vondry a Schwarzenberga a vyzývá Českou republiku k silné proevropské vládě, že Česká republika není protektorátem Čechy a Morava, ale suverénním státem, kde ministry jmenuje prezident České republiky a vládě dává důvěru poslanecká sněmovna, zvolená českými občany.*“¹³⁸

V případě nebezpečí rozpuštění českého živilu v současné Evropské unii sahá klausovská symbolika znovu k inspiraci v 19. století, konkrétně k reakcím české národní politiky na rakousko-uherské vyrovnání v roce 1867. Již tehdy zaznívaly obavy z následků dualismu, a sice že se české státní právo rozpustí v nějaké „Cislajtánii“, tedy z českého pohledu nehomogenní a nespravedlivě vymezené neuherské části tehdejší monarchie, jinak zvané neoficiálně Předlitavsko. Výrokům a gestům zklamaných vlasteneckých politiků však nebylo rakouskou vládou zdaleka dopřáno takové pozornosti jako nyní Václavu Klausovi a symbolickým výpadům českého předsednictví vůči Evropské unii, což umožnilo současným českým euroskeptikům prezentovat podobné příměry jako originální.

---

¹³⁸ Bobošíková, J. *Bobošíková: Česko není protektorátem Čechy a Morava*. EuPortál, 26.3.2009, dostupné on-line: <http://www.euportal.cz/Articles/4287-bobosikova-cesko-neni-protektoratem-cechy-a-morava.aspx>.

8. Volby do EP 2009

Na začátku června proběhly pro české občany druhé volby do Evropského parlamentu. Přestože byly do značné míry ve stínu probíhajícího předsednictví v Radě EU a pádu Topolánkovy vlády, představují pro nás oblast zájmu. Poskytovaly totiž znovu možnost prezentace euroskeptických názorů před širokou veřejností během volebních kampaní. Pochopitelně nemohla chybět historizující argumentace, která se zároveň místy překrývala či doplňovala s argumentací vůči ratifikaci Lisabonské smlouvy. V tomto ohledu lze spatřovat podobnost s předchozími volbami stejného druhu v roce 2004, kdy evropské debatě vévodilo téma ústavní smlouvy vytvořené Konventem o budoucnosti Evropy. V roce 2009 však problematika nové smlouvy znamená mnohem více „českou“ otázku, protože Česká republika byla jednou z posledních členských zemí, kde ještě nebyla schválena.

Volební účast, která byla v měřítku celé Unie nejnižší v historii, dosáhla v ČR velmi podobných hodnot jako v roce 2004, tedy kolem 28%.¹³⁹ Mezi kandidujícími subjekty se objevilo větší množství nových euroskeptických stran z pravé části politického spektra, i vzhledem k roztržitosti a vzájemným neshodám se ale tomuto proudu narozdíl od minulých voleb nepodařilo do parlamentu dostat. Neuspělo hnutí Libertas.cz založené Vladimírem Železným, ani Strana svobodných občanů Petra Macha, jež se těšila podpoře Václava Klause a za níž na předních místech kandidovali námi několikrát citovaní hlasatelé českého euroskepticismu Benjamin Kuras a Miloslav Bednář. Blízko úspěchu a celkově největším překvapením voleb byla Suverenita pod vedením europoslankyně Bobošíkové, na její argumentaci se proto blíže zaměříme. Rozruch vyvolalo také více než 25 tisíc hlasů odevzdaných Dělnické straně, z toho důvodu se budeme věnovat i volebním programům krajně pravicových uskupení. Tradiční bašty euroskepticismu, ODS a KSČM, prodělaly alespoň u části svých představitelů určitý posun, navíc se coby parlamentní strany více soustředily i na hlavní aktuální téma – řešení hospodářské krize. V kampani k „eurovolbám“ tak přinesly méně vyjádření, jež by mohla být objektem našeho zájmu.

---

¹³⁹ *Volby do EP: rekordně nízká volební účast.* EurActiv.cz, 8.6.2009, dostupné on-line: <http://www.euractiv.cz/evropske-volby-2009/clanek/volby-do-ep-rekordne-nizka-volebni-ucast-006106>.

8.1 Suverenita

Není bez zajímavosti, že právě strana, v jejímž programu se objevuje nejvíce historických resentimentů namířených proti současné Evropské unii – pomíneme-li zcela radikální uskupení z okrajů politického spektra – získala přes 4% hlasů. Úspěch se dá přičíst mediálně efektivní kampani a známým tvářím, nicméně historicky „podložený“ euroskepticismus dlouhodobě pevnou součástí rétoriky Jany Bobošíkové, což dokazují mimo jiné její četné příspěvky na internetových stránkách euPortál.cz.

Bobošíková zaujímá ostře odmítavé stanovisko vůči Lisabonské smlouvě, kterou v únoru 2009 demonstrativně spálila, a to v Kožlanech u pomníku Edvarda Beneše. Podle vlastních slov proto, že smlouva „*v budoucnu znamená změnu poválečného uspořádání a dokonce i hranic našeho státu překonáním dekretů prezidenta Beneše.*“¹⁴⁰ Historickou analogii k aktu veřejného pálení takto oficiálního dokumentu bychom mohli najít v roce 1520, kdy Martin Luther spálil papežskou bulu odsuzující odchylné nauky, avšak odkaz na tento významný precedens ve vyjádřeních Jany Bobošíkové nenajdeme. Reakce na demonstrativní čin dosavadní nezařazené poslankyně Evropského parlamentu a poslední kandidátky v prezidentských volbách nominované za KSČM rovněž nekorespondovala s Lutherovou exkomunikací z církve, přesněji řečeno nebyla ze strany Evropské unie vůbec žádána.

Program pro volby do EP obsahuje jasné sdělení „NE Lisabonské smlouvě, ANO Evropské unii“. V rámci silně populistické rétoriky přináší souhrn euroskepticky paranoidních změn, díky kterým by údajně přijetí smlouvy přineslo „*zásadní historický zlom, srovnatelný se vznikem Československého státu v roce 1918 či s jeho zánikem v původních hranicích v roce 1938 nebo jeho rozdělením v roce 1992.*“ Nové uspořádání by tedy prý umožnilo například nadvládu velkých zemí nad zeměmi malými, zásahy cizích bezpečnostních složek na našem území, diktovat z Bruselu, kolik imigrantů u nás bude žít či návrat naší země do protektorátních hranic, stejně jako by ohrozilo „*majetkové jistoty občanů ČR ze strany potomků nacistických kolaborantů.*“¹⁴¹ Z hlediska obsahu zde nenacházíme nic nového, ale zmínky o návratu protektorátu a

¹⁴⁰ Bobošíková, J. *Bobošíková: Spálila jsem Lisabonskou smlouvu.* EuPortál.cz, 16.2.2009, dostupné on-line: <http://www.euportal.cz/Articles/4114-bobosikova-spalila-jsem-lisabonskou-smlouvu.aspx>.

¹⁴¹ Volby do EP 2009 - 5. a 6. června 2009, dostupné on-line: <http://www.suverenita.cz/kdo-jsme/volby-do-ep-2009>.

zejména pak označení bývalých sudetských Němců za potomky nacistických kolaborantů jsou pokusy o vyvolávání nejpřízemnějších pudů českého antiněmeckého cítění. Jednomu z tradičních témat českého euroskepticismu tak Suverenita dává obal radikálního nacionalismu, o přehlížení výsledků historického bádání, stejně jako právních analýz skutečných dopadů Lisabonské smlouvy na platnost Benešových dekretů, ani nemluvě.

8.2 Krajní pravice

Voleb do EP v roce 2009 se zúčastnily nejvýznamnější krajně pravicové politické strany samostatně, jelikož spolupráce mezi nimi byla nemožná z hlediska personálních i ideových střetů. Jedná se o Dělnickou stranu, Národní stranu a Sdružení pro republiku – Republikánskou stranu Československa. Programové teze všech tří uvedených subjektů jsou víceméně shodné, zaměřují se na kritiku jak EU, tak i europoslanců zvolených za ČR, patrná je etnizace sociálních a kriminálních problémů, stejně jako vymezení vůči komunismu, liberalismu a multikulturním idejím.¹⁴² Aktivní kampaň vedla zejména Dělnická strana, Národní strana na sebe upozornila rasistickým předvolebním klipem v České televizi, který byl posléze zakázán, zatímco SPR-RSČ se nadále vymezovalo jako jediný kompetentní opoziční subjekt, opírající se o zkušenost s přítomností v Poslanecké sněmovně v 90. letech.

Všechny zmíněné strany hlásaly obhajobu široce definovaných národních zájmů a snahu o vystoupení z EU. Sudetoněmecká otázka samozřejmě zůstávala součástí programu, specifická je formulace Národní strany, která se označila za subjekt „*bránící národní zájmy země proti bruselské byrokracii, německo-francouzskému velkoříšství a migračnímu zlu, kterému EU otevřela zrušením hranic dveře dokořán.*“¹⁴³ Tímto Národní strana přejala tezi euroskeptiků z větších parlamentních stran, podle které se Francie a Německo snaží obnovovat své velmocenské postavení skrze posilování nadnárodních institucí EU, na které mají značný vliv. Aby zůstala u českých vlasteneckých mýtů, spojuje zmíněný jev s pojmem velkoříšství, jenž by měl vyvolávat v české společnosti odpor na základě neblahých historických zkušeností. Zde však

---

¹⁴² Smolík, J. Česká krajní pravice ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2009. *Rexter*, č. 1, 2010, dostupné on-line: <http://www.rexter.cz/ceska-krajni-pravice-ve-volbach-do-evropskeho-parlamentu-v-roce-2009/2010/05/03/>.

¹⁴³ Viz: http://www.narodni-strana.cz/clanek.php?id_clanku=3829.

musíme upozornit na naprostý historický nesmysl termínu francouzsko-německé velkoříšství, který mnohé vypovídá o vzdělanosti jeho autorů. Evropské dějiny, zvláště pak ty moderní, jsou plny francouzsko-německých střetů a záští. Velkoříšské koncepty na jedné či druhé straně pak šly vždy v první řadě proti zájmům sousedního nepřítele a nikdy neexistovaly společně.

8.3 ODS a KSČM

Jak již bylo řečeno, tyto tradičně euroskeptické strany neprojevovaly tentokrát v kampani příliš historických resentmentů. ODS byla značně rozpolcená ohledně postoje k ratifikaci Lisabonské smlouvy, kandidátku KSČM znovu vedl Miloslav Ransdorf, jehož postoj vůči evropské integraci zůstával mnohem měkčí než u tvrdého jádra strany. Europoslanci ODS si tak zachovali skeptickou tvář spíše na celoevropské úrovni, když vyhlásili úmysl vystoupit společně s britskými konzervativci z frakce EPP-ED a založit v parlamentu novou euroskeptickou frakci.

Mezi rozdílnými názory představitelů za KSČM můžeme přeci jen najít ozvuky „tvrdého“ euroskepticismu využívajícího historické resentimenty. Člen evropské kandidátky Čestmír Kubát ve svém profilu uvádí, že „*Evropská unie velmocí, které podepsaly Mnichov, z nichž každá aspiruje na konečné vůdčí postavení v Evropě, je dlouhodobě nemožná. Lisabonská smlouva posiluje mocné národy a státy proti slabým.*“¹⁴⁴ Je vidět, že část komunistů stále považuje trauma mnichovské dohody za aktuální pro své voličstvo.

* * *

Jak vidno, historické resentimenty i v případě voleb do EP v roce 2009 měly mezi euroskeptiky své místo. Pochopitelně byly často spojovány s kritikou Lisabonské smlouvy. Tradičně jsou také tyto volby, označované v politologii za volby „druhého řádu“, lákavou politickou arénou pro české krajně pravicové strany.¹⁴⁵ Ve sledovaném konkrétním případě si musíme všimnout strany Suverenita, která nejenže nejlépe zabrala volný prostor pro populistické body programu, ale zároveň používala radikální slovník a aktualizovanou interpretaci minulosti spíše ve stylu extremistických subjektů.

¹⁴⁴ Viz: <http://www.kscm.cz/article.asp?thema=4120&category=>.

¹⁴⁵ Smolík, J., *op. cit.*

Její relativně velký volební úspěch je pak nutné vidět ve světle nízké volební účasti, která nedosahuje ani poloviny průměrné účasti v parlamentních volbách a nelze proto zatím vyvozovat hlubší závěry z úspěchu zmíněné strategie.

9. Lisabonská smlouva

Zatímco většina euroskeptických skupin opakovala v souvislosti s kritikou Lisabonské smlouvy svoje již dříve proklamované pozice a argumenty, pro ODS znamenal teprve tento moment první evidentní názorové štěpení. Všichni parlamentní zástupci strany se totiž museli ke smlouvě jasně vyjádřit při hlasování. Na případu Lisabonské smlouvy je tedy zajímavý fakt, že veřejnost mohla poprvé poznat složení euroskeptické skupiny uvnitř ODS, která však zároveň v této době byla vládní stranou a musela respektovat koaliční smlouvu, stejně jako aktuální zájmy České republiky. V argumentační rovině nepřinesl tento moment příliš nového, do popředí se dostala „závažnost“ situace a „neodvratné“ dlouhodobé dopady případného schválení dané smlouvy, což již zaznívalo v případě Smlouvy o Ústavě pro Evropu. Za všechny můžeme uvést slova Václava Klause v odpovědi Ústavnímu soudu k návrhu senátorů z ODS na posouzení souladu Lisabonské smlouvy s ústavním pořádkem z června 2008: „Rozhodnutí Ústavního soudu v této věci bude, a pravděpodobně dlouho zůstane, jedním z nejvýznamnějších a nejodpovědnějších v historii českého ústavního soudnictví.“¹⁴⁶

9.1 Hlavní body kritiky

Zatímco v případě ústavní smlouvy neproběhla v České republice příliš široká debata před tím, než byl návrh odmítnut v referendech ve Francii a v Nizozemsku, okolnosti provázející vznik a následnou ratifikaci Lisabonské smlouvy poskytly poměrně dlouhou dobu k prezentaci všech možných kritických názorů. I v tomto případě však mají euroskeptické projevy odporu vůči nové smlouvě mnoho společného, a tak jsme se rozhodli rozdělit jednotlivé části této kapitoly podle jejich nejčastějších hesel a témat, nikoliv podle příslušnosti k určitému politickému proudu jako v předchozích kapitolách. Jsme si vědomi, že některé argumenty, včetně těch historizujících, se zde budou opakovat, avšak právě veliké množství publikovaných názorů v souvislosti s Lisabonskou smlouvou nám nabízí v podstatě nejaktuálnější podobu českého euroskepticismu, který zde i ve své historizující argumentaci dosahuje vrcholu.

---

¹⁴⁶ Odpověď prezidenta republiky Ústavnímu soudu ohledně Lisabonské smlouvy, 3.6. 2008. In: Klaus, V. *Prezident republiky k Lisabonské smlouvě*, Euromedia 2009, s. 7.

9.1.1 Unifikace – ztráta identity

Oblíbený pojem pro pejorativní označení procesu politické integrace najdeme například v podtitulu další publikace CEP z roku 2008, jejímž autorem je jeden z poradců prezidenta republiky Michal Petřík. Brožura, která pod názvem *Evropa ve slepé uličce. Lisabonská smlouva a politická unifikace* vyšla až po červnovém irském referendu, je pochopitelně opatřena chválou nešetřící předmluvou Václava Klause.

Výraz „unifikace“ je bezesporu vhodnější pro negativní zabarvení procesu sjednocování Evropy, pro který se obecně vžilo označení evropská integrace. Unifikace evokuje násilné dosahování jednotnosti, mnohem spíše než horizontálnější spojování více částí v jeden vyšší celek. V souvislosti s nebezpečným směrem, jímž se údajně evropský sjednocovací proces v posledních desetiletích vydal, tak Petřík nabízí terminologické upřesnění v historické perspektivě: o procesu evropské integrace v původním slova smyslu můžeme hovořit jen v období prvních několika desetiletí poválečné ekonomické spolupráce, od 70. let následuje období, ve kterém se mísí ekonomická integrace a politická unifikace. Na základě ambic socialistů Mitterranda s Delorse a křesťanského demokrata Kohla poté ekonomická integrace začala přerůstat v politickou unifikaci, která vrcholí přijetím Laekenské deklarace v roce 2001, kdy začíná období „kvazifederalizační unifikace“.¹⁴⁷

V podobném duchu Petříka dráždí další, jak jej sám nazývá, psychologicko-politický fenomén, a sice že po právní stránce Lisabonskou smlouvou zaniká Evropské společenství, které bude nahrazeno Evropskou unií, tedy že slovo „společenství“ je v celém textu nahrazeno slovem „unie“, která nadto získává jednotnou právní subjektivitu.¹⁴⁸ Fakt, že Evropská unie představuje označení třípilířové struktury (v níž první pilíř tvoří skutečně tři původní společenství ESUO, EHS a EURATOM) již od Maastrichtské smlouvy z roku 1992, má v této logice jen potvrzovat častá prohlášení, že prohlubování integrace probíhá za zády občanů a proti jejich vůli.¹⁴⁹

---

¹⁴⁷ Petřík, M. *Evropa ve slepé uličce. Lisabonská smlouva a politická unifikace*. Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha 2008, s. 20-21.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 36.

¹⁴⁹ Viz např. Vystoupení prezidenta republiky na jednání Ústavního soudu o Lisabonské smlouvě, 25.11.2008. In: Klaus, V. *Prezident republiky k Lisabonské smlouvě*, Euromedia 2009, s. 19.

Uvedené sugestivní zacházení s pojmy, které jsou jinak již ustálené i v běžném jazyce, má za cíl zdůraznit převažující zkázotvorné tendence pro jistou národní identitu. Ztráta identity, to je jednak „rozpuštění jako kostka cukru“ ve sjednocené Evropě, kterému jsme se již dostatečně věnovali. Dalším oblíbeným výrazem, který v této oblasti Václav Klaus a další používají již delší dobu a nyní jej opět ožívují, je „plíživá unifikace“ kontinentu. Výraz má jednak ilustrovat skryté počínání eurooptimistů, avšak především dává vzpomenout na v českém prostředí nechvalně proslulý termín „plíživá kontrarevoluce“, jímž ostatní země východního bloku v březnu 1968 označily reformní proces tzv. Pražského jara v ČSSR. Nelze pochybovat o tom, že si Václav Klaus je vědom síly rezonance tohoto historického příměru v české společnosti.¹⁵⁰

V souvislosti s rizikem ztráty těžce nabyté české identity, kterou by měla Lisabonská smlouva neodvratně přinést, neváhá Jan Zahradil vytáhnout pro ilustraci oblíbenou německou kartu: „*snad jen Němci - z pochopitelných důvodů - vyměnili svoji, v minulosti několikrát nezvládnutou národní identitu za identitu evropskou.*“¹⁵¹ Jedná se o poměrně originální kombinaci dvou častých nástrojů české euroskeptické argumentace. Na jedné straně v Zahradilově výroku vidíme konzervativní negaci existence jedné evropské identity, z čehož je klasicky odvozována nedostatečná legitimita EU, kterou uměle budují zejména právě Německo a Francie, na druhé straně nám je názorně připomenuta legitimita české národní identity, stabilní a ničím neposkvvrněné, kterou je životně nezbytné si udržet.

Nakonec nezapomeňme na dlouhodobé východisko Václava Klause v jeho přístupu k evropské integraci: evropský „démos“ neexistuje, pouze občané národních států. Proti Lisabonské smlouvě proto musel před Ústavním soudem vystoupit i proto, aby „*tlumočil své racionální výtky a obavy z přijetí této smlouvy, která zmenšuje podstatu České republiky, dělá z Čechů uměle Evropany, potlačuje naše národní hodnoty a zvyšuje vliv Bruselu.*“¹⁵²

---

¹⁵⁰ Poněkud explicitnější vyjádření ve stejném duchu najdeme u prezidentova tajemníka Ladislava Jakla: „*Tzv. Lisabonská smlouva je tunelem, kterým bude možno napříště kus po kuse potichu odnášet českou státnost, naši suverenitu, naši ústavnost. Někdo se na to těší. Někdo to vadí. Někdo o tom vůbec neví.*“
Citováno z: Jakl, L. *Lisabonská smlouva tuneluje naši suverenitu*. Lidové noviny, 13.6.2008.

¹⁵¹ Zahradil, J. *Klausovi evropští kritikové páli na špatný cíl*. Mladá fronta Dnes, 5.12.2007.

¹⁵² Ochvat, R., mluvčí prezidenta republiky, <http://www.klaus.cz/clanky/2259>.

9.1.2 Federalizace a vznik superstátu EU

Stejně jako u Smlouvy o Ústavě pro Evropu hovoří čeští euroskeptici o posunu od „Společenství k politické unii“, jež navíc vykazuje vlastnosti „běžných federálních států“.¹⁵³ Velmi často bývá zdůrazňováno, že mnohé skutečné federace jako Spolková republika Německo nebo Spojené státy americké dávají svým členským státům více volnosti a méně je utiskují, než jak mají v plánu skrze Lisabonskou smlouvu unijní politici. Opakovaně se zmiňuje, že všechny federální prvky Smlouvy o Ústavě EU jsou v nové smlouvě zachovány, jako zásadní problém je potom představována interpretace federalizačních cílů smlouvy v tom smyslu, že členské státy mají mnoho povinností vůči EU, ale ta vůči nim analogicky žádné.¹⁵⁴

I zde kritici upozorňují na údajnou skrytou snahu o federalizaci Unie a používají známé historické výrazy typu „plíživý komplot“ nebo „salámová taktika“, jejichž pomocí chtějí euronadšenci „dokopat občany k federaci“, aniž by jim to jasně řekli.¹⁵⁵

Za důkazy federalizačních cílů Lisabonské smlouvy považují Václav Klaus a jemu blízcí autoři jednak údajně nové vymezení kompetencí, resp. jejich „dělbou“ mezi Unii a členské státy, které je typické pro rozdělení kompetencí v rámci federálního státu, dále vytvoření Listiny základních práv a svobod EU, která by v případě, že by se Unie sama necítila být státem *sui generis*, byla zbytečná, v neposlední řadě pak vznik funkce předsedy Evropské rady, jehož hlasovací právo by znamenalo, že vůle EU už nebude pouhým součtem vůlí členských států, ale součtem vůlí členských států a fyzické osoby, která bude v té chvíli zastávat funkci předsedy Evropské rady.¹⁵⁶

Mezi fakta, která v případě této kritiky nezaznívají ze strany Václava Klause a jeho okolí, případně z ostatních částí euroskeptického tábora, jmenujme alespoň některé atributy, které i po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost očividně odlišují Evropskou unii od „superstátu“ federálního typu, jímž se apeluje na nacionalistické cítění české veřejnosti. Zaprvé členské státy zůstávají z pohledu mezinárodního práva suverénními aktéry. Zadruhé orgány EU jsou pod mnohem větší kontrolou členských států, než je tomu v případě kterékoli federace, jelikož v klíčových oblastech jednak přetrvává

---

¹⁵³ Petřík, M. *Op. cit.*, s. 9.

¹⁵⁴ Petřík, M. *Op. cit.*, s. 62.

¹⁵⁵ Joch, R. *Post-Lisabon a evropská federace*. Týden, 9.7.2008.

¹⁵⁶ Odpověď prezidenta republiky Ústavnímu soudu ohledně Lisabonské smlouvy, *op. cit.*, s. 11-12.

jednomyslnost v hlasování, navíc Radě a Evropské radě reprezentujícím jednotlivé členské státy zůstávají zásadní role v systému. Nakonec je nutné uvést fakt, že Unie nemá finanční autonomii, protože její rozpočet je zcela pod kontrolou členských států, nemůže vybírat daně ani hospodařit s deficitem. Přinejmenším tyto skutečnosti podporují přesvědčení, že argument skryté federalizace Unie s cílem zbavení autonomie členských států je účelovým zastrahováním veřejnosti v rámci politického boje, protože současná EU má k podobě „superstátu“ stále ještě daleko.

Jako jeden z příkladů zmiňované rétoriky citujeme opět Jana Zahradila: „*Stejně jako komunisté věřili, že konečným produktem vývoje lidstva je 'beztrídní společnost', mnozí novodobí euronacionalisté věří, že konečnou fází vývoje Evropy je zánik národních států a jejich přetvoření do jakéhosi amalgamu typu Spojených států evropských.*“¹⁵⁷ Lisabonská smlouva je takto prezentována kritiky z pravé části českého politického spektra coby reinkarnace dosavadního vrcholu levicových eurofederalistických snah, který představuje odmítnutá Smlouva o Ústavě pro Evropu, přičemž bývá zdůrazňována neodvratnost přijatého rozhodnutí pro další generace.

Federalizace a vznik „superstátu EU“ mají logicky přinést ztrátu suverenity a autonomie i v nejcitlivějších otázkách bezpečnosti (národního) státu. Václav Klaus proto účelově spojuje Lisabonskou smlouvu se vznikem Europolu, který označuje za „evropskou policii“, jež smí zasahovat na území všech členských států.¹⁵⁸ Lukáš Petřík zase prezentuje pohraniční jednotky rychlé akce RABIT, jež vznikly již v srpnu 2007 a mají sloužit jako společná rezerva v případě potřeby některého z členských států na vnější hranici EU, jako „*další krok ke vzniku státní policie evropského superstátu*“, jelikož dotyčný tým je složen z policistů různých států.¹⁵⁹ Zde se opět setkáváme s až nacionalistickou pozicí, založenou navíc na manipulativním zacházení s pojmy, jimž běžný občan bez bližšího zkoumání nerozumí. Podobný styl známe již z dřívějšího Klausova varování před německým policistou s nabitou pistolí zatýkajícím českého občana na českém území díky tzv. eurozatykači.

---

¹⁵⁷ Zahradil, J. *Eurofederalisté u konce s dechem*. Právo, 30.12.2008.

¹⁵⁸ Klaus, V. *Lisabonská smlouva: manuál pro začátečníky*. MF Dnes, 27.12.2008.

¹⁵⁹ Petřík, L. *Schengen: nástroj bruselské centralizace a přerozdělování imigrantů*. Op. cit.

9.1.3 Centralizace a diktát velkých zemí

Stejně jako v předchozích oblastech kritiky se setkáváme i v případě obviňování z centralizačních tendencí a snižování váhy hlasu menších zemí v EU s gradací těchto euroskeptických útoků v případě ratifikace Lisabonské smlouvy. V úvodu svého „manuálu“ k tomuto dokumentu pro občany také Václav Klaus připomíná, že „každá smlouva znamená tu drobné, tu zásadní posouvání evropského integračního procesu směrem k větší a větší unifikaci a centralizaci a k oslabování pozic a pravomocí členských států.“¹⁶⁰ V zásadě se ovšem neseťkáváme v českém prostředí s ničím novým, avšak přenos pravomocí na nadnárodní úroveň, rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou a změna poměru hlasů členských zemí konstituujících tuto většinu tvoří pochopitelně všudypřítomná témata v debatách o poslední reformní smlouvě EU. V projevech českých euroskeptiků z poslední doby proto nemohou tyto tradiční body chybět, byť k hlouběji propracované věcné argumentaci opět nedochází. Další neměnnou potom zůstává skutečnost, že na tématech „bruselské“ centralizace, ztráty suverenity a podléhání tlaku větších členských zemí se shodují euroskeptici napříč českým politickým spektrem znovu i u příležitosti napadání Lisabonské smlouvy.

Některé centralizační prvky jsou jakoby nově objevovány, respektive údajně zaváděny právě až Lisabonskou smlouvou, jako například přednost evropského práva před právem národním.¹⁶¹ Mnozí autoři se také snaží předhánět v uvádění počtu pravomocí, které jsou údajně novou smlouvou předávány do Bruselu, případně počtem oblastí, v nichž bude moci být Česká republika v Radě přehlasována. Václav Klaus patří v tomto ohledu k umírněnějším, když hovoří o padesáti oblastech, kde členské státy nově ztrácí jeden z atributů své svrchovanosti (možnost zamezit iniciativě, kterou si nepřejí)¹⁶², ovšem záměrně používá termín „oblast“ namísto článku, aby výsledek vypadal mohutněji. Z pochopitelných důvodů se také neseťkáme se srovnáním dosavadního počtu článků, v nichž se již hlasuje kvalifikovanou většinou, jelikož je potřeba udržovat atmosféru zásadního zlomu.

Podobným způsobem zachází Klaus a další s instituty tzv. doložky flexibility a passerelle („překlenovací klauzule“), jež jsou údajně také v naprostém rozporu

---

¹⁶⁰ Klaus, V. *Lisabonská smlouva: manuál pro začátečníky*. Op. cit., viz <http://www.klaus.cz/clanky/583>.

¹⁶¹ Petřík, M. *Op. cit.*, s. 41.

¹⁶² Klaus, V. *Lisabonská smlouva: manuál pro začátečníky*. Op. cit., viz <http://www.klaus.cz/clanky/583>.

s principem svrchovanosti státu.¹⁶³ Pomineme-li, že Lisabonská smlouva v těchto oblastech nadále respektuje jednomyslná rozhodnutí Rady, resp. Evropské rady, můžeme opět zaznamenat frapantní snahu prezentovat většinu aspektů Lisabonské smlouvy jako revoluční a nové, s dalekosáhlými dopady na českou svrchovanost. Přitom v obou uvedených případech se jedná o principy v zásadě již delší dobu používané v rozhodovacím procesu EU, přinejmenším od Maastrichtské smlouvy.

Změnu váhy hlasů členských států obvykle námi sledovaní kritici neopomenou převést v rovnici zesílení hlasu Německa na úkor České republiky. Někteří jdou až tak daleko, že nové rozdělení označují za narovnávání poválečné disproporce, kterou trpělo Německo, odevzdáním poloviny naší volební síly.¹⁶⁴ Naopak při konstatování, že velké státy budou moci v čemkoliv přehlasovat malé, se nikdo neobtěžuje s přesnými výpočty jednotlivých možných koalic pro zavedení či zablokování nové unijní legislativy, které by i hypotetickou možnost této situace potvrzovaly. Opakování irského referenda pak nejenom čeští euroskeptici vidí jako důkaz utlačování menších zemí unijními orgány a velkými státy a nerespektování vůle lidu v členském státě, který novou společnou smlouvu odmítne.

Ve snaze zvrátit přijetí nové smlouvy musel nicméně Václav Klaus zajít dále než doposud. Před Ústavním soudem proto neváhal prohlásit, že „*přístupová smlouva umožnila přenést ‚pouze‘ některé konkrétní pravomoci orgánů ČR, ale nedovolila přenést naši svrchovanost*“ jako Lisabonská smlouva, která „*zahajuje proces, na jehož konci bude suverénem EU, která bude nařízenými či jinou jednostrannou formou stanovovat normy a pravidla jak jednotlivým členským státům, tak i občanům těchto států. Ústavy států již nebudou ohnisky právních rádu jednotlivých členských států.*“¹⁶⁵

Uskupení Suverenita – blok Jany Bobošíkové přichází s tvrzením kombinujícím teze Václava Klause, že skrze Lisabonskou smlouvu je suverenita všech států přenášena ve prospěch „demokraticky deficitní centrální moci“, a zároveň varuje, že takto posílený demokratický deficit „*umožní mocným zemím, aby řešily následky ekonomické krize na úkor svých slabších partnerů.*“¹⁶⁶

---

¹⁶³ Viz Vystoupení prezidenta republiky na jednání Ústavního soudu o Lisabonské smlouvě, *op. cit.*, s. 19.

¹⁶⁴ *Čeští politici jsou požívační amatéři. Rozhovor s Vladimírem Železným.* MF Dnes, 6.12.2008.

¹⁶⁵ Vystoupení prezidenta republiky na jednání Ústavního soudu o Lisabonské smlouvě, *op. cit.*, s. 18-19.

¹⁶⁶ Viz <http://www.suverenita.cz/kdo-jsme/historie>, staženo dne 8.4.2010.

ÚV KSČM ve svém stanovisku k prezidentskému podpisu ratifikace také mezi svými zásadními výhradami uvádí nerovnoprávnost postavení velkých a malých zemí, zesilování nedemokratického charakteru EU, že Lisabonská smlouva potvrzuje tendence k byrokratickému řízení bez kontroly ze strany občanů i států EU, či nadřazuje zákony EU nad zákony členských zemí, čímž vážně ohrožuje suverenitu jednotlivých zemí.¹⁶⁷ Shoda mezi českými euroskeptiky panuje také v teorii spiknutí evropských politických elit „manažersky řídit Unii“¹⁶⁸ nezávisle na vůli občanů členských států nebo jejich volených zástupců, kde se Lisabonská smlouva ocitá ve vývojové linii počínající Maastrichtskou smlouvou a na řadu znovu přichází česká přecitlivělost vůči na „moskevském centru moci“ těžce nabyté suverenitě, kterou máme nyní dobrovolně odevzdat „bruselskému centru moci“.

Cit pro historické reminiscence v české společnosti však nejlépe uplatňuje znovu Václav Klaus. Nejprve připomíná osvědčená traumata národní historie: „*Naše rozhodnutí nesmí být produktem naivních iluzí o realitě mezinárodní politiky, které nás v minulosti už tolikrát zklamaly.*“¹⁶⁹ Po hlasování Senátu České republiky, jenž smlouvu nakonec ratifikoval, prezident v tomto kurzu pokračuje, když výsledek označuje za „*velmi smutný doklad dalšího selhání významné části našich politických elit, které v různých obdobných okamžicích až příliš dobře známe z české historie*“ a chování českých politiků označuje za zbabělé. Tím míří zejména k Mnichovu 1938, ale zároveň zasazuje okamžik přijetí Lisabonské smlouvy do širšího kontextu českých dějin 20. století: „*Bud' jsme po listopadu opětovně nabyli suverenitu a tím i odpovědnost za další osudy naší země, nebo to celé byl tragický omyl. To je v roce dvacátého výročí listopadu 1989 obzvláště aktuální připomínka.*“¹⁷⁰

---

¹⁶⁷ KSČM: Lisabonská smlouva podporuje Evropu elit, nikoliv Evropu občanů.

<http://www.regiony.cz/view.php?hlasovani=1&cislocianku=2009100587&rstema=214>, 16.10.2009.

¹⁶⁸ Tento termín nelezeme například u europoslance Vladimíra Železného, viz článek *Brusel je manažerská monarchie*, Reflex, 7.8.2008, s. 20.

¹⁶⁹ Vystoupení prezidenta republiky na jednání Ústavního soudu o Lisabonské smlouvě, *op. cit.*, s. 18.

¹⁷⁰ Vystoupení prezidenta republiky po senátním hlasování o Lisabonské smlouvě 6.5.2009, <http://www.klaus.cz/clanky/720>.

9.1.4 Benešovy dekrety

Jakkoliv se jedná o téma znovu a znovu se vracějící do českého (nejen) euroskeptického diskurzu, vzhledem k aktivitě prezidenta Václava Klause v průběhu ratifikace Lisabonské smlouvy a jejímu výsledku nemůžeme uzavřít přehled pilířů euroskeptické kritiky „Lisabonu“ ničím jiným, než právě problémem možného prolomení tzv. Benešových dekretů. Někteří, jako Vladimír Železný, dokonce přiznávají instrumentalizaci tohoto mýtizovaného pojmu a jeho značného zjednodušení v zájmu vybuzení českého veřejného mínění, jež zůstávalo vůči Lisabonské smlouvě značně lhostejné.¹⁷¹

Proti principu nepřipustnosti retroaktivity práva a poválečným mezinárodním zárukám, jichž se tehdejšímu Československu dostalo, staví Michal Petřík chytlavou tezi: tam, kde jde o majetek, je možné se setkat i s těmi nejrkrkolonnějšími konstrukcemi.¹⁷² Obecně je argumentováno nejčastěji tím, že ve chvíli zrovnoprávnění všech občanů EU před Evropským soudním dvorem, jehož rozhodnutí budou nadřazena rozhodnutím národních soudů, bude muset být k německým účastníkům restitučních řízení přístupováno stejně jako k českým a tím pádem dojde logicky k prolomení poválečných dekretů. Klíčovou roli přitom má sehrát Listina základních práv EU, kterou Václav Klaus jednak považuje za zbytečnou, pokud se Unie sama necítí být státem *sui generis*, resp. státem federálního typu, jednak varuje před možností nadřazení její interpretace Evropským soudním dvorem nad rozhodnutím českého soudu.¹⁷³ Jak již patří k folklóru českého euroskepticismu, otázka možného prolomení Benešových dekretů je prezentována jako jeden z nejcitlivějších národních zájmů, jehož kořenům nemohou soudci z ostatních zemí rozumět.¹⁷⁴

---

¹⁷¹ Železný: *Klausovy postoje nám pomáhají, přestože je zesměšňován a vystaven útokům*. Rozhovor, *Právo*, 23.5.2009, s. 8. Ve stejném rozhovoru Železný dodává, že „je to vlastně nechtěný vedlejší efekt smlouvy, který staví do obtížného postavení vůči Lisabonské smlouvě Českou republiku, Slovensko a Polsko. Vlastně Polsko už ne, protože po právních expertizách si Polsko ještě před podpisem smlouvy vyjednalo výjimku z Charty jako komunitárního práva.“

¹⁷² Petřík, M., *op. cit.*, s. 70.

¹⁷³ Odpověď prezidenta republiky Ústavnímu soudu ohledně Lisabonské smlouvy, *op. cit.*, s. 11. Michal Petřík dokonce uvádí možnost soudu členského státu EU shledat, že vnitrostátní právo jiného členského státu není v souladu s Listinou základních práv EU. Viz Petřík, M., *op. cit.*, s. 62.

¹⁷⁴ Explicitně tuto tezi uvedl například prezidentův tajemník Ladislav Jakl: “Představme si, jak nějaký tribunál, kde bude sedět Fin, Portugalec a Kypřan, bude rozhodovat, jestli se má nebo nemá vydávat nějaký majetek, bez znalosti kontextu historického a jakéhokoli jiného.” Viz *Odpůrci Lisabonu vytáhli obavy o dekrety*. *Právo*, 3.12.2008, s. 4.

V případě Benešových dekretů se Václav Klaus a pravicově orientovaní euroskeptici shodují i s postojem komunistů, kteří znovu i v případě Lisabonské smlouvy hrají stejnou kartu. Ve Stanovisku 17. schůze Výkonného výboru ÚV KSČM ze dne 16. října 2009 k otázce prezidentského podpisu ratifikace Lisabonské smlouvy tak stojí, že *„pro ČR a její občany je životně důležité, aby podpisem smlouvy nebyly zrušeny výsledky druhé světové války a aby síly navazující na dědictví německého nacismu nezáskaly právo vydírat český stát individuálními majetkovými nároky v souladu s mezinárodním právem odsunutých sudetských Němců.“* Následuje obligátní upozornění, že *„projevy představitelů sudetoněmeckého landsmanšaftu plně potvrzují oprávněnost těchto obav. ODS i další strany, s výjimkou KSČM, fakticky přebírají odpovědnost za to, že Lisabon může uvolnit cestu sudetoněmeckým územním a majetkovým ‚nárokům‘.“*¹⁷⁵

Lídr strany Suverenita a bývalá prezidentská kandidátka komunistů Jana Bobošíková používá podobnou rétoriku, evidentně orientovanou na získávání voličských hlasů, když v souvislosti s podmínkami prezidenta Klause před podepsání Lisabonské smlouvy varuje, že *„hrozba nájezdů potomků vysídlených nacistů a kolaborantů na majetky českého státu a jeho občanů se tu neobjevila přes noc jako nějaký prezidentův kapric. Tato hrozba je tu permanentně přítomná, a pokud si nevymůžeme stejné záruky jako Polsko, tak zesílí.“*¹⁷⁶ Snaží se přitom tvrdit, že Suverenita jako jediná v posledních volbách do EP akcentovala toto téma. Ducha primitivního anti-němectví, vyvolává Bobošíková i v širším kontextu, když podle ní federalizace EU *„znamená totiž naplnění cílů pohrobků nacistů, pro které je federalizace EU cestou k mnichovskému uspořádání ČR, k návratu jejich nadvlády do pohraničí a k vrácení majetku nacistických kolaborantů.“*¹⁷⁷

I někdejší spolustraník Bobošíkové Vladimír Železný opakovaně tvrdí, že nová smlouva může skrze prolomení Benešových dekretů znamenat smrtící ránu pro Českou republiku. Při kritice podepsání Lisabonské smlouvy středo-pravicovou vládou navíc přichází s patřičně silným historickým příměrem, když ústupek z původních pozic ODS

---

¹⁷⁵ KSČM: Lisabonská smlouva podporuje Evropu elit, nikoliv Evropu občanů.

<http://www.regiony.cz/view.php?hlasovani=1&cislocianku=2009100587&rstema=214>, 16.10.2009.

¹⁷⁶ Lidé mohou přijít o střechu nad hlavou, zní z Pražského hradu. Deník Metro, 16.10.2009.

¹⁷⁷ Bobošíková, J. Lisabonská smlouva – cesta do otroctví. EuPortál. Cz, 24.11.2008, dostupné on-line: <http://www.euportal.cz/Articles/3668-lisabonska-smlouva-cesta-do-otroctvi.aspx>.

před snahou německého předsednictví předložit novou reformní smlouvu označuje za „čisté mnichovanství“ a „výprodej samostatnosti a svébytnosti“, jímž vláda obětovala dlouhodobé zájmy ČR ve prospěch vlastní krátkodobé životnosti.¹⁷⁸

9.2 Historizující argumentace k Lisabonské smlouvě

Debata kolem Lisabonské smlouvy u nás představuje dosud poslední velké kolbiště euroskeptických názorů, mezi nimiž má opět silné postavení nacionální argumentace operující s historizujícími resentimenty. Proto se zde pokusíme o souhrn této argumentace, čímž bychom zároveň chtěli ukázat současný stav vývoje českého euroskepticismu. Ten je do značné míry charakterizován chybnou interpretací minulosti, případně přenášením moderních pojmů do historie, čímž vznikají značně pokřivená spojení a představy o možnostech postavení České republiky v rámci EU na základě údajných historických „práv“ českého národa. Situace kolem ratifikace Lisabonské smlouvy u nás sice vedla k poměrně vyhrocené atmosféře mezi politiky, nicméně ani delší přítomnost tohoto tématu na titulních stranách novin nevedla k mobilizaci veřejného mínění na podporu té či oné strany sporu. Tím pádem ani rádooby vlastenecké apely euroskeptiků nevedly ani v tomto značně exponovaném případě k silnějšímu dopadu na většinové názory české veřejnosti, u které již v dnešní době historické resentimenty evidentně příliš vášní nevyvolávají.

V případě pravicově orientovaných euroskeptiků hraje v souvislosti s Lisabonskou smlouvou prim boj o českou suverenitu, která má být dále odevzdávána do Bruselu. Přetrvává tak již od devadesátých let pěstovaná pýcha na suverenitu, kterou jsme údajně těžce znovu nabyli – zde můžeme hovořit o českém historickém mýtu věčného osvobození se, který má své kořeny v národně obrozenecké rétorice 19. století. Při pozornějším pohledu do dějin přitom shledáváme, že Češi poměrně dlouho neusilovali o úplnou státní suverenitu. Té se jim dostalo v euforii roku 1918 zejména zásluhou příznivé mezinárodně politické situace a netrvala déle než dvacet let. Vedle této státoprávní pozice, podporované odkazem na tisíciletou tradici české státnosti, spatřujeme ve výše uvedených argumentech i pozici nacionalistickou, která vzhledem k vývoji po roce 1945 a definitivně od rozdělení Československa roku 1993 není nepochopitelná, avšak míra (ne)úspěchu politických stran, které se orientují

---

¹⁷⁸ *Eurosmmlouva otevírá cestu k revizi dekretů*. Právo, 21.1.2008.

výhradně tímto směrem, svědčí rovněž o mizivé rezonanci těchto témat v české společnosti. Jistě také není náhodou, že veskrze pozitivní vztah prvního československého prezidenta T. G. Masaryka k plánům typu Pan-Evropy Richarda Coudenhove-Kalergiho, tedy vytvoření jakýchsi „Spojených států evropských“ se nikde v textech současných obránců české suverenity neobjevuje, jakkoliv jsou Masarykova osobnost a myšlenky všemi uctívány.

Pozornost veřejnosti ovšem mohou přitáhnout úderná a zjednodušující hesla jako přirovnávání uspořádání Evropské unie k bývalému SSSR, což sice není nový jev, ale prezident Klaus se jej nezdřáhal použít v souvislosti s Lisabonskou smlouvou ani v zahraničních médiích.¹⁷⁹ Podobně Michal Petřík vytáhl osvědčenou komunistickou kartu, když ve své brožuře o nevýhodách nové smlouvy připomíná, že „pokrokovost a priori“ hlásali i komunisté po druhé světové válce.¹⁸⁰

Z pohledu euroskeptické levice, tedy KSČM, shledáváme znovu společné téma s jejich politickými protivníky, tedy anti-německý postoj symbolizovaný bojem o Benešovy dekrety. Lisabonská smlouva znamenající údajně další centralizaci moci v rámci Unie pak podle Ústředního výboru strany znamená cestu do područí západní Evropy a USA (tedy kapitalismu).¹⁸¹ Přestože reformní křídlo KSČM zastává čím dál méně nekompromisní názory vůči evropské integraci, oficiální linie zůstává poměrně konzistentní.

Narážíme-li takto opakovaně na společný bod kritiky centralizačních snah EU, navíc s odkazy na neblahé zkušenosti z historie, je zajímavé si všimnout, že samy některé strany zastávající tento názor se centralizace dopouštějí v rámci veřejné správy České republiky. Těžko lze totiž jinak interpretovat fakt, že v roce 2000 vznikly coby samosprávné jednotky kraje, jejichž hranice téměř v žádném případě nerespektují historické regionální hranice.

---

¹⁷⁹ V rozhovoru pro deník Paris Match odpověděl Klaus na otázku, zda je pravda, že přirovnává EU k SSSR, že v Unii stejně jako kdysi v Sovětském svazu jsou velmi důležitá rozhodnutí jinde než v zemích, kterých se týkají. A dodal, že v sovětské éře některá rozhodnutí byla přijímána 2000 kilometrů daleko, na což my nikdy nezapomeneme. Viz *Interview du Président de la République au "Paris Match"*, 17.2.2009, dostupné on-line: <http://www.klaus.cz/clanky/208>.

¹⁸⁰ Petřík, M. *Op. cit.*, s. 29.

¹⁸¹ KSČM: Lisabonská smlouva podporuje Evropu elit, nikoliv Evropu občanů. *op. cit.*

10. Antiněmecká nit českého euroskepticismu

Veškerou historickou či historizující argumentací odpůrců evropského integračního procesu v České republice se táhne jako tenká červená nit protiněmecká rétorika, která se neomezuje pouze na problematiku sudetských Němců a Benešových dekretů. Na první pohled se může toto zjištění zdát překvapivé, ale jak jsme se měli možnost přesvědčit, shodují se na existenci nového nebezpečí ze strany Německa euroskeptici z různých částí politického spektra. Pouštějí-li se však jedni nebo druzí do stavění na historických argumentech, potřebují se něčeho chytit, nejlépe tedy již dříve používaných a vesměs osvědčených mýtů, případně stereotypů. Proto tam, kde nestačí operovat se svatým právem českého národního státu na plnou suverenitu v rámci Evropy anebo jinými, ještě abstraktnějšími pojmy, přichází na řadu „dědičný nepřítel“, tedy Němci a Německo. Tento výběr ovšem není náhodný. Při pohledu do našich dějin totiž zjistíme, že jejich nedílnou součástí je nejen, slovy Františka Palackého, vzájemné „stýkání a potýkání“ Čechů a Němců, ale také tradiční vnímání Německa jako největšího ohrožení české státnosti.

Nejčastějším terčem dnes zůstávají sudetští Němci, respektive možnost prolomení Benešových dekretů - nejprve při vstupu do Evropské unie a poté při každé změně jejího fungování. Během vlády komunistického režimu bylo téma poválečného odsunu 2,5 milionu Němců tabuizováno a na veřejnosti nediskutováno. Kromě krátkého období před rokem 1968 se ani vědecké bádání nad tímto tématem oficiálně nepřipouštělo, od počátku „normalizace“ až do pádu režimu v roce 1989 se jím tak historici zabývali v nelegální opozici či v exilu. I proto podle Jana Křena měla revize poválečných událostí jen malý ozvuk veřejnosti po „sametové“ revoluci a Václav Havel tak vyvolal šok, když záhy sám přišel s vyjádřením politování nad průběhem odsunu německých obyvatel z bývalých Sudet.¹⁸²

V důsledku rozpadu československého státu v roce 1993 se navíc česká veřejnost začala silněji obávat, zda budeme schopni sami odolávat německým vlivům. Podle tehdejšího průzkumu veřejného mínění se 56% dotázaných obyvatel domnívalo,

---

¹⁸² Křen, J. Obrazy Němců a Německa v české společnosti. In: Broklová, E., Křen, J. (eds.). *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. Karolinum, Praha 1998., s. 27.

že si „Němci časem začnou dělat územní nároky na naše pohraničí.“¹⁸³ Spolu s předchozím znovusjednocením Německa v roce 1990 vidí v situaci počátku 90. let Jan Křen náhlé umocnění dávného nepoměru obou národů.¹⁸⁴

Jak jsme měli možnost vidět v předchozích kapitolách, „německá“ otázka zůstávala aktuální i na počátku 21. století a ta „sudetoněmecká“ v podstatě dodnes, kdy čekáme, až se její důsledky objeví v české výjimce k Lisabonské smlouvě při podepsání nejbližší přístupové smlouvy s Chorvatskem. Nyní krátce představíme, jaké jsme našli všechny projevy antiněmectví v českém euroskepticismu a kde lze hledat jejich příčiny a inspiraci.

Rádoby obecně platným argumentem proti federalizaci Evropy bývá poukaz na historickou neúspěšnost trvalého sjednocení celé Evropy. Václav Klaus ve své kritice zmenšování významu národních států po Maastrichtské smlouvě upozorňuje již v roce 1994, že špatně bývalo Evropě i tehdy, když se jí někdo pokoušel násilně sjednotit – ať už to byl Napoleon, Hitler či Stalin – pod jednou vládou či pod jedním ideologickým praporem.¹⁸⁵ Hitlerova „Nová Evropa“ vystupuje nicméně jako odstrašující příklad nejčastěji, byť se nejedná o nikterak originální příměr, protože jej najdeme již v euroskeptických dílech Johna Laughlanda či Christophehra Bookera a Richarda Northe. Jako příklad uveďme jedno z doporučení Lukáše Petříka: „...odmítněme všechny konstruktivistické utopické projekty od Hitlerovy Nové Evropy až po tu Evropu Nejnovější!“¹⁸⁶

Obavy ze zvyšování moci velkých členských států EU na úkor menších zase pravidelně doprovází transpozice těchto snah na Německo, jeho expanzivní povahu a utlačovatelské sklony, o nichž přece český národ ví své. Dnešní antiněmectví koneckonců může vycházet z tradice sahající až do středověku, kde již například Dalimilova kronika ze 14. století je protiněmeckého záští plná.¹⁸⁷ Proti vrozenému germánskému autoritářství stavěl i František Palacký ve své historické koncepci

---

¹⁸³ Stehlíková, E., Aktuální kontexty obrazu Němce a Německa v české společnosti. In: Broklová, E., Křen, J. (eds.), *op. cit.*, s. 262.

¹⁸⁴ Křen, J., *op. cit.*, s. 29.

¹⁸⁵ Klaus, V. Vícerychlostní Evropa. Lidové noviny, 19.9.1994. In: Klaus, V. *Evropa Václava Klause*. Knižní klub, Praha 2004, s. 24.

¹⁸⁶ Petřík, L. Vlastenectví – konzervativní postoj. In: Břicháček, T. (ed.). *Evropské otazníky*, *op.cit.*, s. 129

¹⁸⁷ Rak, J. *Bývali Čechové...České historické mýty a stereotypy*. H&H, Jinočany 1994, s. 100.

praslovanskou demokratickou tradici, která zanikla až s příchodem Germány stvořeného feudalismu.¹⁸⁸ Na druhou stranu projekce německého národního státu do středověké Svaté říše je od 19. století živena i německým nacionalismem, což dokazuje pořadí nacistické „Třetí říše“, takže v českém prostředí může tento historizující argument fungovat.

Strašidlo nacismu vzhledem ke své nedávné historii rovněž stále dobře funguje. Proto jsou členové sudetoněmeckých spolků landsmanšaftu paušálně označováni jako „potomci nacistických kolaborantů“ či „pohrobci nacistů“, jak jsme měli možnost vidět například ve výrocích Jany Bobošíkové z posledních let. Jakákoliv evropská policejní spolupráce je potom doprovázena opět podobnými asociacemi – jako v Klausově výroku o německém policistovi s odjištěnou pistolí, který jednoho dne zaklepe u dveří českého občana, tedy evidentní narážka na někdejší působení gestapa a německé policie vůbec na českém území.

I sociologové česko-německých vztahů se shodují, že Němci a Německo jsou pro Čechy významným, ne-li hlavním referenčním rámcem uvažování o sobě i ostatních, pozadím našeho vnímání a prožívání vnitřních i mezinárodních problémů.¹⁸⁹ Toto uvažování vychází z historické tradice českého nacionalismu, a to nejen moderního. Během komunistického režimu převládl ve společnosti názor, že poválečným odsunem a vítězstvím nad nacisty se celý problém z velké části vyřešil. Hned po roce 1989 se proto do česko-německých vztahů vrací právě sudetoněmecká otázka coby dominantní reprezentant Německa. Je často doprovázena historickým exkursem, historickou či historizující argumentací. Nejčastějším kontextem bývá pochopitelně vysídlení, Mnichov a okupace, ale nezřídka je problém exponován i ve světle historie starší.¹⁹⁰

Bývalý československý a český diplomat účastníci se v 90. letech mnoha přístupových jednání, Josef Kreuter, podává důkaz o latentní přecitlivělosti na sudetoněmeckou otázku i v diplomatických kruzích. Uvádí, že tzv. Balladurův plán, z nějž se později stal Pakt stability v Evropě, mu nepříjemně připomínal doby před

---

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 104.

¹⁸⁹ Šmídová, O. Česko-německé vztahy v zrcadle tisku. In: Broklová, Křen (eds.). *op. cit.*, s. 269.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 273.

Mnichovem.¹⁹¹ Podstatou projektu bylo donutit země přidružené k EU, aby se vypořádaly se potenciálními konflikty, které mohly mít se svými sousedy, se svými národnostními menšinami nebo se svými hranicemi ještě před jejich vstupem do EU. Když Kreuterovi na francouzském ministerstvu zahraničí bylo řečeno, že ani Česká republika není zcela imunní vůči podobným problémům, například se sudetskými Němci, vybavil si ihned neslavnou úlohu Francie v době Mnichova a donutilo jej to k „docela tvrdým výrokům“.¹⁹²

Proto není překvapivý argument Benjamina Kurase z doby ještě před vstupem do EU, který používá proti všem pravicovými euroskeptiky zavrhané „regionalizaci“ Evropy, poukazuje na fakt, že *„existují už regiony jako Alsasko-Bádensko a dokonce Normandie-Essex. Nějaké novosudetské Norimbersko-Chebsko už Čechy asi nemine.“*¹⁹³

Zkrátka v případě euroskepticismu se anti-němectví logicky stalo hlavním zdrojem historizující kritiky. Zhodnocení dané argumentace předkládáme v následujících závěrech této práce.

---

¹⁹¹ Kreuter, J. Nedorozumění a zájmy na cestě České republiky do rozšířené Evropské unie. In: Fajmon (ed.). *Op. cit.*, s. 73-74.

¹⁹² Tamtéž, s. 74.

¹⁹³ Kuras, B. Euroskeptici nejsou ufologové. In: Simkanič, M. a kol. *Op. cit.*, s. 24.

Závěr

Ve snaze odhalit kořeny a příčiny veřejných euroskeptických projevů v České republice jsme se postupně ocitali tváří v tvář více i méně pochopitelným případům. V zásadě se setkáváme s dvěma způsoby argumentace. Prvním je zamlčování pozitiv a zveličování údajných negativ evropské integrace, druhým je pak argumentace nacionální, operující s historizujícími resentimenty. Ta byla také hlavním cílem našeho zájmu.

Obraz historizujícího odpůrce evropské integrace a současně ochránce blíže nespécifikovaných českých národních zájmů se nám místy rozostřoval, často nás šokoval, ovšem nakonec se ukázalo, že věrně kopíruje již známé kontury z dřívějších dob. V tomto smyslu se tedy potvrzuje, že jakýsi specificky český euroskepticismus existuje, byť se mnohdy inspiruje u dříve „narozených“ v západní Evropě a také není ve většině případů originální v české historii. Nad faktickými nepřesnostmi oproti současné reálné situaci se pozastavovat nebudeme, nicméně zjednodušující či přímo nepravdivá tvrzení, opírající se o zkreslenou a povrchními znalostmi vytvořenou představu minulosti, nemohou naší pozornosti uniknout.¹⁹⁴ V závěru práce o českém euroskepticismu v historické perspektivě nejprve souhrně zhodnotíme historizující pokusy, které jsme v předchozích kapitolách měli možnost sledovat, abychom se nakonec pokusili vysvětlit, proč se i přes chabé dějepisné vědomosti a dosti malý ohlas historických resentimentů v dnešní české společnosti pokoušejí euroskepticky orientovaní jedinci stále znovu a znovu zacházet na pole historických resentimentů, již mnohokrát recyklovaných a snad i pozapomenutých.

Fenoménu přetrvávajícího anti-němectví jsme se věnovali v kapitole 10. Všimli jsme si, že se jedná o trvalku moderního českého nacionalismu, jež má dokonce středověké kořeny, například v Dalimilově kronice. Němci zde vystupují v roli nepřátel vnějších i vnitřních (coby domácí spojenec zahraničního protivníka). V české optice byl tento problém vyřešen odsunem po druhé světové válce, proto panují neustálé obavy

---

¹⁹⁴ Jako výmluvný příklad můžeme uvést historický exkurs Václava Klause z roku 1994 související se vstupem ČR do prohlubujícího se procesu evropské integrace: „Většina střední a východní Evropy byla vržena do komunistického režimu víceméně hned poté, co se rozpadly tři základní národní říše (rakouská, turecká a ruská), a díky tomu postkomunistické země dnes stojí před dvojím úkolem: nalézt svoji vlastní ztracenou identitu a přitom ji hned vzápětí na své cestě do Evropy neztratit.“ Viz: Klaus, V. Víceřehlostní Evropa. In: Klaus, V. *Evropa Václava Klause*. Knižní klub, Praha 2004, s. 18. Najednou se pro současné účely vytrácí celých dvacet let opěvované první republiky.

z jeho znovuotevření. Obraz nepřátelských sudetských Němců přejímá i pravice od komunistů, takže jsou tito obecně chápáni jako monolitní skupina bez vnitřní diferenciaci, navzdory tomu, že i dnešních sudetoněmeckých sdružení existuje celá řada. Příznačné je, že samotnému obsahu Benešových dekretů málokdo nerozumí.

Často jsou vyvolávány i resentimenty odporu vůči habsburské monarchii, která je považována za příkladnou dobu bez české státní samostatnosti. Zde euroskeptici zvláštním způsobem reagují na současný stav – na jedné straně vidíme skupiny protestující například proti obnově pomníků z habsburské éry (jako v případě pomníku maršála Radeckého), na straně druhé se pomníky obnovují a existuje či vzniká celá řada tradičních uniformovaných jednotek, města si zřizují městské gardy většinou v ostrostřeleckých uniformách a obrazy Františka Josefa I. opět zdobí stěny českých hospod. Nejpádňším důkazem toho, že Habsburkové již nehrají úlohu nepřátel, je využití portrétu staříckého mocnáře pro komerční reklamu, jako v případě některých potravinářských komodit.

Jednoznačně v 19. století zakotvená argumentace je i nedělitelná trojice vlast – jazyk – stát, kdy se národ realizuje teprve vlastní státností, jejím atributem je jazyk a odkazuje se na tisícileté hranice českého státu. Proto Češi odmítali punktace na počátku devadesátých let 19. Století i německé snahy o „uzavřené jazykové území“ Václav Klaus mluví o „vykolíkováném“ území, čímž možná nechtěně prozrazuje své nazírání na stát, který má spravovat, jako na zlatokopecký dílec.

Co se týče státní samostatnosti, tak teoreticky se česká politika samostatného nevzdala nikdy, ale přitom byla téměř neustále součástí vyššího celku. Odpor vůči jejímu uznání vycházel hlavně z velkoněmecké strany. Češi si v 19. století byli vědomi své slabosti – autonomie v rámci většího celku. Po roce 1918 si česká politika nebyla schopna přiznat, že se monarchie rozpadla v důsledku válečné porážky a moderní české dějiny jsou dezinterpretovány jako permanentní zápas o vytvoření národního státu. Celá myšlenka tradice národního státu je pouhou fikcí, jelikož až do roku 1993 na našem území nic takového neexistovalo.

Snad nejčastějším příměrem je Mnichov 1938, což souvisí jak s lpěním na historických tradicích, tak s tradičním antiněmectvím. Kromě něho jsou ovšem

využívány i resentimenty „zrady“ západních mocností, nejčastěji Francie, kterou tak je možné zařadit do role jakéhosi sekundanta německého revanšismu v rámci posilování evropské integrace.

Za pozoruhodné považujeme zjištění, že v rámci používaných historických resentimentů u nás nefiguruje téma církve či katolicity. Narozdíl od závažné debaty o preambuli ústavní smlouvy, probíhající především v západní Evropě, u nás toto téma prakticky vypadává, ačkoliv paradoxně kritika církve vychází ze stejných kruhů jako euroskepticismus. Zabývá se však pouze domácími problémy, tedy restitucemi majetku.

Obecně vzato jsme do značné míry svědky znovuzrození českého nacionálního historismu 19. a první poloviny 20. století. Jako konkrétní příklady jsou však užívány události z moderních dějin. Zřejmě pro jejich větší aktuálnost, zároveň nejspíš i kvůli neznalosti starších dějin na straně veřejnosti i politiků. Odtud jsou pak čerpány jen obecné floskule a celkové zaměření polemiky proti EU. Námi předložená práce je tak i dokladem přežívání a fungování historických stereotypů, kterých politici pragmaticky až cynicky využívají a zneužívají.

Nakonec se pokusme pochopit, proč se dnešní euroskeptici musí vracet k předminulému století. Hlavní důvodem je změna diskursu v moderní historické vědě, která si uvědomuje, že nemá patent na pravdu. Výstupy dnešní historické vědy jsou pro politika nepoužitelné, jelikož se zabývají oblastmi jako gender, mentality či každodennost. Jasně výsledky historického bádání, které by byly ve shodě s politickými cíli, dnes nikdo z vědců politikům nespokytne, a proto se musí obracet k 19. století, kdy tento systém ještě fungoval a kdy kupříkladu jedna dějinná událost byla běžně interpretována naprosto odlišným způsobem historiky z různých zemí.

Pozitivním zjištěním této práce je, že uvedený přístup k historickým faktům a přenášení současných pojmů do minulosti a naopak, který praktikují čeští euroskeptici, již v dnešní společnosti příliš ohlas nemá. Důkazem je mizivý úspěch politických stran profilujících se převážně na euroskeptických postojích. Zdá se, že jsou to právě suverenita a identita, které už teprve nejsou nahlíženy stejným způsobem jako před sto a více lety, tedy coby pojmy nerozlučně spjaté pouze s národním státem a jazykem.

Summary

This paper aims to find and explain different representations, roots, and common features of contemporary euroscepticism in the Czech Republic. It focuses mainly on historicist argumentation of Czech eurosceptics who work usually with older historical stereotypes and myths, which were already largely diffused in the 19th century. It also tries to explain, why this instrument is so popular between Czech politicians and why it doesn't work too much in today's society, even if it tries to deal with more recent notions like Munich agreement, Second World War etc.

There are several theoretical considerations and an analysis of bibliography in the first chapter, then the paper's structure respects a chronological logic when regarding at every important event in the EU-Czech Republic relations as a source of eurosceptical opinions and demonstrations. The longest chapters are those of Referendum and Accession and the Lisbon Treaty, let's say the most important and also most discussed themes, not only in the Czech case. Finally, there is an evaluation of the biggest motive of Czech euroscepticism, the anti-German animosity and its explication.

The main objective is to discover the older Czech nationalism with all its typical myths and stereotypes behind the contemporary euroscepticism. That is why every attempts of a historicist argumentation are remitted to a critical analysis and compared with older theses of modern Czech nationalist discourse. Beside the fact that a lot of arguments are very weak and uneducated, eventually trying to manipulate the past, it was found that the roots of contemporary argumentation are really going to the 19th century, because actual historical science doesn't support the political issues at the same scale as used to do that of the 19th century.

Simply, the actual euroscepticism in the Czech Republic represents a revival of Czech national historism which disappeared a long time ago. The old stereotypes are cynically re-used by the politicians to gain votes on this new – European – issue.

Použitá literatura

Prameny

Knihy a publikace

- BALÍK, S., FIALA, P., MIKŠ, F. (eds.). *Perspektivy Evropské unie. Konzervativně-liberální pohledy na aktuální otázky evropské politiky*. CDK, Brno 2004.
- BEDNÁŘ, M. *Evropanská tyranie: česká státní idea, Evropská unie a demokratická civilizace*. Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha 2003.
- BOOKER, C., NORTH, R. *Skryté dějiny evropské integrace: od roku 1918 do současnosti*. Barrister & Principal, Brno 2006.
- FAJMON, H. (ed.). *Cesta České republiky do Evropské unie*. CDK, Brno 2004.
- HAVEL, V. *Evropa jako úkol. Výběr z projevů 1990-2004*. Úřad vlády České republiky, Praha 2005.
- KLAUS, V. *Evropa Václava Klause*. Knížní klub, Praha 2004.
- KLAUS, V. *Řekněme své ANO nebo NE Evropské ústavě*. Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha 2005.
- KLAUS, V. *Prezident republiky k Lisabonské smlouvě*. Euromedia, Praha 2009.
- *Krach Evropské ústavy*. Sborník textů č. 42/2005, Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha 2005.
- LAUGHLAND, J. *Znečištěný pramen: nedemokratické počátky evropské ideje*. Prostor, Praha 2001.
- LOUŽEK, M. (ed.). *Vstup do Schengenu. Výhody a nevýhody*. Sborník textů č. 66/2008, Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha 2008.
- MALÝ, J. *Vzpomínky a úvahy starého vlastence*. Praha 1872.
- MRKLAS, L. (ed.). *Proč nejsem federalistou*. CEVRO, Praha 2003.
- PALACKÝ, F. *Idea státu rakouského*. Univerzita Palackého, Olomouc 2002.

- PETŘÍK, M. *Evropa ve slepé uličce. Lisabonská smlouva a politická unifikace*. Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha 2008.
- POLÁČEK, P. *Evropská unie – cesta do otroctví*. Matice Čech, Moravy a Slezska, Praha 2003.
- SIMKANIČ, M. a kol. *NE, NE, NE! Jediná pozitivní volba*. Česká pravice, Praha 2003

Internetové zdroje

- Bednář, M., *Evropská unie a hrozba marxistického superstátu*, euPortál.cz, 9.1.2005, dostupné on-line: <http://www.euportal.cz/Articles/90-evropska-unie-a-hrozba-marxistickeho-superstatu.aspx>.
- Bobošíková, J. *Lisabonská smlouva – cesta do otroctví*. EuPortál. Cz, 24.11.2008, dostupné on-line: <http://www.euportal.cz/Articles/3668-lisabonska-smlouva-cesta-do-otroctvi.aspx>.
- Břicháček, T. (ed.). *Evropské otazníky*. EuPortál – sborník textů č. 1/2007, dostupné on-line: <http://www.euportal.cz/UserFiles/Document/EUPortalSbornik01.pdf>.
- FAJMON, H. ODS a její místo v Evropském parlamentu, *Revue Politika*, roč. II, č. 3/2004, dostupné on-line: <http://www.cdk.cz/rp/clanky/187/ods-a-jeji-misto-v-evropskem-parlamentu/>.
- *Interview du Président de la République au "Paris Match"*, 17.2.2009, dostupné on-line: <http://www.klaus.cz/clanky/208>.
- Klaus, V. *Co je to evropeismus?* Mladá fronta Dnes, 8.4.2006, dostupné on-line: <http://www.klaus.cz/clanky/1278>.
- KSČM: Lisabonská smlouva podporuje Evropu elit, nikoliv Evropu občanů. <http://www.regiony-cr.cz/view.php?hlasovani=1&cisloclanku=2009100587&rstema=214>, 16.10.2009.
- *Manifest českého eurorealismu*. Dokument k ideové konferenci ODS, dostupné on-line: <http://www.ods.cz/docs/dokumenty/zahradil-manifest.pdf>.
- Novoroční projev prezidenta republiky 1.1.2005, dostupné on-line: <http://www.klaus.cz/clanky/1932>.
- Petřík, M. *Schengen a železná opona*. <http://www.euportal.cz/Articles/2178-schengen-a-zelezna-opona.aspx>, 8.1.2008.

- Petřík, L. *Schengen: nástroj bruselské centralizace a přerozdělování imigrantů*. <http://eurabia.dnh.cz/Articles/1506-schengen-nastroj-bruselske-centralizace-a-přerozdelovani-imigrantu.aspx>, 23.12.2007.
- Rozhovor prezidenta republiky Václava Klause pro Magazín Práva, 22. 9. 2007, <http://www.klaus.cz/clanky/595>.
- <http://www.suverenita.cz/kdo-jsme/historie>, staženo dne 8.4.2010.
- Tisková konference delegace KSČM na římských jednáních Strany evropské levice 26. Října, 26.10.2004, dostupné on-line: <http://www.kscm.cz/article.asp?thema=3889&item=38831&previev=archiv>.
- Věrtelář, V. *Ústava pro Evropu: ano nebo ne?*, halonoviny.cz, 14.4.2005, dostupné on-line: <http://www.halonoviny.cz/index.php?id=9568>.
- Vystoupení prezidenta republiky po senátním hlasování o Lisabonské smlouvě 6.5.2009, <http://www.klaus.cz/clanky/720>.
- www.euportal.cz
- www.eurabia.cz
- www.nelisabonu.cz
- www.klaus.cz

Periodika

- *Brusel je manažerská monarchie*, Reflex, 7.8.2008, s. 20.
- *Čeští politici jsou požívační amatéři. Rozhovor s Vladimírem Železným*. MF Dnes, 6.12.2008.
- *Eurosmlouva otevírá cestu k revizi dekretů*. Právo, 21.1.2008.
- Jakl, L. *Lisabonská smlouva tuneluje naši suverenitu*. Lidové noviny, 13.6.2008.
- Joch, R. *Post-Lisabon a evropská federace*. Týden, 9.7.2008.
- Klaus, V. *Lisabonská smlouva: manuál pro začátečníky*. MF Dnes, 27.12.2008.
- *Lidé mohou přijít o střechu nad hlavou, zní z Pražského hradu*. Deník Metro, 16.10.2009.
- *Odpůrci Lisabonu vytáhli obavy o dekrety*. Právo, 3.12.2008, s. 4.
- Rieger, F. L. *Národ*, 9.11.1864.

- Zahradil, J. *Eurofederalisté u konce s dechem*. Právo, 30.12.2008.
- Zahradil, J. *Klausovi evropští kritikové pálí na špatný cíl*. MF Dnes, 5.12.2007.
- *Železný: Klausovy postoje nám pomáhají, přestože je zesměšňován a vystaven útokům*. Rozhovor, Právo, 23.5.2009, s. 8

Literatura

Knihy

- BROKLOVÁ, E., KŘEN, J. (eds.). *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. Karolinum, Praha 1998.
- ČERNOCH, P. *Cesta do EU. Východní rozšíření Evropské Unie a Česká republika v období 1990-2004*. Linde, Praha 2003.
- FIALA, P. *Evropský mezičas. Nové otázky evropské integrace*. Barrister&Principal, Brno 2007.
- GATNAR, L., LANE, D. (eds.). *Popular Opposition and Support for Different Types of the EU Integration*. Sociologický ústav AV ČR, Praha 2007.
- HAVLÍK, V., KANIOK, P. (eds.). *Euroskepticismus a země střední a východní Evropy*. Masarykova univerzita, Brno 2006.
- KŘEN, J. *Konfliktní společenství: Češi a Němci 1780-1918*. Academia, Praha 1990.
- MACDONAGH-PAJEROVÁ, M., HRON, J. (eds.) *Evropané píší o Evropě*. Rybka Publishers, Praha 2008.
- NOVÁK, M., BRUNCLÍK, M. (eds.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. Dokořán, Praha 2008.
- RAK, J. *Bývali Čechové...České historické mýty a stereotypy*. H&H, Jinočany 1994.
- ŠARADÍN, P. a kol. *Volby do Evropského parlamentu v České republice*. Periplum, Olomouc 2004.

- ŠARADÍN, P. a kol. *Evropské volby v postkomunistických zemích*. Periplum, Olomouc 2007.
- ŠEDO, J. (ed.). *Evropská otázka ve volebních kampaních*. Masarykova univerzita, Brno 2003.
- URBAN, O. *Česká společnost 1848-1918*. Svoboda, Praha 1982.

Odborné články

- BLAFKOVÁ, M. Volby do Evropského parlamentu v České republice (2004) [online]. *E-polis.cz*, 25. květen 2008. Dostupné z on-line: <http://www.e-polis.cz/evropska-unie/275-volby-do-evropskeho-parlamentu-v-ceske-republice-2004.html>.
- CONTI, N. *Party Contestation of the Political Space and the European Issue: The Attitude to EU of the Italian Parties (1994–2002)*. Prezentováno na konferenci ECPR v Marburgu, 2003, dostupné on-line: www.essex.ac.uk/ecpr/events/generalconference/marburg/papers/15/3/Conti.pdf.
- HANLEY, S. A Nation of Sceptics? The Czech EU Accession Referendum of 13-14 June 2003. *West European Politics*, Vol. 27, No. 4, September 2004, s. 691-715.
- HAVLÍK, V. *Euroskepticismus a volby do Evropského parlamentu 2004*. *Global Politics*, 3. 10. 2004, dostupné on-line: <http://www.globalpolitics.cz/clanky/euroskepticismus-EP-2004>.
- HAVLÍK, V. Euroskepticismus a krajně pravicové strany v České republice, *Rexter*, roč. VI, č. 1, 1. 5. 2007, dostupné on-line: <http://www.rexter.cz/euroskepticismus-a-krajne-pravicove-strany-v-ceske-republice/2007/05/01/>.
- KANIOK, P. Měkký a tvrdý euroskepticismus: dva projevy téhož? *Politologický časopis*, roč. XII, č. 2/2005, s. 152-164.
- KANIOK, P. Euroskepticismus a Evropský parlament. *Politologický časopis*, roč. XII., č. 4/2005, s. 416-430.
- KOPEČEK, L. Euroskeptici, europeanisté, euroentuziasté, eurofobové - jak s nimi pracovat? *Politologický časopis*, roč. XI., č. 3/2004, s. 240-262.

- LEQUESNE, C., PEROTTINO, M. Evropské volby: Češi neprojevili velký zájem. *Integrace*, 8. 9. 2004, dostupné on-line: http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=731.
- MACEK, L. *Co přinesly volby do Evropského parlamentu?* Střední Evropa, 121/2004.
- RAK, J. *Česká autonomie a (ne)závislost v Habsburské monarchii 19.století.* Pražské sociálně vědní studie, Teritoriální řada, Fakulta sociálních věd UK, Praha 2007.
- RYJÁČKOVÁ, L. Euroskepticismus a Občanská demokratická strana: stranická platforma? *Člověk. Časopis pro humanitní a společenské vědy*, 1. 1. 2010, dostupné on-line: http://clovek.ff.cuni.cz/pdf/ryjackova_studie_17.pdf.
- ŘIHÁČKOVÁ, V., SEYDLITZ, C. von. *Václav Klaus and the Constitutional Treaty – Czech Euroscepticism or Eurorealism?* Institut pro evropskou politiku Europeum, Praha 2007, dostupné on-line: <http://www.europeum.org/doc/pdf/883.pdf>.
- ŘIHÁČKOVÁ, V. *Česká debata ke Smlouvě o ústavě pro Evropu.* Institut pro evropskou politiku Europeum, duben 2007, dostupné on-line: <http://www.fesprag.cz/cs/system/files/books/1-Richackova-cz.pdf>.
- SMOLÍK, J. Česká krajní pravice ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2009. *Rexter*, roč. IX, č. 1, 3. 5. 2010, dostupné on-line: <http://www.rexter.cz/ceska-krajni-pravice-ve-volbach-do-evropskeho-parlamentu-v-roce-2009/2010/05/03/>.
- TAGGART, P. A Touchstone of Dissent: Euroscepticism in Contemporary Western European Party System. *European Journal of Political Research*, Vol. 33, No. 3, April 1998, s. 363-388.
- TAGGART, P., SZCZERBIAK, A. *Parties, Positions and Europe: Euroscepticism in the EU Candidate States of Central and Eastern Europe.* SEI Working Paper No. 46, Sussex European Institute, May 2001.

Vysokoškolské kvalifikační práce

- SOMMER, L. *Postoj Komunistické strany Čech a Moravy k evropské integraci ve volebním období 2002-2006*. Brno 2009, Bakalářská práce (Bc.), Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra politologie.
- GAVRINĚVOVÁ, K. *Jak se jmenuje historie: Železná opona – od metafory k realitě*. Praha 2009, Bakalářská práce (Bc.), Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií.

Internetové zdroje

- www.euractiv.cz
- www.euroskop.cz
- www.rozhlas.cz
- www.tyden.cz

Seznam příloh

Příloha č. 1: Příloha č. 1: Komentář k vybraným „citátům ze zahraničí“ z knihy „NE, NE, NE! Jediná pozitivní volba“

Příloha č. 2: Doprovodné obrázky u článků na www.euportal.cz

Příloha č. 3: Vyjádření podpory Václava Klause euPortálu

Přílohy

Příloha č. 1: Komentář k vybraným „citátům ze zahraničí“ z knihy „NE, NE, NE! Jediná pozitivní volba“

(s. 117-119)

„Vezměte tisíc volů a pošlete je do Bruselu.“

Duch knížete Václava

Pozn. M. Rejmíš: Narážka na součást „mírového“ tributu údajně placeného Sasku na základě rozhodnutí knížete Václava. Většina historiků však udává počet 120 volů.

„Toho bohdá nebude, aby král český odevzdával své království.“

Duch krále Jana Lucemburského

Pozn. M. R.: Bylo české království snad v době Jana Lucemburského naprosto nezávislý suverénní stát a nikoliv součást většího celku?

„Češi? Ti můžou akorát držet hubu.“

Duch pátera Koniáše

Pozn. M. R.: Návaznost na demonizaci postavy jezuita Koniáše moderním českým nacionalismem, popírajícím mimo jiné fakt, že Koniáš byl autorem řady podařených českých básní.

„Byli jsme před Evropskou unií a budeme i po ní.“

Duch Františka Palackého

Pozn. M. R.: Palacký hovořil o Rakousku v souvislosti s nastolením dualismu, který nebral v potaz státoprávní požadavky Čechů. Výrok podporuje oblíbenou tezi českého euroskepticismu o tom, že všechny nadnárodní celky, jichž byly kdy české země součástí, se dříve či později zcela rozpadly, zatímco český národ přežil.

„I kdybych zase do Brixenu musel, nebude nám poroučet Brusel.“

Duch Karla Havlíčka Borovského

Pozn. M. R.: Zcela opomíjena je skutečnost, že právě Havlíček vystupoval zásadně proti suverenitě českého státu a dostatečně silné rakouské mocnářství považoval za garanci našeho národního rozvoje.

„Poslušně hlásím, že jsem sice byl superarbitrován pro blbost, ale to ano vám tam nehodím.“ *Duch Josefa Švejka*

Pozn. M. R.: Doklad zásadní neznalosti – ve skutečném literárním díle se jedná o součást autorského textu, nikoliv o přímou řeč hlavní postavy.

„Tož asi zase budeme sedlat.“

Duch Tomáše Garrigue Masaryka

Pozn. M. R.: Nejedná se o výrok T. G. M., ale jeho syna Jana po uzavření Mnichovské dohody v září 1938, navíc původní znění neobsahovalo „asi zase“, čili žádnou evokaci opakovaného vzepření se německému diktátu.

„A kolikátá byla ta unie na posledním mistrovství světa?“

Duch Josefa Klapzuby

Pozn. M. R.: Velká Británie rovněž nemá jeden fotbalový reprezentační tým, nýbrž samostatně hrají mezistátní zápasy týmy Anglie, Skotska, Severního Irska a Walesu.

„Do Bruselu odjíždějí svobodní lidé a z Bruselu se vrací jako Verheugenovi pohůnci.“ *Duch Jana Masaryka*

Pozn. M. R.: Narážka na československé vládní činitele nucené po nátlaku Stalina při návštěvě v Moskvě odmítnout původně přijatý Marshallův plán.

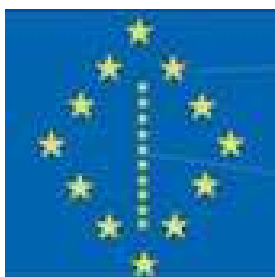
„Tak v tomhle já bych tady žít nemoh‘, Jene.“

Duch Jiřího Voskovce.

Pozn. M. R.: Nevkusné, nicméně přítomnost anti-německé noty potvrzující narážka na vystupování Voskovce a Wericha proti nacistické okupaci.

Příloha č. 2: Doprovodné obrázky u článků na www.euportal.cz

Logo staršího webového portálu, k jehož odkazu se euPortál hlásí.

Obrázek používaný u některých článků na euPortálu, tentýž je i na obálce knihy „*NE, NE, NE! Jediná pozitivní volba*“, pouze bílým písmem je zde „EU“.

Další obrázky doprovázející přibližně podle obsahového zaměření jednotlivé (ovšem všechny) články na euPortálu:

Příloha č. 3: Vyjádření podpory Václava Klause euPortálu

(viz <http://www.euportal.cz/ShowContent.aspx?id=2>)

Kdo jsme

Prezident
republiky

EUportal je přední český eurorealistický internetový časopis, který z pravicových, konzervativně-liberálních pozic upozorňuje na možná rizika evropské integrace a pozitivním způsobem tím přispívá k debatě o tom, kam by integrace měla směřovat.

Toto médium podporuje názor, že reprezentativní demokracie může fungovat pouze v národním státě, a proto považuje příliš silný přenos významných pravomocí národního státu na instituce Evropské unie za nesprávný. EUportal podporuje spontánní integrační proces odstraňující bariéry nejen ve volném obchodě, ale zásadně se staví proti konstruktivistické snaze vytvořit jednotný evropský superstát řízený byrokratickými elitami.

EUportal poukazuje i na širší souvislosti problémů dnešní Evropy, které vidí v nárůstu významu nebezpečných jevů jako jsou radikální feminismus, ekologismus, sociální inženýrství, homosexualismus, NGOgoismus, antiamerikanismus, politická korektnost a multikulturalismus.

Jsem rád, že existuje takováto netriviální diskusní platforma, protože diskuse o těchto věcech je podle mého přesvědčení stále málo.

Mottem EUportálu je „Evropa svobodných národů a národní státy svobodných občanů“.

Václav Klaus
prezident České republiky